

BISKOP GUNNERUS' VIRKSOMHED

FORNEMMELIG SOM BOTANIKER

TILLIGEMED EN OVERSIGT OVER BOTANIKENS TILSTAND I DANMARK
OG NORGE INDTIL HANS DØD

VED

OVE DAHL

III

JOHAN ERNST GUNNERUS

TILLÆG II: UDDRAG AF GUNNERUS' BREVVÆKSLING, SÆRLIG TIL
BELYSNING AF HANS VIDENSKABELIGE SYSLER

HEFTE 6

DET KGL. NORSKE VIDENSKABERS SELSKABS SKRIFTER. 1900. NO. 4

AKTIETRYKKERIEET I TRONDHJEM
1900

Om de tidligere afsnit af denne afhandling, se skrifter for 1898 no. 4, hvor
indholdsfortegnelse findes, og 1899 no. 4.

F. Breve til Gunnerus. (Forts.)

674. 1767 27. Marts fra Olaus Møller¹⁾, Dublin. (VS.)

Hochwürdiger u. Hoch Gelahrter Herr Bischoff, Hoch Geneigter Herr und Gönner! Ich hatte vor einer geraumen Zeit die Ehre an Ew: Hochwürden zu schreiben und des Raji²⁾ Hist: Plant: und Floram Angl: zu übersenden an deren richtigen Empfang per Captn. Thode ich keinen Zweifel trage. Wie besagter Mr. Thode bey der Übergebung dieser Bücher weiter nichts meldete, so habe lhm auch nichts abgefordert, sondern bitte dieselbe als ein geringes Merkmahl meiner unterthänigen Ergebenheit und Dankbahrkeit anzusehen. So grosz seit der Zeit meine Begierde gewesen durch Verschaffung der übrigen Specificirten Botanischen Bücher Ew: Hochwürden meinen Dienstschuldigen Respect einigermaassen zu zeigen, so wenig habe ich darin meinen Wunsch erreichen können auser dasz Bauhini³⁾ Theatrum und Prodromus mir in die Hände gefallen und Abrah: Muntings⁴⁾ Oeffening der Pflanzen in holländischer Sprache, welches leztere Buch Ew: Hochw: vielleicht schon in hochdeütscher Sprache besitzen oder die holländische nicht fertig lesen können, in welchem Fall die Zurücksendung dieses Buches mir lieb seyn wird. Des Dodonei⁵⁾ groses Werk von Bäumen und Pflanzen könnte ich zwar auch jetzo mitsenden, weil aber dasselbe auch in holländ: Sprache ist, so fürchte ich dasz diese Sprache entweder nicht beliebig, oder das Buch sich schon in Ew: Hochw: Bücher-Sammlung befinde. Von Plu-

1) Smlgn. nr. 565 ovfr.

2) Se nr. 301 ovfr.

3) Se nr. 286 ovfr.

4) Se nr. 306 ovfr.

5) Se nr. 300 ovfr.

kenet Dillen Lobel u. Michelio¹⁾ ist mir nicht das geringste bisher vorgekommen, ich lebe aber doch in Hofnung dasz bey vorfallender Auction der Bücher eines Doctoris Medicinæ oder anderer Botanisten ich zum wenigsten einen Theil derselben antreffen möchte. Neue Botanische Schriften sind in diesem Königreiche wie fast alle Productiones Literariæ eine seltene Sache, und würden neue Irlandische Bücher in den Actis Eruditorum nur einen sehr kleinen Raum einnehmen, wenn man erdichtete Memoirs, Romanen, und neue Theatrische Werke ausnimt womit der jetzige Geschmack der nation überflüszigourniret wird. Ein Literair Journal ist auch noch niemahls alhie zum Stande gekommen, obgleich Mr: Droz und Mr: des Voeux zwey Französische Prediger in dieser Stadt einen Anfang macheten mit etlichen Bänden uns die Gelehrte Transactiones anderer Länder mitzutheilen, oder vielmehr nur von ausländischen Journalen mit einer kurtzen Censur einen Extract zu liefern, so musten Sie doch bald wegen Mangel der Käufer das Werck fallen laszen, wozu aber auch dieses nicht wenig beygetragen dasz Mr: Droz als ein offenbahrer Arrianer seine Meinungen mit einfliesen liesz. Sein College bey der hiesigen Französischen Kirche (die sich der Englische conformiret hat) Nahmens Villette hat 2. Bücher für einiger Zeit publiceret eines Sur l'origine du Mal, und das andere Sur la felicité de la Vie avenir. Es sind wunderliche und offenbahr anstösige Dinge darin enthalten indem er statuiret dasz die Strafe der Gotlosen bestehen werde in einer Vernichtung Ihres Wesens oder Daseyns, aneantissement. Man läszet also auch Theologos schreiben was sie wollen ohne sie unter nöhtige Censur zu ziehen. Wie Er denn sein Amt wie vorher, aber als ein völliger naturalist oder Deist verwaltet. Ein Prediger der mein Nachbahr ist läszet jetzo auf Prenumeration eine Historie aller vornehmsten Mahler in Europa von dem Jahr 1250 bis auf diese Zeit drucken. Er hat derselben über 1400 gesamlet, und die Materialien aus den Mahler-Geschichten aller nationen zusammengezogen. Sein Nahme ist Pilkington. Unser Erz-Bischoff alhier D. Carmichael ein Schotländer und sehr milder und gütiger herr wurde alsobald bey seiner Inauguration krank und starb nachdem

¹⁾ Se om disse nr. 300 og 301 ovfr.

Er die Würde nur ein halb Jahr bekleidet hatte. Wie ich Ihm aufwartete, redete Er mich in deütscher Sprache an, welche Er auf seinen Reisen mit seinem Bruder dem Grafen von Hyndford gelehret hatte. Unser jetziger Erz: Bischoff Dr: Smith hat viele gute Eigenschaften, die aber durch eine Morositet eine Verdunckelung leiden. Einen Pastoral Brief habe ich von ihm zu sehen noch nicht das Glück gehabt. Ein Lutherischer Prediger in London H: Doct: Wachsel hat mir neül. eine kleine Probe von seiner Pastoral Arbeit überschicket, davon ich ein Stück hie beyzulegen die Freyheit nehme. Gott unser Erlöser und Erzhirte lasze uns die Wichtigkeit der anvertrauten Seelen und die Unentbehrlichkeit seines Erlösungs-Blutes zur gläubigen Anwendung und heiligung und zur wachsamem Pastoral-Sorge immer mehr ins Gemüht leuchten, damit wir uns selbst und die uns hören seelig machen. Ich verharre etc. etc.

Olaus Møller.

Hiebey ein klein Paqvæt Bücher. Mit Captn. Abelsness.

675. 1767 29. Marts fra C. Linné, Upsala. (VS.)

Högwördige Hr. Doctor och Biskop. *Flustra pilosa* är wisseligen den öfversände ramulus. Jag fordristade icke skicka innelyckta schedula på posten, att där med beswära, om icke Hr. Tonning oblikerade mig, ty hon kostar Hr. Biskopen 1 plåt i postpgr., och i sig sielf är ej ward 2 styfwer. Nu anteligen kan jag skicka senare delen af Animalium systemate, så snart tilfälle gifwes.

Herre min Gud om jag kunnat warit i den situation, att få folgdt Hr. Biskopen paa dess visitationer till finmarken, huru hade wij icke skolat roat oss wid stranderne, att se de små diuren uti lithophytis och zoophytis. Kiära se äfter om Spongïæ vivæ hafwa in se motum diastolen och systolen, att insupa och utpressa watnet, så som lungan gör med luften. Jag forbl. Högw. Hr. Biskopens ödmiuke tienare

Carl Linné.

Jag skall här fira Societetens inauguration på mit enfaldiga sätt.

Hr. Tonning logerar hos mig. Han studerar nu starkt anatomien. Om Hr. Borkgrevin hemkomit hälsas han oändeligen. Han war en beskedelig karl hos oss. Min hustru wäntar af honom svar om hästorne.

676. 1767 6. April fra H. Tønning, Upsala. (VS.)

Høy-ædle etc. Hr. Biskop! D. H. H.s Høy-Respective Skrivelse, de dato 7de Martii h. a., samt den derudi indsluttede Vexel paa Kiøbenhavn, stor 50 rdr. Dansk courant-Mynt, har jeg imodtaget, og haver herved den ære, underdanigst at takke for D. H. H.s dermed havde særdeles store Besvær og Møye. Brevet til Hr. Archiatern blev strax efter D. H. H.s ordre leveret, og Han svarede ogsaa derpaa med samme Post.¹⁾ Ieg baade burde, og skulde sandelig efter min underdanigste Skyldighed have gjort det samme, men saasom der den Dag, da Posten kom, hvilket skeer her i Staden om Søndagene, vare nogle Fremmede hos Hr. Archiatern, hvilke forbleve der til langt ude paa Aftenen, og jeg da altsaa derved den heele Dag blev hindret fra at skrive, saa har jeg maattet opsette det indtil denne Tiid; thi om Mandagen, da Posten altid gaaer herfra til Norge, kan jeg i den Tiid, som Læse-terminen varer, formedelst mine mange collegia, hvilke jeg ikke nogen Dag uden betydelig Skade kan forsømme, ey faae Tiid til at skrive noget Brev, men saadant maae altid skee om Søndagen, og udbeder jeg mig derfor D. H. H.s Høygunstige Pardon for denne min opsettelse. Jeg tvivler nu ingenlunde paa, rigtig at bekomme de mig belovede 450 rdr., siden jeg allerede er bleven beæret med saa fuldkommen en Forsikkring fra D. H. H., og i den Henseende har jeg nu antaget collegia udi Anatomie, Physiologie, og hos den unge Professor à Linné udi principiis botanicis. Desuden har jeg ogsaa 2 Dager om ugen collegium practicum paa Nosocomio her i Staden. Hr. Archiatern har nu allerede i denne Termin bragt til Ende sine prælectiones publicas over Materiam medicam in Regno animalis et lapidei, og begyndt paa at læse over den Fortale, som skal komme i det nye Systems Regno vegetabilis. Nu er det just saa meget, at Regnum animale i benevnte System er blevet gandske færdigt, og Regnum vegetabile skal i denne uge tage sin Begyndelse.

Hr. Liv-medicus Aurivillius²⁾ døde for nogen Tiid siden,

¹⁾ Smign. f. reg. brev.

²⁾ Samuel A., prof. i prakt. medicin i Upsala, f. 1721 i Stockholm, d. 1767 $\frac{4}{3}$ i Upsala.

saa at Hr. Archiatern er nu allene regiærende in facultate medica, og, som jeg har hørt, saa skal her nu, førend nogen anden Professor kommer i hans Sted, holdes Promotion for sine visse Aarsagers Skyld. Han har ogsaa allerede proponeret det for mig, men jeg har intet determineret Svar givet.

Baade Hr. Archiatern selv, saa ogsaa Fruen og Frøkenene, ere meget begiærlige efter at faae viide, hvorledes det havde gaaet Monsr. Borchgrevink paa Reysen, og de have længe siden ventet, at han havde skrevet Dem til. Jeg vilde ønske, at det kunde skee med det første; thi ellers gjøre de sig adskillige Tanker.

Hr. Archiatern har nylig¹⁾ faaet Brev fra Botanico Du Chesne i Paris, og det af følgende Indhold: 1) at Boucainville under qualité af Botaniste du Roi er allerede reyst hen til Moluccerne, og derfra skal han reyse til Peru og Mexico, og siden igiennem Ost-indien komme tilbage. Paa denne Reyse skal han gjøre observationes in historia naturali, og Tiden skal ikke vare længere end 18 Maaneder, 2) at Aublet²⁾, som har været 3 Aar paa Guiana og udi America antarctica, hvor ingen botanicus tilforn har været, er nu kommen hjem, og dagligen arbejder paa, at udgive en floram derover, under opsigt af Iussieu³⁾ for Beskrivingernes Skyld. Planterne skal beløbe sig til over 300, og den halve Deel af Figurerne ere allerede graverede. I Leyden er under von Royens⁴⁾ Præsidio udkommen en Dissertation pro gradu Doctoris af Daniel de la Roche⁵⁾ genevensi, som har denne Titel: *Descriptiones plantarum novarum*. Disse novæ species ere alle fra Caput bonæ spei, og henhøre for den største Deel til det genus *Ixia*. Kobberstykkerne paa dem allesammen tilligemed Dissertationen selv har Hr. Archiatern faaet fra von Royen med Posten.

Den Danske Fabritius⁶⁾, som har været her i Upsala, siden i

1) Nemlig $\frac{8}{2}$ s. a. (ifl. Åhrling: Linné's Brevvexling); Ant. Nic. Du Chesne, f. 1747, d. 1827 i Paris.

2) En fransk apotheker F. Aublet, der reiste i Guyana 1762—64 og 1775 udgav en beskrivelse over det franske Guyanas planter i 4 bind, 392 plancher.

3) Den berømte Bernhard J., demonstrator botanices & prof. reg. i Paris, f. 1699 i Lyon, d. 1777 i Paris.

4) Se nr. 306 ovfr.

5) Daniel de la Roche, f. 1743 i Genf, hvor han var læge.

6) Joh. Chr. F., Linné's elev 1762—64, se aarsskr. 1888—90 p. 236, 240.

Holland, og paa mange Steder i Tydskland, er nu kommen tilbage til Kiøbenhavn, og har sendt Hr. Archiatern sine Beskrivninger over mangfoldige insecter, hvilke ere de eeneste han haver lagt sig paa, og bliver, efter Hr. Archiaterns Sigende, den sterkeste Entomologus i heele Evropa.

Hr. Archiatern viiste mig forleden Dag Besleri¹⁾ Hortus Eystettensis, den allerstørste foliant jeg nøgensinde har seet, hvilken haver prægtige figurer, men Beskrivelserne ere gandske korte paa de allerfleeste urter. Planterne ere der inddeelte i vernaales, aestivaales, autumnales et hyemales. Udi Regno vegetabili systematis novi forekommer en urt under Navn af *Mahernia verticillata*, hvilken transponeret vil sige det samme som *Hermannia*. Den har faaet det Navn Mahernia, fordi modus fructificandi ogsaa der er transponeret; nam si nectaria demantur pistillis, et addantur staminibus, Hermannia tota habetur.

Hr. Archiatern har i denne uge været temmelig syg, men nu er Han, Gud skee lov! brav igien. Jeg vilde ønske, at Han i det ringeste maatte leve saa længe, at jeg blev promovet, og haver faaet af Ham, det jeg forlanger. Han tager nu ellers dagligen meget af, og taler idelig om Døden: Han sørger ogsaa nu meget over den store Sauvage²⁾ i Montpellier, Hans særdeles gode ven, som nu er død. De have stedse corresponderet sammen i medicinske Sager fornemmelig, alt i fra den Tiid Hr. Archiatern var i Holland. De Brev-paquer Hr. Archiatern haver fra Ham, udgjøre nesten et heelt contoire, meriterede at trykkes, men det skeer nok ikke. Gunnera voxer ikke i Upsalæ Have, men Hr. Archiatern haver alleneste nogle faae exemplarer deraf nedlagde i sit herbario.

Monsr. Borckgrevink er ret lykkelig, som nu faaer den ære at være med D. H. H. til Nordlandene, og Hr. Archiatern ønskede selv, at kunne have saadan Leylighed.³⁾ Jeg har den ære underdanigst at forønske D. H. H. megen Lykke paa forestaaende besværlige Reyse, og at Hjemkomsten maae skee med god Hilsen

1) Basilius Besler, apotheker i Nürnberg, 1561—1629, Hort. Eystett.ens. 1613.

2) Francois Bossier de la Croix de Sauvage, prof. med. i Montpellier, f. 1706, d. 19/2 1767. Fortegnelse over de talrige breve til og fra Linné findes hos Åhring, hvor ogsaa meddeles, hvor de er trykte.

3) Smlgn. Linné's eget brev, nr. 675 ovfr.

og Sundhed, ligesom jeg ogsaa har den ære at gratulere dermed, at D. H. er flyttet til Byen, og haver soldt Berg¹⁾, men vil allene ønske, at D. H. H. ey derved haver lidet noget kiendeligt Tab. I ligemaade har jeg ogsaa den ære, underdanigst at gratulere til det Kongelig Norske Videnskabers Selskabs Indvielse den 1ste Maji næstkommende, og da jeg berettede Hr. Archiatern dette, fornøiede Han sig hiertelig derover.

Siden D. H. H. nu skal reyse bort i Sommer, og ventelig ikke kommer hjem, førend sent ud paa Høsten, saa tager jeg mig underdanigst den Frihed, at bede nu om 200 rdr. paa engang, for hvilke jeg ogsaa her indlagt sender min qvittering; thi i Sommer tenker jeg at lade trykke min gradual dissertation, og at holde den i September-Maaned, da jeg nødvendig behøver Pengene til at betale Trykningen, Præsidium og Disputations Collationen, tilligemed meget mere, hvilket her ingenlunde kan undviges. Nest Hr. Archiaterns Respect for D. H. H., har jeg den ære, at udbede mig bestandig grace, og forbliver med dybeste Soumission Deres etc.

H. Tonning.

P. S. (paa en vedlagt Seddel). Dersom jeg torde udbede mig til at faae viide D. H.s fuldkomne Titel, og nogle andre anecdoter, angaaende D. H. selv, saa ønskede jeg det gjerne, baade for Dedicationens Skyld i min Dissertation, saa ogsaa for Dissertationen selv.

(Indlagt i brevet er følgende seddel):

Af min kiere Sviger-moder, Provstinde Hermichen Thode²⁾, haver jeg faaet 200 rdr. Dansk courant, siger Toe Hundrede Rixdaler Dansk Courant, til mine studeringers Fortsettelse her i Upsala, for hvilke Penger jeg ey allene hermed qvitterer, men endogsaa declarerer, at baade disse Penger, og de som jeg tilforn haver er-

1) Om Berg, se nr. 61—69 ovfr. G. havde bebygget gaarden, som tilhorte Bispestolen og indtil hans tid laa øde, og boede der en tid. 3die novbr. 1766 bortfæstede han 5 af de 6 spand, hvorfor gaarden var skyldsæt, til kjøbmand Jens Andr. Lassen i Trondhjem, til hvem han ogsaa 2den janr. 1767 solgte samtlige huse. Selv kjøbte han ved skjøde af 27de oktbr. 1767 gaard med tilliggende haugeplads i byen paa hjørnet af Dronningens gade og Apothekerveiten (nuv. hotel Britannia). Den blev nedrevet i 1896.

2) Se nr. 640 ovfr.

holdet, skal med Tiden vorde decourterede i den Arv, og det Jevnet, som min Hustrue liige med Hendes andre Sødskende med Rette tilkommer at nyde. Dette bekræftes hermed under min Haand.

Upsala d. 6. Aprilis 1767.

H. Tonning.

(Gun.s paategning): Provstinden besørger selv 100 rd.s remise herpaa, men vil icke sende det andet 100 rd., hvorfor denne qvitering holdes tilbage.

677. 1767 13. April fra H. Tonning, Upsala.¹⁾ (VS.)

Høyædle etc. Hr. Biskop! For D. H. H.s høy-respective Skrivelse af 21de Martii passato, samt for den derudi indsluttede Anviisning paa Kiøbenhavn, stor 50 rdr. Dansk courant, har jeg den Ære underdanigst at takke, forønskende, at dette mit Brev maatte forefinde D. H. H. ved ald forønskelig vel-gaaende. Den forrige Anviisning paa Kiøbenhavn, ligeledes stor 50 rdr., fik jeg strax en Kiøbmand her i Staden ved Navn Noring, som haver Handel paa Stockholm, at imodtage, og han sendte den derpaa med Posten til Stockholm, men Anviisningen er nu kommen tilbage igjen, uden at blive der accepteret: nu er der ingen anden Raad, end at sende begge Anviisninger herfra til Gothenborg, hvor der ogsaa drives Handel paa Kiøbenhavn, for at probere, hvordan det vil løbe af.

Det glæder mig overmaade at fornemme, det D. H. H. er bleven fuldkommen satisfait i Henseende til oplysningen om de til Hr. Archiatern sendte coraller. Saasnart jeg kan faae noget af Linnæi Høe-frøe, som nok skal skee med det første, saa skal det strax efter ordre vorde leveret til Hr. Wagner i Stockholm.

Siden nu Paaske-ferierne allerede i Fredags indfaldt, saa er Hr. Archiatern alligevel reyst ud paa Landet paa sin Gaard Hammerby, og den unge Professor er ogsaa paa en kort Tiid reyst bort paa et andet Sted, saa at jeg for nærværende ikke — hvilket sandelig gjør mig meget ondt — kan efter ordre give D. H. H. den forlangte Efterretning, nemlig hvilke udlændinger, der skulde udnævnes til membra af det Kongel. Norske Selskab, men ikke desmindre tager jeg mig dog alligevel den Frihed her at anføre paa

¹⁾ Indløbet d. 3. sept. paa Næsne (G.s paategning).

min egen Haand til D. H.s nærmere overvejelse, en Fortegnelse paa adskillige meriterede Personer, hvis Navne jeg deels af Hr. Archiaterns vidløftige Correspondence, deels ogsaa af Hans mundtlige Samtaler haver excerperet, som ere: 1) Italienske: Vallisneri, Physic. et Histor. natur. Prof. i Padua. Arduini, custos horti ibidem. Cornaro, Episcop. Venetian., som har skrevet prægtige vers de sexu Plantarum. Frue Laura Bassi, som selv besidder en anatomisk Profession i Bologna, og haver Varatti, der er Professor i en anden videnskab, til Mand. Hun læser anatomien med største Berømmelse, og iblandt adskillige andre store Mænd, ogsaa haver haft Condamine til sin Discipel. 2) Spanske: Ortega. 3) Portugieser: Vandelli, Botan. Prof. i Lissabon. 4) Franske: Berhard Iussieu, Demonstrator i Paris. Sauvages er nu død. Et Fruentimmer ved Navn Chetardie, som Ao. 1763 blev legitime promotus medicinæ Doctor i Paris, og skal besidde grundig Lærdom. 5) Engelske: Miller og Frue Mohnson. 6) Hollandske: Van Royen, Botan. Prof. i Leyden. 7) Tydske: Münckhausen, Baron og grand Drossar i Hannover. Gledisch, Botan. Prof. i Berlin. Albert v. Haller. Von Swieten og Jacquin i Østerrige, af hvilke den sidste er nu Raadsherre i Chemnitz. 8) Svenske: Daniel Tilas i Stockholm. Bergius, Profess. ibidem. Canelie-Raad Ihre, og Torbern Bergman, Adjunct i Mathematiquen og Physiquen, membrum af Kongel. Societet i London, videnskabs Academiet i Stockholm, og af det Keyserlige Academia naturæ curiosorum. Han er desuden en dygtig Mand i Natural-historien. Martin er purus Anatomicus, og formedelst sit trætte-kiære Gemytte fordrages her ikke synderlig af de andre.

Hvad den unge Professor angaaer, saa beder jeg underdanigst om Forladelse for, at jeg skriver min ringe Mening frit ud i den Sag, men dog allene for D. H. H. selv, og den bestaaer derudi, at, dersom Han bliver antaget til membrum tilligemed de andre, saa vil sikkerlig baade Tilas og Canelie-Raad Ihre moequere sig derover, og maaskee refusere det for sine Parter. Jeg troer sandelig heller ikke, at Hr. Archiatern skulle være derfor, og Selskabet vilde desuden ikke vinde stor Lustre ved Ham. Jeg er forsikkert paa, at D. H. H. ey lader sig merke for nogen om

denne sidste affaire, og derfor tager ieg mig underdanigst den Frihed at skrive saa reent ud. Ieg haaber, at Monsr. Borchgre-vink endelig skriver Hr. Archiaterns Huus til, førend han reyser til Norland; thi de vente nu med største Længsel efter Tidninger fra ham. Ieg beder underdanigst om, at maatte faae endnu, førend D. H. H. reyser, 150 rdr. til at bestride de for mig i denne Som-mer indfaldende nødvendige omkostninger, om hvilke jeg ogsaa i min forrige Skrivelse haver mældet. Til Slutning har jeg den ære at forønske D. H. H. en lykkelig baade Bort-reyse og Hjemkomst, og forbliver med dybeste Soumission Deres etc. H. Tønning.

678. 1767 14. April fra J. L. Bull, Christiansund.¹⁾ (StA.)

Høyædle etc. Hr. Biskop! Vaar-fiskeriet er her des-
verre saa godt som aldeles feilslaget, da her ikke eengang i det
deiligste veir, vi som oftest havde in Martio, var det mindste at
faae. Næsten det samme høres og fra Rumsdal og Sundmør og
end meer fra Fosens Fogderi. Den ringe deel her er faaed, har
altsammen været tyk og feed Fisk, ganske fuld af Lever, og saa
kalded Garn-Fisk, der ikke vil bide paa Agn, uden det er des
ferskere og godt som levende Sild. Hvorved erfaring viser, hvad
skade Fordomme gøre i nærings veye. De fleeste paa Nordmør
fordømme Garn-fiskeri²⁾, ligesom mange andrestæds alene av egen-
sindighed, fordi det er nyere, nogle, som havde Garn hengende
ubrugte i mange Aar fra den tiid, Skreyen var tett under Land i
følge med stor-Silden og lige inde i Fjordene, begyndte nu omsider
at prøve dem ude i Havet, men for seent, efterat de den heele tiid
forgæves havde brugt Snøre; disse have dog siden faaed noget
lige til denne tiid, da stormveir nøder dem at hvile. Havde de
før i Aar taget Garnene fatt, kunde de gjort temmeligt fiskerie.
Hened een uges tiid har her nu været stærk Vesten Veir, sær i
Dag nordvest med sterkt Sneefald blanded med hagl, som dybt
skjuler al mark til megen bekymring for Almuen, hvorav de fleeste
i nogle uger have intet Foer havt til deres Creature, og allerede
misted een deel av sult, da den sterke Tørke i avvigte Sommer

¹⁾ Indkom d. 23. April. Besvaret d. 30. ejusdem.

²⁾ Garnfiskeriet var paa den tid meget diskutteret, se nr. 553, 561, 628 ovfr.

foraarsagede saa stor misvæxt baade paa høe og halm, at jeg ei skal tale om Korn, som mangler mange baade til Sæd og Føde.

D. H., haaber jeg, ikke regner mig til onde, at jeg i mit Brev blander deslige Efterretninger med det, jeg egentlig havde at skrive om. Recommenderer mig iøvrigt etc. etc. J. Lemvig Bull.

679. 1767 28. April fra E. H. Kempe, Tordvigen. (VS.)

Høiædle etc. Hr. Biskop etc. Herved haver jeg den Ære at fremsende 3de Stykker Svamp, under hvilket Navn de nyelig før Paaske bleve mig sendte, med Forsikring, at de ved Griib skal være optrukne paa Fiske-Snøre, og, som, tillige foregives, hengde fast ved en Steen i Bunden, hvorfra det med Magt maatte oprykkes. Hvis det er Svamp og ikke halvfortæret exuvia af et Dyer, saa er det vel omtrent *Spongia frutescens*, som D. H. allerede i Fl. norv. haver beskrevet, men Act. nidros. T. IV, hvor Beskrivelsen og Kobberet loves, haer jeg endnu ikke seed. Uden paa denne formeente Svamp laae et Insekt, som syntes noget besønderlig; med mindre det skulde kunne henregnes til Krabbe-Slegten. Samme følger ogsaa med i spiritu vini, hvor det haer beholdt sin første Farve. Inden i Svampens poris merkede jeg noget at bevege sig, hvorpaa jeg udtrak en bruun Huud, i hvilken, da den blev aabned, laae indsvøbt et Slags liden Orm, hvorav alene 4 Stykker bleve nogenledes hele, hvilke ogsaa her findes i spiritu, hvori de strax begyndte alt meere og meere at bleegne, da de før vare røde av Farve. Om den smalle hører til samme Art som den tykkere, samt, om de begge kan ansees som larvæ av det først ommelte Insekt, forstaaer jeg ikke. Ligesaa lidet kan jeg komme til Rette med den Skjel, hvorav jeg her haver den Ære at tilstille D. H. H. 2de Exempl. Den slaaes undertiden op paa Stranden ved Øerne her i Prestegjeldet, hvor den av Bønderne i Fredøe Sogn kaldes Hvael-Skjel (Qvael-Skjæl), fordi den siges at voxer paa Ryggen af gamle Hvale. Hvis dette haer sin Rigtighed, saa synes mig meget underligt, at Skjel skulde generéres under Fiskens Huud, hvormed den synes overtrukken; uden saa er, at det enten i Begyndelsen haer været en Orm, som haer ædt sig igjennem Huden, hvor den da siden, formedelst Luftens Udelukkelse, kunde ikklædes

et steen-agtigt Væsen eller at Hvalen med Tiden kunde faae en ny Huud oven paa den gamle. Det hvide, som ligger inden i samme Skjel, av bemeldte Bønder kaldet Qvael Sukker, er deres Krebs-Øien eller Pulver wieder die Schärfe, som de tage ind imod Mave Sygdomme, in specie Diarrhoe, som her kaldes Liiv-Farrang. Det forekommer mig, som om dette Slags Skjel skulde være beslegtet med de lange, hvide og flade Skjel, som allevegne forekomme i Stranden, hvorav hele strata paa sine Steder skal findes under Sanden, og skal være meget tjenlige til Ciment-Brenderie. Dette er alt, hvad jeg denne Gang kan have den Ære at tilsende D. H., ellers altid etc. etc.

E. H. Kempe.

680. 1767 5. Mai fra H. Strøm, Øren prestegaard, Søndmøre. (VS.)¹⁾
 Høyædle etc. Hr. Biskop etc. Jeg tacker ærbødigst for seniste meget ærede og kiærkomne Skrivelse af 10de November 1766.²⁾ Men beklager at den saa silde indløb, nemlig nu først den 28de April. ann: curr: hvoraf ieg slutter, at imellem T.hiem og Søndmør gives siælden Lejlighed om Vinteren. Af den Aarsag er det, at Dillenius de Muscis³⁾, som fuldte med, endnu staaer ubetalt, saasom Sorenskr: Heide ej vilde resolveere at betale den, førend han havde indhændtet mit Svar. Dette fortryder mig meget, og ieg har nu desto mere hastet for at kunne gjøre Anstalt til Pengernes Betaling. Bogen er god, men det fortryder mig, at ieg icke heller loed mig forskrive Ellis⁴⁾ Essai of corall(ines), som uden-til ville have blevet mig langt nyttigere. Imidlertid fortiener D. H. lige stor Tack, hvilcken og hermed paa det ærbødigste aflegges. Ieg indsender nu, foruden mine meteor: observ(ationer), og en Beskrivelse over Blankestene⁵⁾, mine Anmærkninger til Søndm: Beskrivelse⁶⁾, og vil ønske, at de samme maatte svare til de gode tanker, D. H. forud har behaget at fatte derom, som ieg seer

1) MS. 243 qv. i selskabets bibliothek, men ei medtaget af Belsheim i Ark f. Math. og Naturv. IX.

2) Er nr. 123 ovfr.

3) Se nr. 122 og 300 ovfr.

4) Se nr. 254 ovfr.

5) Smlgn. Søndmørs Beskrivelse I. 270.

6) Vel dem, som er trykt i selsk. skr., ny saml., bd. 1.

af Brevet. Jeg har i det mindste gjort mig umage derfor, og skjønt Afhandlingen er bleven vidløftigere end ieg tænkte, har ieg dog forkortet den ved at udelukke et og andet mindre Nødvendigt. Jeg har deri temmelig villet fuske paa Mineralogien, saasom i ingen Deel af Natur-Historien er mindre udrettet, og ieg ville ønske, at D. H. selv snart ville legge haanden derpaa, da man kunde vente noget almindeligere og mere fuldstændigt. Forunderligt nock, at iblant saa mange til deels studerede Biergværks Betientere endnu ei er fundet nogen, som har gjort Begyndelse til saadant Værck, eller beskrevet os et minste Iern eller Kaaber Værck efter sine Steen Arter og Gange. Kan D. H. ej opmundtre nogen, tviler ieg paa det skeer endnu saa hastigt. D. H.s seniste Brev¹⁾ har givet mig Anledning til en og anden Anmærkning, saasom om den smallebbede Alcke, hvilcken, nu ieg har læst deres Afhandling om Langviren²⁾ nøjere igiennem, bliver just den ieg har³⁾ meent, hvorimod ieg tilforn forestillede mig deres Langvire, ligesom min, der er heel sort paa hoved og Hals ned til Brøstet, hvilket alt-sammen kan ansees for en Bagatelle og blot forskiel i Nafnene. Jeg tacker hiertelig for de adskillige mig meddeelte Efterretninger, som vare ret kjærkomne. *Fucus cartilag[ineus]* har ieg aftegnet i min Afhandl: om Søevæxter indsendt til Kiøbenhavn, men icke efter det aller fuldstændigste Exemplar.⁴⁾ Ligeledes har ieg aftegnet den jeg før har kaldet *Ulva dilatata centro radicata*; Men da den neppe kand blive det, saavidt ieg nu kan see af *Dillenio*, tilsendes den nu dem som en bedre Kiændere, for at indryckes i Deres Flora, helst om den er en nye Væxt, som ieg begynder at formoede; thi Dilleni er heel, denne derimod aaben ligesom en aaben Manschette, hans er udvidet, denne derimod sammenfoldet som en i folder lagt Manschette og tillige sammenrynket, hvor den sidder fast til Bierget, men i hin Ende bredere.⁵⁾ Naar de i Mængde sees at hænge paa steile Bierge, seer de ud som en hoben fryndser

1) Er nr. 123 ovfr.

2) Selsk. skr. III. 1765.

3) Rettet af brevskriveren til: der er.

4) Danske Vidensk. Selsk. skr. X, 256.

5) Med henvisningstegn hid er i margen tilskrevet: det tilsendte Exemplar er udbredet og i den Post ej at rette sig efter.

eller falblader. Foruden denne tilsendes en artig Sop eller Lycoperdon¹⁾, som ieg nyelig har fundet fastsiddende til roddent Træe og et Par Blade, som mig for lang Tid siden bleve tilbragte fra Sule-fieldet i Borgen Sogen, og ieg holdt for den Væxt *Arum*, helst da de vare saa bittre. Til Linnæus har ieg nyelig afsendt endel orme²⁾ i et glas, som dog vel icke saa hastig fremkommer, endeel af det hand begiærer at viide, har ieg i mine Anmærkninger givet oplysning om. Noget sendes og her i en liden Eske, hvilcken D. H. turde være saa artig at befordre. Den indeholder en *Pholas Asteri*, en liden rar *Lepas*, som ieg forleden Sommer fandt fasthængende til det slags Søetrær, som i Raji Nat. histor. findes aftegnet No. 3, en liden *Cochlea* og *Concha* af den Sort, som ieg i min senest indsendte afhandling om Insecter aftegnede, og endelig en liden *Chiton*, som har dette besynderlige fremfor *Chiton punctatus*?, at den paa hver Side har 8 Børstagtige Qvaste, som ere langt kiendeligere, naar den er færsk, end nu den er tør. Den *Clio*, de behager at mælde om, har ieg icke ringeste Begreb om, ved altsaa ej at give Svar derpaa. Den Tid, ieg arbejdede paa min Beskrivelse, greb ieg mig for meget an, hvorover ieg siden har været meget skranten og til deels syg, dog nu noget bedre end før. Imidlertid har ieg icke kundet besøge fieldene eller andre langt fra liggende Steder, men har ladet mig nøje med, hvad der er falden mig i Hænderne. Nye Urter har ieg altsaa icke kunnet samle; men nu tænker ieg, at min Capellan, Hr. Krogh³⁾, vil gjøre min haand skadesløs, da han har stoer lyst dertil, og har allerede lagt nogle fundament. Hver Sommer agter han at reyse omkring i Nordfjord (hans føde sted) for at samle materialier til en Beskrivelse derover. Hvad rart ham da forekommer i henseende til urter, skal nock blive dem communiceret. Forud tænker han at indgive til dem en Beskrivelse over St. Synnevæ Kloster med Tegning, som ieg haaber vil blive antageligt. Han har og et nyt Poema næsten færdigt, som vil tilsendes med det første. Da ieg

1) Rettet til: *Boletus versicolor*.

2) Tilskrevet i margen med henvisningstegn: blandt andre *Lumbricus cirrhus longissimis*.

3) J. A. Krogh, forfatteren af beskrivelsen over Nordfjord, se aarsskr. 1891 pag. 84—85 og nr. 583 ovfr.

kiender hans gemytte, troer ieg vist nock, at det ville give ham en stor opmuntring, i fald D. H. behagede at indlemme ham i deres Selskab, ieg tør og forsikre, at han vil komme til at fortiene det mere end mange af de antagne, hvis Symbolum maaske for største Delen vil blive: Nos numeri sumus. Imidlertid har D. H. gjort, hvad de burde og kunde.

At reyse oftere omkring i Nordl: og Findmarken frygter ieg for D. h. ey kan udstaae, vilde derfor for min Part ønske dem et roligere Levebrød, og naar Norge icke mere nødvendig behøver deres nærværelse, som hidindtil, da at forflyttes til Academiet for at oplive samme. Mig er for Rum tid siden sagt, at Geheime Rd. Thott har i Sinde at oprette et eget Academie eller Selskab, og ieg gad viide hvad sandt der kan være deri. De slette tider legger vel Hindringer i vejen for dette og mere. Doct. Büchner¹⁾ i Bergen kan maaske være vel grundet, men da han er henfalden til Compagnier og Spill, troer ieg icke man kan vente noget af ham; troeligere er det, at Apoteqver de Besche²⁾ kunde udrette noget, siden han dog er en Linnæi Discipel, men ieg talte kun engang saa løselig med ham, og da ieg foresadte mig at besøge ham, var hand icke hiemme. Jeg har dog hørt, at hand skal have en temmelig Urte-Samling, derfor agter ieg i denne Sommer at tilskrive ham, da Svaret skal blive D. H. meddeelt.

Det fornøyer mig meget, at D. H.s Amanuenses kan lette Arbejdet, som for dem selv allene vilde falde alt for svært, og end mere at der holdes Studentere i Upsal. Det falder mig nu ind, om den Berliner Blaa icke skulle være D. H. bekjendt, som efter Cronstedts mineral: p: 193 skal findes i Nordlandene og er

1) Johan Andreas Wilhelm Büchner, f. i Erfurt 1730, dr. med. i Halle 1758, stadsfysikus i Bergen 1761—1806, døde 1815 i Erfurt.

2) Johan Carl de Besche, f. i Bergen 1737, hvor saavel faderen som bedstefaderen havde været apothekere. Blev student 1754, disciplinerede 4 aar ved faderens apothek og senere ved Kong Salomons apothek i Kjøbenh. Fuldentde 1760 sin farm. eksam. og foretog en reise til Sverige og Tyskland, hvorefter han overtog faderens apothek og fik 1762 bevilling som apotheker.

I Brännichs Naturv. Fremgang heder det om ham, at han var „en opmærksom Samler af Havets besynderlige og sjeldne Skabninger.“ Ährling anfører 2 breve fra ham til Linné.

maaske den samme Hr. Pontoppidan mælder om i Norges Nat: Hist: tom. 1. Samme Author anfører og mange andre Mineralier, som skal findes i Norge, saa det synes hand kiender Landet i den Post bedre end nogen Indfød, en maadelig Ære for os! Om Skiørvængen¹⁾ (som ogsaa her kaldes Slagørn) er *F. Chrysaetos*, veed ieg icke, den beskrives her af alle som noget mindre end de sædvanlige ørne, men stor nock at dræbe voxne faar og at slaa de større ørne over Ende, naar de kommer den for nær. Farven er sort og Vingerne har 1 om icke flere hvide Pletter, som viser sig baade over og under. Den er den grummete af alle Rov-fugle. Men skal kun sue Blodet af de Kreaturer den dræber.

Hvorledes D. H.s *Gorgonia flabellif[ormis]* eller *placomus* kan blive den samme som min No. 11, 2, kan ieg icke vel fatte, og ieg skulle snarere efter figur: at dømme ansee den for en mig gandske ubekjendt Søe-Væxt. Forige gang tilsendte ieg dem en rød Art af samme Skickelse som den gule, ieg mælder om loc: citato, og ieg gad vide om D. H. anseer den for samme eller et andet Species, helst da ieg icke finder den omtalt i deres Afhandling²⁾ om *Gorg: flabellif:* Efter at D. H. har, som ieg mener, allerførst givet os et rigtig generisk Begreb om *Thetyus*, saa er det klart, at de Søe-dyr, Linnæus kalder *Priapus*, hører derhen, thi de har rigtig et Skind udenom med 2de Huller, adskilte allene ved et Syck og indenfor et blødere Corpus ligeledes forsynede med 2 Huller, der svarer imod de forbenæfnte. Paa Østers finder man her 2 adskildte Species fastsiddende, af hvilcke i det mindste den ene findes anført i Syst: Nat:, ieg mener den, der virckelig ligner en *Priapus* eller membrum virile erectum s. verticaliter erectum, hvorimod den anden er convex og seer uden til ud som et slunket Skind. Mon den store Søespindel icke skulle være bekjendt i Nordlandene, og mon d. H. icke skulle kunde faae den for at gjøre den mere bekjendt, da den efter mine tancker er et meget rart Insect. Ieg gad viide om D. H. har fundet Alv-Næverne saaledes som Linnæus definerer og beskriver dem, Mig synes, at den, som her bruges, ligner *Lichen caninus* mere end *aphtosus*.

1) Se Søndm. Beskr. I. 251.

2) I selsk. skr. III.

Men ieg har og hørt, at der skal være 2 Slags, af hvilcke det ene er bredere end det andet. Jeg erindrer nu, at Hr. Linnæus begiærer en *Concha ovatifera*, Men endskiønt ieg icke har meent nogen anden end den, der efter mine tancker er alle velbekiendt, vil ieg dog tilskicke ham en for at viise, hvilcken ieg har meent. Nu maae ieg slutte, naar ieg først har forsikret, at ieg med den fuldkomneste Høyagtelse og Respect forbliver etc. etc.

H. Strøm.

(Tilskrevet under brevet): Det Insect Hr. Linnæus staar i tvil om, enten det er en *Cancer* eller *Oniscus* er rigtig en *Cancer*, hvis Beskrivelse in descript: Søndm: er temmelig fuldstændig, undtagen maaske i dette, at de 2de forreste Par fødder, som ere stumpede, har dog en liden meget subtil Kloe ligesom andre *Canceres* eller *pulices canceriformes*.

(Tilskrevet i margen paa brevets første side): *Arenaria peploides* ædes begiærlig af Creaturene for dens Saltheds Skyld, hvilcken derimod gjør, at den vanskelig tørres. Begge Dele har ieg erfaret paa Rellingen i Nordalen, hvor den voxer hyppig.

(Paa en vedlagt seddel): Pro memoria.

Det falder mig ind, om icke D. H. paa mine Vegne vil giøre Linnæus denne Erindring, at den saa kaldte *Hydra triticea* Faun: Sv: ed: 2, § 2259. kan efter min formodning neppe blive noget andet end de gule folliculi eller Huse af Størelse og Skabning som Hvede-Korn, der sidde paa østers og Stene i Stranden. De ere trinde, i Midten tyckest, men oven og nedentil indknebnede, dog mest mod enden, hvor de har en liden Stipes at fæste sig ved. Udentil bestaaer de af et tyndt Skind eller Hinde, der indeholder en hvid Vædske, som omsider bliver charlach- eller violet-rød, og bliver nock intet andet end Sæden til et vist Slags Snegle eller deslige, allerhelst ieg har befundet Sæden af de store Orme-Rør *tubi vermiculares*, at bestaae af selv samme Purpur røde farve. I nogle af forbnte. folliculi kan man tydelig see, at vædsken er en Blanding af hvidt og rødt, det er at den hvide Vædske begynder at blive rød. Under Microscop: seer den røde Vædske ud som usigelig smaa ovale og glatte æg, der flyder i en blank vædske og just saaledes forholder det sig med den røde Sæd i tubi vermicu-

lares, som ieg i en Afhandling til det Kiøbenhafnske Selskab har viist. Naar disse Huse (der altid sidde samlede og opreyste paa deris lille Stipes eller pedicellus) ere tomme, er og deres øverste Ende aaben og tvært afskaaren (truncatus). Men saalænge Vædsken er i dem, er samme Ende spidsere og tillukt, dog noget tvær. I den lille Eske har ieg lagt et Par med Vædsken opfyldte, men nu indtyrkede, hvoraf deres Skickelse kan sluttes.

681. 1767 28. Juli fra P. C. Buck, Hammerfest.¹⁾ (VS.)

Høy Ædle etc. Hr. Gunerus! Efter Pligt Skyldighed af læges her ved, min og mines, aller ydmygste Tack-Sigelse, for den ære af D. h.s behagelige Nærværelse i Hammerfæst, Samt for beviste Store Kierlighed, I andre Maader, der hos hiertelig ønskende, at kunne ud finde Vei til at ud vise min Pligt Skyldige er Kientlighed, Inu er ieg icke Saa løckelig at have faaet Skib fra Kiøbenhavn, Den om Talte urt, haver ieg udi nogen Elv, icke været I Stand at finde, paa Ingøe, har Ieg været, men icke funden andre urter end som her Saaes, men mere fuld kommen, Thi der Stod de beske Blader, her Boke blader kaldet, I Smocke blomster et[?], men Som Værligt var Toget og Smaa Regen de 2de Dager ieg der var, og ieg med min Søn Nicolay fick Stærk brøst Syge af Samme, samt af Torv og Fiske Lugt, Kom icke Til at See Saa Vel Som ieg ønskede, Ieg Taelte med Ryserne om Søe Gevægster, de Sagde at have faaet meget Paa Krogerne, men som Ingen det haver bestilt, Kaster de samme, Værgang paa Siøen, naar de Samme op Tager, Her er ey noget funden, Som kunne være Syn værd, paa Ingøe, findes ved En Elv, hvor Kiercken haver været, en Smock Røed Sand, men Synes lættre end anden Sand, ieg Ser icke at den er Thienlig uden at Slaae paa Skrift, Sænder dog Til behagelig efter Syn, En liden Dunick.

Fra Fieldet efter Perle Skæl, er Finnerne ned Kommen, men fick icke 1 Perle, Thi som Vandet var over flødig, ville de paa de Stæder icke fare, Sigende icke at See bunden, men ieg Tænker de vil have det for Sig Sælv, men at der som Perler Tages, maae findes bæste Skæl sees af De I Duncken lagte 2de Skæl, Som er

¹⁾ Svarbrev herpaa er nr. 151 ovfr. — Med brevet fulgte 2 smaa dunker.

af dem Amtmanden for nogle Aar Siden fick Perler, dem ieg fick var unge Skæl og Støed paa Sten agtig Grus 6 Miil fra Cares Iog, at der maae være over flødige, Tviles icke, 30 Stkr. haver ieg Plantet i Ælven her og lige saa mange om icke flere i Qvalsun, nogle Skar ieg i Støcker, 8 Stkr. følger nu her med lagt i Brene Vin, 6 stkr. fick Amtm: og de, som ieg i Støcker Skar fanttes icke Perler udj, som er Syn vær, dog motte det behage D. H., at Give dem Stæd, udj Sit Kunst Kammer, Sændes dem i Samme Dunck Udj Een Klud at ingen dem Skulle See, Saa Liger og udi Samme 2 Stkr. Siø Mossel med Perler udj Taget ved fine Kiergaard, eller Fin øe kaldet, 2 stk. ditto Støre og med Perler, En anden Slags, Taget Inden for Strømen i Mellem Hvaløe og Iacob Ericksen øe Kaldet, om Samme kunne være værd at See vides icke, Ieg Tænker viselig, at Perlefangsten, Kunne blive nøttig, Saa meget haver ieg ud høert, men Løck, og Penge, Skal det ud Rætte, Samt en Som der over motte have op Sigt, Som kunne Leve Skickelig, at hand des Aarsage icke motte fordølge de gode, Sker det, blev oplyst det som nu er Skyvelt, Ieg ønskede mig alleneste, af Hr. Leneusses, Visdom og Lerdom, at vide, hvor ledes Mosei Skulle øngle Perler, om de og bliver Saa gode Som Naturlie Perler, den Maade, Som her Tages Perler, med Klæme, er Skade for Mosen, Saa den bliver i det minste 1 om icke 3 aar Svag, men Skulle Ræt Perler fanges, motte Een der Til holdes, Som kunne gaae under Siøen, da der og noget saa nær Kand sees før de op Skæres, hvilken der haver Perle, Ia naar fangsten Ræt Skulle Ske, burde ingen Skæres i Støcker, Saa den der i aar gav Perle, Kunne og give Til Aare.

Ieg vil nu icke op holde D. h., Men vil have mig og mine Recomendert, der næst min og mines Kierligste og ydmygste Complimang Til D. H. og Frue Søster og alt Som Kiert er lever ieg etc. etc.

P. C. Buck.

682. 1767 d. 12. Sept. fra [O. Fr.] Müller, Kiøbenhavn.¹⁾ (VS.) Høyærværdige etc. hr. biskop. Ved min hiemkomst uden-

¹⁾ Svarbrev hertil er nr. 262 ovfr. (i kopibogen feilagtig overskrevet: Olaus Møller, smlgn nr. 565 ovfr.).

lands fra forefandt ieg D. h.s Flora Norv: med saa stor en fornøjelse, som tilkommer forfatteren af Flora Fridrichsd. Dette bestemte mig at give mig en frihed, som ieg i nogle Aar havde foresat mig, nemlig at udbede mig deres bevaagne Venskab, og lærerige brev-vexel. Vi ere Undersaatter af en Konge, elske ligehøyt den mangfoldige Natur, og have lige bevægelses Grunde, og ieg tør forsikre om, at dette physiske Venskab ei vil skade Videnskaben. I Danmark har ieg forgiæves ledt efter nogen der vilde tage deel i min Vellyst, og derfor har ieg maatt gaae alleene; hvor tidt ønskede ieg mig paa nogen Tid i Trondhiem, hvor tidt at skrive dem til! det første var umueligt, og i hensigt til det sidste troede ieg, at det var min Pligt mundtlig og skriftlig at bevidne alle min fuldkomne høyagtelse for d. h.s bemøyer til fædrenelandets Ære og Videnskabers fremgang, og at sige dem det, unødvendigt.

Af Italienske og Sweitzer Planter har ieg giordt en stor Samling, og hvad ieg deraf har in duplo saavel som de fridrichsdaler ere gandske til deres befalning¹⁾, og for at komme i d. h.s Giæld, er ieg saa dristig at udbede mig de herved fortegnede Norske. Skulde de endnu vilde hoslegge nogle Marina, vil ieg blive høyiligen forbunden.

Mine beskæftigelser ere for nogen Tid faldne paa vore Testacea terrest. og fluvial. Længe nok har Europa leget med Ost- og Vestindiske Skaller, uden at gjøre de Snegle den skyldige Agtelse, der boe i vore Gaarder og paa vore Grunde, hvor endog Kiernen tilbyder sig. Jeg har bedet mine Venner i Sveitz og i Italien at agte paa dem, og at meddeele mig nogle Exemplarer; det samme er min bøn til d. h.; dersom jeg heri bliver saa lykkelig, som ieg alt har været paa Fridrichsdal, hvor ieg har fundet nogle besønderlige nye Arter, saa vil man engang kunde kiende deres forskiel og Afbøgelser fra Napel indtil Drondhiem. Jeg er vis paa, at deres Elver, Klipper, Moradser og raadne Pæle vil og heri opfylde deres hierte med en af de behageligste følelser i Verden.

Haller²⁾ skrev mig igaar sin fornøjelse at have faaet deres

¹⁾ I Gunnerus' herb. findes flere planteark paaskrevne: Muller, se aarsskr. 1888—90 pag. 78.

²⁾ Den berømte Albert v. Haller, prof. i Göttingen (1708—77).

Flora, og bad mig at tilsende ham hr. Strøms Sundmøer; hands nye enum. Stirp. bliver ferdig til Paaske, 250 Ark stærk.

I Bologna lovede ieg Ferdinando Bassi¹⁾, som gjør en Samling af Sedimenta marium, en Prøve af Sedimentum maris ved Drondhiem, stoelende paa d. h.s Redebondhed. Man er udenlands saa opmærksom paa det skinnende Lys, som en Gunnerus ved sine Skrifter har antændt under Polen, som fordum paa Nordlysene.

Jeg gratulerer til d. h.s Nordlandske Erobringer, og seer med inderlig Glæde en Bisp med bibelen i den høyre og Linné System i den venstre haand, at forklare hin, at forbedre og formære denne.

Lev længe saaledes, oplys Verden og tænk undertiden paa den, der har den Ære med største høyagtelse og hengivenhed at være D. h.s ærbødige Tiener
Müller.

683. 1767 12. Oktbr. fra H. Tønning, Upsala.²⁾ (VS.)

Høyædle etc. Hr. Biskop! Jeg tvivler nu ikke paa, at jo D. H. H., naar dette mit Brev indløber, maae allerede være kommen tilbage fra den meget lange og besværlige Nordlandske Reyse³⁾, hvortil jeg og herved har den Ære at gratulere, forønskende af mit inderste Hjerter, at D. H. H. maae efter denne Reyse befinde sig ved ald forønskelig Velgaaende. Jeg haver nu allerede for lang Tiid siden talt med Hr. Archiatern, angaaende hvilke udlændinger D. H. H. skulde udnævne til Membra af det Kongel. Tronhiemske Lærde Selskab, og Han har opgivet mig følgende⁴⁾: Joh. Gesner, canonicus i Schweitz, Wandelli, Medicin. Doct. i Portugal, Cyrillus, Botan. Profess. i Neapel, David van Royen, Botan. Profess. i Leyden, Philip Miller i Engeland, Joh. Christian Dan. Schreber, Medicin. Doct. og Secretarius ved videnskabs Societetet i Leipsig, samt Secretair Wargentini i Stockholm. Flere opgav Hr. Archiatern ikke, og Han sagde derhos tillige, at disse vare efter Hans Tanker de allerbeste, der kunde gjøre Selskabet største Nytte. Frøene af *Medicago falcata* skulde jeg vel længe siden efter D.

1) Præfekt for den botaniske have i Bologna, d. 1774.

2) Besvaret d. 4. Jan. 1768. (G.s paaskrift).

3) Gunnerus kom tilbage d. 12. oktober, se aarsskr. 1892 pag. 20.

4) Smlgn. nr. 677 ovfr. Samtlige stod i brevveksling med Linné.

H. H.s Ordre have sendt til Hr. Wagner i Stockholm, men jeg har endnu ikke kundet faae dem, saasom Hr. Archiatern ikke havde noget deraf, dog blive de nu i denne uge modne udi Upsalæ Have, da de siden med det første skal vorde D. H. H. tilstillede. For seeneste Høy-gunstige Skrivelse fra Stadsbøydén har jeg den ære underdanig at takke, samt ogsaa for den overmaade store Grace, som D. H. H. stedse og altid har udviist imod min Person, og for den særdeles store Incommodation, som D. H. H. bestandig har haft for mig siden min Ankomst her til Stedet. Det er mig overmaade kiert at fornemme, at mine 2de forrige¹⁾ Brevér have været saa lykkelige at finde D. H. H.s Gunstige Biefald, hvilken jeg ogsaa efter min underdanige Skyldighed vil af alle Kræfter stræbe paa at kunne obtinere i Henseende til de herefter følgende. De mig meddelte Efterretninger angaaende D. H. H. selv takker jeg underdanigst for, og skal jeg ingenlunde forsømme at føre dem ind i min Dissertation, hvilken jeg tenker med Guds Hjelp at holde enten sidst i November — eller og først i December — Maaned, hvorom jeg dog siden skal have den ære at give D. H. H. en mere fuldstændig Efterretning. Hr. Borckgrevinks lille Gjeld tviiler jeg ingenlunde paa at faae betalt, og jeg vil ønske, at Han nu efter sin Hjemkomst maatte befinde sig ved bædre Hilsé, end da Han reyste herfra; thi da stod det ikke synderlig vel til med Ham. I det øvrige kom Han sandelig herfra i en lykkelig Tiid. Gud give at jeg ogsaa var kommen vel herfra, efterdi her nu bliver dagligen alt værre og værre, men derom mere en anden Gang. D. H. H.s Oplysning om det gamle ord Tessach²⁾ var Hr. cancelie-Raad Ihre særdeles fornøyet med, og takkede overmaade derfor.

Hvad min egen Person angaaer, saa haver jeg i Slutningen af den forrige Termin taget den første Examen udi Medicinen, og den gik, Gud skee Lov! gandske brav for sig. I den heele Sommer haver jeg ligget ude paa Landet for at studere Botaniqven ude hos Hr. Archiatern, og derudi har Han baade flittigt og vel læst for mig følgende Classer: Syngenesia, Umbellaterne, Gramina,

1) Se nr. 676 og 677 ovfr.

2) Se nr. 668 ovfr.

Diadelphia, Tetradinamia, Didynamia, Gynandria, Stellatæ, Icosandria, Hexandria, Monoecia, Dioecia, Polygamia og Cryptogamia. Jeg haaber nu at kunne temmelig tage Ret paa en urt, naar jeg finder den i Blomster, men især har jeg exerceret mig in gramini-bus, hvilke ingen af de hidindtil her værende Danske have bekymret sig om. Zoega¹⁾ lagde sig fornemmelig paa Mosser. Min botaniske Samling bestaaer for nærværende af 430 vexter, hvilke jeg haver optegnede med sine rigtige Navne, og jeg haver næsten selv examineret dem alle: iblant disse er en temmelig Hob Gramina og Musci. Desuden haver jeg ogsaa nu nyligen faaet halvandet hundrede vexter og maaskee fleere paa en Gang, men disse haver jeg endnu ikke faaet Tiid til at enodere, dog skal de efterhaanden bringes i orden førend jeg reyser herfra. Hr. Archiat. System angaaende, saa er nu Regnum vegetabile færdigt, og man har allerede begyndt paa at trykke Registeret dertil. Den anden Deel af Regnum animale nemlig om Insecterne haver jeg hos Hr. Archiat. faaet til D. H. H., men Vermes haver han selv allerede i Sommer med Posten overskikket. Hr. Gahn²⁾ haver ogsaa leveret mig eet Exemplar af sine Fundamenta Agrostographiæ cum fig. til D. H. H., samt ligeledes eet til Hr. Borckgrevink. Foruden denne Dissertation ere ogsaa siden 2de andre udkomne under Hr. Archiatens Præsidio, nemlig usus Menthæ og Fundamenta Entomologiæ, hvilke jeg siden selv skal have den ære at offerere Exemplarer af. Jeg skulde som opponens extraordinarius have opponeret paa Hr. Gahns Dissertation, saasom Han selv havde anmodet mig derom, og jeg havde ogsaa allerede mine Argumenter færdige, men Aftenen forud bad Hr. Archiatern mig lade det blive, saasom Han den Gang var meget syg, og taalte ikke at staae længe i Cathedret: siden derpaa blev jeg efter Hr. Archiaterns eegte Forlangende inviteret til primus opponens ordinarius paa Dissertationen om Fundament. Entomologiæ, hvilken Post regnes for en temmelig Heder, og den Sag gik saa vel af, at Hr. Archiatern publice gav mig langt større Berømmelse end jeg nogensinde havde fortjent. Det stod for nogen Tiid siden i de Svenske Aviser, at et Thee-træe blom-

1) Smlgn. aarsskr. 1888—90 pag. 236.

2) Se nr. 668 ovfr.

strede udi en Have i Roeskilde: Hr. Archiatern var meget curieux at faae viide, om det var et virkeligt Thee-træe, og skrev derfor til Hr. Demonstrator Zoega udi Kiøbenhavn, og bad ham undersøge om det var et virkeligt Thee-træe, eller et Species *Camellia*, som er [i] overmaade nær slægt med *Thea*, og som Chineserne pleye at bedrage Europæerne med, men Han fik til Svar, at det ikke var andet end *veronica maritima*, som Gartneren der falskelig havde udgivet for et Thee-træe. Ellis¹⁾ i Engeland haver nu under Arbeyde en Afhandling om *Confervis* med figurer. Magister-promotionen gik her for sig i denne Sommer med mangfoldige usædvanlige Ceremonier, som derhos tillige vare temmelig pedantiske. I Steden for den afdøde Hr. Prof. Aurivillius²⁾ er nu facultatis medicæ Adjunctus bleven Professor, nemlig Sidrén³⁾, og i Steden for Wallerius⁴⁾, som haver taget sin Afskeed, er Mathematices og Physices Adjuncten Bergman⁵⁾ bleven Professor Chemiæ, hvilket er en Sag som haver sin Raison. Hans Majestet, Dronningen, den Svenske Prindsesse, Kronprindsen med den Danske Prindsesse og de andre Prindser have i denne Sommer været nogle Dager [her], og jeg haver da haft den Ære at see Dem saa meget jeg behagede. Mere skal jeg have den ære med det første at melde. Jeg har den ære at recommendere mig etc. etc.

H. Tønning.

684. 1767 16. Oktbr. fra H. Steenbuch, Meelhuus.⁶⁾ (StA.)

Høyædle etc. Hr. Biskop! Med inderlig Glæde har Jeg hørt, at Gud har ledsaget D. H. vel bort og hiem paa den vanskelige og farlige Reyse, især vi har haft saa urolig en Sommer, ia mere da Rygtet her har sagt Dem baade syg og død.⁷⁾ Ved Deres Hiemkomst gratuleres altsaa baade De selv, Stiftet og den lærde Verden.

¹⁾ Se nr. 255 ovfr.

²⁾ Se nr. 655 ovfr.

³⁾ Jonas Sidrén, dr. med., prof. i prakt. medicin i Upsala, f. 1723, d. 1799.

⁴⁾ Se nr. 270 og 636 ovfr.

⁵⁾ Se nr. 655 ovfr.

⁶⁾ Besvaret d. 17. ejusdem. (G.s paaskrift).

⁷⁾ Et rygte om, at G. skulde være død paa visitatsreisen i Nordland—Finmarken nævner ogsaa Ole Lie (brev af 28. oktbr. samme aar, StA.).

I de Dage D. H. afreyste fik Jeg det Brev, hvori Jeg antages til Medlem i det lærde Selskab. Jeg har imodtaget og læst det med Undseelse. Aldrig kunde Jeg drømt om at være en Lem af det Selskab, hvori sees en Gunnerus og Linnæus, dog Jeg skal trøste Mig ved at mørke Skygger kan og tiene i et Malerie, de vise i det mindste desmere de lyseres Glands.

Det lidet jeg maatte formaae, skal Jeg bære frem. Formaar Jeg ikke mere, skal Jeg dog stræbe at vedligeholde en saa stor Velynders Bevogenhed. 10 rdl. til en Bog i Selskabet har Jeg den ære at sende.

Herrens Naade etc. etc.

H. Steenbuch.

685. 1767 17. Oktbr. fra H. J. Riiber¹⁾, Munkholmen. (StA.)

Høy Ædle etc. Hr. Biskop. Det blev mig af Monsr. Thorning²⁾ Ombedet, og det for en 4re aars Tiid siden at iagttage et vist Søe Træ, som ieg ulyksalige paa dette Stæd havde funden ved udfalden Vande paa bunden at staae i sin fulde Vext, indtil Han selv vilde afhente samme for dermed at gjøre d. H. en presang, Men da ieg hved at see D. H. reyse herforbi i Søndags erindrede det forhente[?] Melte Søe gevæxt, og hved udfalden Søe vilde see derefter, da befant ieg, at samme er afbrecket, formodentlig med et Ancker, som fra Skibene kan have haft deres Land Taug fast udj, hvorover ieg blev ilde tilfreds, som udj nogle aar har giort mig u-mage for at Conservere denne rare art af Trær, med at slaa pæle Runden omkring samme, at icke Steene som med Stormende Vinde i Mengde slaaes op paa Landet Her, skulle skade saadant, dog forgjæves. Forbemelte Monsr. Thorning prenummererede og paa en Pies af Kobber funden her paa Holmen i Jorden, paa et Sted, hvor mand Supponerer, at der i forrige Tiider har været Een Muncke Begravelse, denne giver ieg mig den underdanige frihed at sende D. H.; at samme, med en slags fliid er giort, foranleediges ieg til at Tro, hved at betragte øyensteenene, som ufeilbarlig maa være ægte, for at udholde den lld som amaleringen har behøvet,

¹⁾ Sad som fange paa Munkholmen i henhold til en civil dom. Havde indtil $\frac{28}{11}$ 1754 tjent grev Laurvig. Rømte $\frac{8}{8}$ 1758 sammen med loitn. Kai Ditlef Nægler, en slave og to soldater af garnisonen, men de blev grebne i Bergen midt i følg. maaned.

²⁾ Tonning.

Jeg overlader til D. H.s Naadige Skiønnende at Dømme om, hvortil det har været brugt i sin Tiid. Og udj dybeste Submission forbliver etc. etc.

H. J. Riiber,

en 10 Aars u Løcksalig fange.

686. 1767 19. Oktbr. fra H. Tønning, Upsala.¹⁾ (VS.)

Høy-ædle etc. Hr. Biskop! At jeg nu saa strax igien tager mig den underdanige Friehed at incommodere D. H. H. med min ringe Skrivelse (hvilket jeg dog ikke havde tænkt at gjøre førend med nestkommende Post, for imidlertid at kunne sammensamle adskillige nyheder) det skeer af følgende Aarsag, som høyiligen driver mig dertil. I Dag Eftermiddag, saa snart jeg var kommen hjem fra Spisqvarteret, kom 2de Medicinæ Licentiati til mig, og lode mig viide, at de med det første vilde hos Facultatem medicam begjære Promotion til nestkommende Iuul, da denne Termin tager sin Ende. De havde adskillige Aarsager dertil, iblant andet, at de umueligt ikke kunde taale at ligge her længere ved Academiet, og det er en Sag desuden som Facultetet ingenlunde kan nægte dem, naar de det paastaae, hvilket de virkelig gjøre. Mit Forsæt havde hidindtil været dette, at expedere mig i denne Termin baade med Licentiat-examen og med Disputationen, hvilket baade kan og skal skee, og saa strax derpaa at begive mig herfra hjem; thi at begjære Promotion allene faldt mig alt for meget bekosteligt, og at ligge her hele vinteren over til nestkommende Iunii Maaned for da at promovere, er enda langt mere u-mueligt for mig i Henseende til de Penger jeg haver i vente, men nu siden at disse 2de ovennevnte Licentiat og maaskee enda nogle fleere, naar de faae høre det, vil endelig promovere til Iuulen, saa kan omkostningerne falde noget mere lindrige, endskiønt de ellers i sig selv ere cruel store, og dersom nu Promotionen denne Gang skulde gaae mig forbie, saa faaer jeg siden Lov at vente heele 2 à 3 Aar inden den skeer igien, og saa har jeg vel Ret for at jeg her haver ligget og fortæret mine Penger. I den Henseende tager jeg mig den underdanige Friehed at begjære de endnu resterende 200 rdr. med det første som skee kan; thi ellers seer det ilde ud for mig. Posten gaaer

¹⁾ Besvaret d. 4. Jan. 1768. (G.s paaskrift).

3 uger frem og 3 tilbage, og saa gaaer der vel enda en uge til à parte i Tronhiem, inden Pengene kan bringes til veje: altsaa faaer jeg dem ikke førend den 6te December, og da er det sandelig ogsaa paa det allersidste. Gud give, at de alleneste vilde strekke til for mig i Henseende til mine nu kommende mangfoldige udgifter, og i Henseende til det store Tab jeg lider ved vechsel coursen, som saa forskrekkelig er falden, og endnu mere falder, da dog alligevel alt hvad man behøver endnu staaer i selv samme Priis, som da vechsel-coursen var paa det høyeste. Sandelig her er for nærværende et ulyksaligt Sted at leve paa for en udlønning, og værre bliver det endnu: lykkelig i en høy Grad er derfor Hr. Borckgrevink, som er kommen vel herfra, og Gud give jeg kunde sige det samme. I D. H. H.s Fraværelse i Sommer fik jeg halvandet hundrede Rixdaler Dansk, men for enhver Rixdaler fik jeg her ikke mere end noget over 10 Dl. Svensk, og naar jeg nu faaer disse ovennevnte 200 rdr., saa faaer jeg sandelig efter ald Formodning ey mere end 9 Daler Kobb. Mynt for hver Rixdaler Dansk. Et ulyksaligt Tab. Dersom jeg kunde faae disse 200 rdr., som forrige Gang, per vechsel fra Hr. Canelie-Raad Lysholm paa Hr. Wagner i Stöckholm, saa saae jeg det gjerne, men hvis ikke, saa faaer det skee paa hvad Maade det best kan lade sig gjøre. Mine daglige u-undvigelige udgifter ere 16 Daler for middagsmad allene om ugen; thi om Aftenerne faaer det gaae som det kand, 3 Dler om ugen blot for Sengklæder, og 8 Dler koster nu 1 Sk~~ø~~ Caffé, hvilken jeg ogsaa nødvendig iblant maae have, og Hr. Borckgrevink kan i den sag best sige, hvorfor den ey kan undværes, at jeg ey skal tale om mangfoldige andre omkostninger som dagligen maae gjøres, og som her alle vilde blive for vidløftige at føre i Pennen. Ibland de store udgifter, som jeg nu herefter foruden de nys benevnte kommer til at faae, ere følgende de fornemste: 1) at betale Hr. Archiatern for det botaniske collegium privatissimum i Sommer, 2) at betale min licentiat-examen, 3) at betale Trykningen for Disputationen, og Præsidi Penger for samme, hvilke sidste pro gradu ey kan skee med mindre end 50 Plaater eller 300 Daler Svensk, foruden Disputations collationen, som jeg heller ikke uden Skam kan undviige, 4) at betale Promotionen selv med alle sine omkost-

ninger, som baade ere mangfoldige og særdeles svære, 5) at betale adskilligt til min Reyse, som nødvendig maae skee for mine Sagers Skyld, og 6) at betale min Reyse tilbage til Tronhiem. Af dette seer vel D. H. H. hvormeget Pengene vil forslaae, og saa sandt som Herren lever, er jeg bange for at de ikke strekke til; thi vixel-coursens daglige Fældning har baade gjort og endnu kommer til at gjøre mig ulykkelig. Adskillige Bøger, som jeg absolut behøver, maae jeg ikke tænke paa; thi det er umueligt for mig. En ny Klædning til Promotionen, som Gud veed jeg høylig trænger til, er ogsaa plat umelig, thi een eneste Klædning koster her saa meget som 2 i Norge, at jeg skal forbiegaae mange andre smaae Ting, som ligeledes ere nødvendige, og som jeg sandelig skammer mig ved at melde om. Mine omstændigheder ere sandelig i saadanne Poster meget ringe, dog dermed faaer jeg lade mig nøye. Jeg skal nu ogsaa med det første indskrives her in albo studiosorum; thi før faaer jeg ey Tilladelse at disputere: det koster mig ogsaa 10 à 12 plaater, en temmelig summa for mig efter coursen.

De forlangte Frøe af *Medicago falcata* har jeg nu den ære her at tilstille D. H. H. Archiaterns Regnum vegetabile er nu aldeles færdigt, og sælges hos Salvius¹⁾ for 4 Plaater. Hans Regnum minerale kommer ikke ud, førend Wallerii nye Mineralogie, som nu er under Pressen, er bleven færdig. Møller²⁾ i Kiøbenhavn haver sendt Hr. Archiatern et Exemplar af sin nylig udgivne Flora Fridrichsdalina. König, som skal gaae som Medicus til Tranquebar, har skrevet Hr. Archiatern til, og har faaet af Ham underretning om, hvad Han der paa Stedet fornemmeligst bør observere. Et Par Danske reyste i Sommer her igiennem Upsala, og berettede mig at Hr. Olroghs Søn skulde komme hid, men han er endnu ikke kommen. Ellis har i Sinde at udgive en Tractat om *Confervis* med figurer. Hr. Archiatern læser i denne Termin Diæten, og det ret prægtigt. Forleden Dag holdte han en lection over conceptionen, og hvorledes hele Fødsele gaar til, hvilken lection jeg ikke vilde have mistet for et Par Ducater. Hele Academiet vrilledes om af Auditoribus. I denne Sommer havde vi her

1) Se nr. 301 ovfr.

2) Se nr. 682 ovfr.

et cadaver paa Nosocomio, nemlig et qvindfolk, som dødde af vattersot. Vi haabe ogsaa at faae et cadaver i denne Termin. En anden gang skal jeg have den ære at melde mere. Jeg har den ære ydmygst at bede om Pardon for det særdeles store Besvær, jeg tager mig den Frihed at paaføre D. H. H., og recommenderende mig etc. etc.

H. Tønning.

687. 1767 7. Novbr. fra P. C. Buck, Kiøbenhavn. (StA.)

Høy ædle etc. Herre etc. At ieg Tager mig den frihed, at ind Sænde disse Linier, Til Høy Gunstige Her Patron Sker icke alleneste for at Gratulere deris Løckelig hiemkomst Til Tronhiem, men og for at af læge Kierligst helsen fra Møns. Johan Mathisen Brohier¹⁾, Som levede væl, da brevet etc. blev hannem paa Agademiet leveret; udj Hast fra finmarken d. 28. Julj²⁾, Tog Ieg mig den frihed at Til Skrive Høy Gunstige Her Patron, Som blev leveret Proust Her Bang, med Samme fultte 1 Dunk af Ingøens Røde Sand samt 1 Dunk med nogle Færske vans Mussel, hvor udi Perler Woxser, udj Samme laae En Perle Til behagelig efter Syn, nu for Tryder ieg, at ieg hafde Saa megen frøgt for amtmanden, samt var Saa ord holdende, og icke enten Sælv lette, eller og loed lede Perler, da ieg mulig Torde have gioert min Løcke, nu ieg Sælv er nede.

Men Som ieg Skal op Til Aare om Gud giver livet, Tøer det op Rættes det Som nu er for Sømet, Det brev Som Mig Saa høy Gunstig blev unt Til Recomendtion, haver ieg icke I nu Seet leilighed at Indlevere, og Som ieg indet behageligt haver at Sænde ved mit eget brev, und Ser ieg mig at frem kome I nu, uden ved des SICKrere leilighed, med mig fra finmarken hafte ieg 3 Rens Dyr, 1 Hermelin og 5 stk. Lemet; men Som ieg gore en Reise paa 7 uger og hafte et meget hart og for Tredelig vær, Saa ieg med Skib og alt var i Største nøds fare, Creperte det alt Thiid efter anden, ind Til Een Simel Rens Dyr. Som kom Til Helsingøe, men dagen der paa døde, vilket alt ieg Til Tængtte Geheimrad: B.

2de Smaae Biørne unger hafte ieg og den Eene fik Hoff Agent Bore, den anden Agent Budenhof. Kiøbh. er disse Thider, heel

¹⁾ G.s søstersøn.

²⁾ Er nr. 681 ovfr.

Vanskelig, og som det nock i Tronhiem er bekiendt, vil ieg der om Indet mælde, der Siges for Vist at Geh. — — M. er nu i Stor Naade.

Ieg haver icke den Løcke at kunne Sænde nogen Naturalier og det ieg haver Set fra Island er ey noget I mine øyen, alleneste de Mussel, Som er bleven Til Sten, hvoraf Sændes de faae Som ieg kune bekomme, dernæst min aller ydmygste Coplimang, Til D. h., med ganske høye huuses Familie. Lever ieg etc. etc.

P. C. Buck.

688. 1768 4. Januar fra E. H. Kempe, Tord-Vigen.¹⁾ (StA.)

Høiædle etc. Hr. Biskop etc. For D. H.s grundige Oplyysning om de indsendte naturalier, ved gunstige Skrivelse av 21de Dec: a. pr., haver jeg den Ære at avlegge min underdanigste Taksigelse. Angaaende de sammesteds ommeldte Puper, da er det vist nok, at de Svampens pori, hvori samme laae, syntes mig virkeligen langt meere udvidede, end de øvrige. Descriptiones over saadanne Ting vilde jeg gjerne lade følge med, da D. H. er saa goed at ville corrigere dem, før end de skulle for Lyset; men hidindtil haver til Deels mangled mig Tiid, og fornemmelig Indsigt, for at kunne skrive noget taaleligt i slige Materier. Naar jeg til Sommeren bliver forsyned med et got microscopio og de fornødneste skrivter, vil dette maaskee sette mig bedre i Stand dertil. Et nøiagtigt Kort over dette Prestegjeld haver jeg, ved den gode Mathematici, hr. Capit. de Rechellieus²⁾ Hjelp, nu faaed bragt saa vidt, at samme, som jeg haaber, kan i denne Vinter blive gandske ferdigt, og tenker jeg med Tiden, i Fald jeg bliver i Stand til at bestride Omkostningerne paa Trykningen, at føie dertil en liden Beskrivelse, som jeg da skal have den Ære at oversende D. H.

Denne Gang sendes her indsluttede nogle faae Vexter, som jeg holder for efterfølgende: 1. *Fucus Tendo*, tagen i Søen, hvor dens Top svemmede ovenpaa, ligesom langt Gres omtrent at see til, og syntes at være voxen fast til Klipperne under Vandet. Den var meere lyse-bruun og gjennemsigtig, ogsaa noget elastisk, da

¹⁾ Besvaret 22. Januar (G.s paaskrift). Er nr. 90 ovfr.

²⁾ Se nr. 104, 105 og 445 ovfr. samt nr. 706 nedfr.

den var frisk, og av et seigt og slibrigt Vesen, saa den ei lettelig loed sig rive løs. 2. en *Polygonum*, funden i Ageren, hvor den blomstrede medio Septemb. og, ligesom Galium Aparine, slyngede sig meget sterk omkring Kornet med sin snerpende Stilk. Av Bladene kan jeg vel ikke see, om jeg skal holde den for *P. Convolvulus* eller *scandens*, men av floribus carinatis synes den mig hellere at være den sidste. 3. *Cardamine*, maaeskee *Petræa*, voxer her i Fjeld-Mark, saasom i Oes-Marken, men kun lidet. 4. *Silene Rupestris*, med hvide Blomster, ligesom den forige, overflødig paa sine Steder, nemlig paa Klipperne saavel til Fjelds, som ved Søen, hvor lidet av den sorte Muld bedækker dem. Og hermed maae jeg for denne Gang lade det beroe. Iøvrigt haver [jeg den] Ære etc.

E. H. Kempe.

689. 1768 8. Januar fra J. Skanke, Gryten. (StA.)

Høyædle etc. Hr. Biskop etc. — — —¹⁾ Aarsagen til min saa lange Udeblivelse med min allerskyldigste Opvartning og underdanigste Skrivelse hâr fornemmeligst været denne: At jeg alt for sildig blev underrettet om D. H. H.s Tilbagekomst fra Nordlandene; men da og tillige med hjertelig Æmhed maatte erfare, at De baade paa Reisen, saa og efter Hjemkomsten var Svag; Hvilken D. H. H.s Upasselighed tillige med alt andet vidrigt jeg dog vil haabe med det gamle Aar at være forsvundet og overvundet; Men derover jeg hverken turde eller burde besvære med ufor nødne Skrivelser. Dertil kommer ogsaa en anden Aarsage, nævnlig At jeg immer hâr ventet efter Brev fra min Søn dernede, men alt hidindtil forgiæves; hvorav jeg maa slutte (ligesom de sande Underretninger, jeg hâr om ham, bekræfte det samme) At han er saa fast engageret, saa vel avlagt og om employe forsikkert bædre ved sine matematiske Studeringer, end han kan vente at faae ved at komme op, og være mig til hjælp i dette høystbesværlige Kald. Hvorfor jeg nu og, som den der finder mit Leer-kars daglige Svækkelse og Nedbrydelse, dog vel omsider maa bede Gud om, at Han i betimelig Tid, førend jeg ligger ganske over ende, vil forsyvne denne mig i 24 Aar anbetroede Menighed med en saa værdig Medhjelpere

¹⁾ Begyndelsen indeholder nytaarslykønskning.

i Embedet, som baade efter min Avskeed kunde succedere mig, saa og blive mit faldfærdige Huus til Understyttelse.¹⁾ Udi det mere, som i denne vigtige materie var at melde, refererer jeg mig til det av mig derom nu næsten for 2 Aar siden tilskrevne, samt D. H. H.s Høygunstigste Besvarelse og ræt Faderlige Raadførsel; Dog saaledes: At jeg allerhelst ønskede, dersom det ikke maatte stride imod Guds Naadige Velbehag, at leve saa længe, indtil jeg kunde naae det Høytforønskede Gode herom i Særdeleshed med D. H. H. mundtlig at samtale, forhaabentligst i dette begyndte Aars Sommer.²⁾ Da kunde og nogle smaa faae Naturens Curiosa blive foreviste tilligemed nogle min Sal. Faders og egne Anmerkninger, om Ting til Tiden henhørende, samt adskilligt smaat den Nordiske eller Finmarkske Mission betreffende; vil ei tale om det lidet, jeg usle i Tidens Knaphed har kundet moore Sindet med; Saasom især D. Lassenii³⁾ Perleskattes Oversættelse, som nu paa een Maaned nær er tilendebragt.

Men jeg frygter for at opholde D. H. H. med kjædsommelig Vidløftighed; Avbryder derfor med allerydmygste Begiering om, fremdeles at være etc. etc. J. Skanke.

690. 1768 9. Januar fra P. Randulf⁴⁾, Elnen, Beitstaden. (StA.)

Høy-Ædle etc. Hr. Biskop og Doctor Theologiæ! Min Rejse-Baad, som D. H. haver behaget at forlange til de fra Kjøbenhavn ventende astronomi⁵⁾, tviler jeg kan i Vingen modtage 7 Personer, thi beqvæmt kan ikke fleere, end 5 sidde der.

I Henseende til dens Drægtighed haver jeg ført 3 Læsters Tyngde paa den og 10 Mennisker, uden at være formeget laddet.

Ialt kan føres 7 Par aarer, men til saadan Rejse maa nok 2 til 3 Rum fyldes med baggage, saa at der næppe kan roes med meere, end 4re Par. Men til det øvrige maa endnu lægges dette:

1) Smlgn. nr. 672 ovfr. Breve fra ham af samme indhold af 9. mai og 22. juli dette aar findes i StA. I breve fra ham af 22. novbr. og 29. decbr. s. a. (StA.) nævnes Jørgen Grach som udvalgt til hans medhjælper.

2) Om G.s visitatsreise i Romsdals amt d. a. se aarsskr. 1893 p. 22 følg.

3) Se nr. 321 ovfr.

4) Se aarsskr. 1893 pag. 43.

5) Se indledningen til afsnit C og nr. 126 ovfr. samt aarsskr. 1891 pag. 40 følg.

at den er meget gammel; saa at jeg ikke raader at vælge den til saa lang og farlig Rejse.

Om den efter denne Beskrivelse kan ansees tjenlig til dette Brug, overlades til D. H.s eget Høy-Gunstige Skjønne, dog haver jeg ikke Lyst at leje den til andre, naar jeg ikke selv er med.

Jeg haver den Ære etc. etc.

P. Randulf.

691. 1768 20. Jan. fra C. v. Linné, Upsala. (VS.)

Högwördige Hr. Doctor och Biskop. Förleden höst längtade wij att höra det Hr. Biskopen hemkomit ifrån sine Norlands resor och fruchtade att Hr. Biskopen skulle infrysa. Hwar dag har jag frågat Licent. Tonning om han intet hela hösten haft bref af Hr. Biskopen, som swarat att han ej fått hugna sig af en enda rad; detta sätter mig i hiertelig fruchtan, att den beswärliga Norrlands resan på något sätt brutit Hr. Biskopens hälsa och förorsakat nogon långsam siukdom. War så nådig och fägna oss med under rättelse härom, där äst den högste förlänar hälsan. Undra ej att wij äro bekymbrade om Hr. Biskopens dyra lif, thj hela Nordens lius dependerar af Sohlen och Hr. Biskopens lif.

Fick wähl Hr. Biskopen de arken jäg på posten äfter befallning öfwerskickade af Systemet? Mon Hr. Borkgrewink fick mitt bref, som jäg honom tillskref och tackade för det han mig sände.

Wij hoppas snart få höra några nya decouverter af resan. Jag stackar måste ligga uti museo, och ej får koxa omkring ibland naturen. Har Hr. Biskopen sedt att flores *Cardui*, *Centaureæ* et reliquarum capitatarum flosculi drager sig tillsammans ad contactum.

Har Hr. Biskopen sedt de små Sniglar (Fasciolæ) och swarte som finnas in rivulis alpinis och säkert äro i Norriges bäckar, som förorsaka hos lapparne den grufwelig Cardialgia äller colica spasmoda, nylig beskrefne in actis Taurinensibus.

Har ännu den 4de delen af Actis begynt att tryckas?

Nu sedan andra tomen de vegetabilibus Systematis är utgefwen, den jag för Hr. Biskopen lämnat åt Licent. Tonning, håller jag på at skrifwa den 3die de lapidibus. På en tiid har jag intet nytt fått ifrån mine utländske wänner. War gunstig och

Hälsa Hr. Borgrewink. Jag forbl. Högwördige Hr. Biskopens
ödmiuke tienare
Carl v. Linné.

692. 1768 5. Marts fra Oeder, Kjøbenhavn. (VS.)

Højædle etc. Herr Biskop Højstær. Velynder og Ven. Jeg kan ikke undlade at bevise med første Post min Glæde over den sub d. 20. febr. tilsendte smukke present, og min Taknemmelighed derfor, den jeg skal tilkiendegive for Publico i den deel af flora Danica, hvorudi de oversendte Teigninger kand blive indrymmede.¹⁾

Hr. Parelius skal jeg komme ihu i mit næste brev til Hr. Hveding²⁾, som jeg først venter brev af, og imidlertid er fornøjet over at høre, at fl. dan. fasc. 6tus er arriveret.

Jeg seer med fornøjelse at Hr. Parelius er lykkelig i at tegne, og dersom han havde Lyst til og Leilighed, og det kunde skee med d. H.s Samtykke og Inspection over arbejdet, saa har jeg en proposition til ham, som er at hielpe til flora danica med Teigninger ej allene af de forekommende rareste norske Urter, men og af de meere almindelige, saasom det min sædvanlige Dessinateur Røslær kand præstere med sit parr Hænder, efterhaanden ikke vil forslaae til et aarlig fascicul, og jeg endog har i sinde at udgive tvende fascicler om Aaret for at befordre Værkets Publication og see det fuldendte jo før jo heller. Men da skulde Hr. Parelius gjøre sine Teigninger herefter med farver, og ikke blot med tusk. Hvad de allerede nedsendte og fleere mueligens allerede gjorde sorte Teigninger angaaer, skulde han ikke, naar nu Kaabberstykkerne gjøres derefter, kunde illuminere et aftryk deraf med sine naturlige farver?

Ifald mit forslag behager Hr. Parelio, da vi nok bliver enige om Conditionerne, og det tillige finder d. H.s Bifald saaledes, at d. H. vilde og kunde for andre forretningers skyld paatage sig directionen af Hr. Parelii arbejde, saa skulde jeg endnu forinden

¹⁾ I fasc. 7 af Flora Danica (1770) er optaget *Veronica maritima* efter Gunnerus fra Finmarken som nr. 374 og i fasc. 8: *Ophrys Corallorrhiza*, *Chamaeorchis alpina* og *Pinguicula alpina*, henholdsvis som nr. 451, 452, 453, meddelte af Gunnerus fra Finmarken og tegnede af hans amanuensis J. v. d. Lippe Parelius.

²⁾ Cand. theol. Daniel Hveding, paa den tid famulus hos G.

foraarets Komme opsende en fortegnelse af saadanne urter, som falder der i Stiftet, og hidindtil ikke ere tegnede af Røslér.¹⁾

Veratrum album er en ypperlig recruit til flora danica: Vi har den i Haven, og saa kunde Hr. Parelii Teigning deraf lettelig forbedres her, om behøves.

Har D. H. ikke seet *Rubus arcticus* i Finmarken? Jeg har nok spørgt og ledet efter den i Norge, men forgiæves; sal. Pontoppidan taler om Akerbær som en norsk Urt, men har nok ikke vist hvad Urt de svenskes Åkrebær egentlig er. Hr. Cancell. R. Thodal har sendet mig Planter deraf fra Grendsefieldene²⁾, men det er forgiæves Umage at conservere dem i vore Haver, ligesaa lidt som Moltebær, og fleere alpinas uliginosas.

Jeg bliver hjemme i tilstundende Sommer, og har selv begiært at opsætte Reisen til Jylland til næste Aar. Derimod har Professor Ascanius³⁾ i Sinde at reise til Norge paa Zoologien, først til Christiansand, siden længere nord, deriblant til Nordmør, hans fødestedt.

Det er en Lykke for Naturhistorien, at Trondhiems Bispestol beklædes af en Mand, som d. H., der med lige success og Iver nytter de uforlignelige Leiligheder, som denne store og paa naturalier rige dioeces frembyder en Naturens elskere; og Norge har i sin Gunnerus hvad England havde i sin Rajus⁴⁾: være sagt uden flatterie.

Mr. Koenig⁵⁾, som mit siette fascicul melder om, er for en forandrings skyld gaaet til Tranquebar, hvor han skal blive som medicus for missionen. Jeg venter snart brev fra ham fra Madera, hvor Skibet, som han gik med, skulle tage en Ladning Vine med, og haaber at brevet ikke skal være tomt. Jeg har den ære etc.

Oeder.

1) Martin Roessler (f. 1727, d. 1782), maler, og faderen Michael R. (f. 1705, d. 1777), kobberstikker, indkaldtes fra Nürnberg 1755 ianledning Flora Danica.

2) Smlgn. Fl. Dan. nr. 488: — unde allatum ab. Ul. Thodal Islandiæ præfecto.

3) Se aarsskr. 1888—90 pag. 239.

4) Se nr. 301 ovfr.

5) Se aarsskr. 1888—90 pag. 241—42.

693. 1768 20. Marts fra C. v. Linné, Upsala. (VS.)

Hogwordige Hr. Doctor och Biskop. Med en ousägelig fågnad fick jag wörda Hr. Biskopens hand af d. 13. februarii, som jag så länge återlängtat, och fick den full med de störste Skaparens underwärk.

BALÆNA Boops fågnar mig hierteligen att få se redigt förestält; ty alla Cete hafwa warit obscura.

1. Limax och Doris är just den samma, som Basler 1. p. 31. t. 10 f. 1 beskriwit och afteknat, men icke när så tydeligt, som Hr. Biskopens, som änteligen bör införas uti actis. Holet anus lateralis gör att jag ej wågade föra henne till Doris genus, utan kallade henne *Limax papillosus* tills vidare. Intestinum känner jag icke och förstår ej hwar det skall förass; torde blifwa egit genus. Ob rimam longitudinalem infra caput videtur proprius accedere Ascaridibus.
2. Aphrodita squamata omnino har wist meriterat att få se lefwande och där åter beskriwas.
3. Nereis lærer wara ny, jag kienner henne icke, et widlyftigt genus, och lära många flere des species saknas.
4. Ascidiæ prachtiga skapnad admirerar jag. Species hujus polymorphæ behöfwa wist mycket arbete, innan de blifwa tydelige för werlden.

Ascidia quadridentata har aldrig fått någon historia, ingen ting blifwer wackrare för acterne, än Mollusca som få i werlden sedt äller få se; men aldrig blifwit beskrefne äller kunnat illustreras af andra än af dem, som få dem lefwande.

Veratrum album war ett rart inventum, hwem hade trodt det wäxa i Norrige?

Lodden måste wara min Salmo Eperlanus.

1. figura non repugnat varietas sc. majoris Slom.
2. om den mindre varieteten stinker äller lucktar, är det säkerligen Eperlanus.
3. Han kommer endast till stranderne om wåren, annars synes han icke hos oss.
4. Mäen paa Ryggen lærer icke wara naturel.

fig. 5 a är ganska lik med Monoculo quadricorni, att jag

bedrager mig meget, om den icke woro samma; men med microscopio fig. 5 C. går hon aldeles ur wägen, äller er figuren oricktig.

Herren Tønning har jag sökt göra all uptänkelig dienst på Hr. Biskopens recommendation. Han reser nu snart här ifrån.

Wisseligen gör motion alt for mycket til hälsan och munterhet. Gud uppehålle uti Hr. Biskopen nordens lius.

Jag är Hogwordige Hr. Biskopens ödmiuke tienare

Carl v. Linné.

694. 1768 9. April fra Oeder, Kiøbenh.¹⁾ (VS.)

Højædle etc. Herr Biskop. Højstær. Ven og Velynder For omtrent fiorten dage siden, er atter et gunstig brev fra d. H. indløben med Teigningen af *Ophrys corallorhiza*, tillige med *Lichen pustill.* og *L. ciliaris*, som og findes her i Danmark. Jeg igientager ved denne Leilighed mine Taksigelser, og skulde have indberettet deres brevs ankomst før, havde jeg ikke immer ventet paa Efterretning fra Hr. Hvøding. Til ham er da Indlegget, som jeg beder hannem maa leveres med recommendation til Svar. Jeg skriver ham, at jeg agter at anvende de for 6te fasciclet tilgode havende Penger, og saa herefter efter omstændighederne, de for tilkommende fascicler ventelige Penger til at betale de Teigninger, som d. H. maatte behage at lade gjøre for mig ved enten Hr. Parelius eller Schweiger. Jeg har meere og meere Haab om Hr. Parelii Teigninger, og længes efter at høre om mit nyelig giordte forslag finder vedkommendes, især d. H.s bifald. Jeg tvivler ej heller paa, at jo Hr. Parelius kand gjøre sine Teigninger ligesaavel med farver som blot med Tusk. For d. H. er denne Maade og Vey, at faae de ved dennem optagede Urter bekiendtgjorde i Flora Danica mindre bekostelig, og for deres renommée ligesaa tilforladelig, (da jeg aldrig skal efterlade ved enhver Urt, som jeg ikke har fundet selv, at melde hvem jeg har den af) end som naar de skulde publicere deslige Teigninger separatim. Saaledes forekommes multiplicatio entium, som bliver til en byrde for Liebhabere, og jeg har Aarsag at tænke, at d. H. finder en Satisfaction i at contribuere til et paa Kongl. Befaling udkommende Værks fuldstændighed.

¹⁾ G.s svarbrev er nr. 259 ovfr.

Jeg sender da en Liste af desideratis¹⁾, af hvilke samtlige jeg ønsker Teigninger, og desforuden naar jeg faaer at vide, hvor meget Hr. Parelius maatte have Tilladelse og Leilighed at præstere, ska jeg nævne nogle i sig selv almindelige Urter, som hidintil ingen Teigninger ere giordte af

Jeg bliver hiemme i tilstundende Sommer for mit 7de fasciculus skyld, og arbejder jeg af all Magt paa saadanne Anstalter, at om et aar eller toe herefter, tvende fascicler aarlig maa kunde komme ud.

Jeg har ogsaa besluttet, at lade en interims Samling af anmerkninger *de usu plantarum* komme ud for at føje Liebhabere, som det synes for langt at bie med den deel de usu indtil Slutningen af heele flora danica, og at der imidlertid maatte være en Haandbog til, hvortil de Liebhabere, som selv ogsaa samler Anmerkninger, maatte kunde føje deres, saa og viide hvad der er bekiendt forhen, og hvad der er værd at anmerke. Jeg skal give nærmere Underretning om mit forehavende og anlegg, om maaskee d. H. skulde finde behag i at concurrere dertil med Anmerkninger over de øvrige Urter, som i deres floras første deel ikke mentioneres.

Jeg har ofte maattet høre, at flora danica var for dyr til at komme i mange folks Hænder, men jeg synes dog, at en rigsdaler for 15 Plader er ikke for meget i Hensigt til Værdien, endskiønt jeg ikke nægter at numerus og quantitäten kan falde noget tung for mindre Velhavende. Men hvad skal man gjøre: man kan ikke forære Værket bort, og have ald Slæb og Umage for intet. Imidlertid har jeg ofte tænkt paa en lettelse: Ved Udselgningen en Detail kand jeg ikke slaae af i de 4 rigsdaler for et uillumineret Exemplar (og ved de illuminerede er det aldeles umuelig, at slaae af det mindste) men naar jeg var forsikkret paa en viss reasonable Aftræk af sorte, ej mindre quantum end 30 Exemplarer, i Trundhiems Stift, og d. H. kunde det bringe saavidt, og Sagen maatte gaae igiennem deres Haand, saa skulde Kiøberne have hvert fasciculus prænumerando for 3 rl., og med at lade mig nøje med 2½ rl., skulde den øvrige halve daler være til Transport omkostninger og honorarium for dem, d. H. maatte bruge til Sagens drift. De 9 subscribers, som nu ere i Trundhiems Stift, kunde være i

1) Se brevets slutning.

det Tall af 30 prænumerationer. Anderledes end paa prænumeration kand Sagen ikke entrepreneres, og ikke med mindre Antal end 30.

Jeg forbliver med oprigtig Højagtelse og Hengivenhed d. H. H.s ydmyge Tiener Oeder.

[Oeders i brevet indesluttede desideratliste]: *Pinquicula villosa*. *Eriophorum alpinum*. *Aira alpina*. *Poa alpina*. *Cynosurus coeruleus*. *Tillæa aquatica*. *Azalea lapponica*. *Campanula uniflora*. *Thesium linophyllum*. *Gentiana aurea*. *Laserpitium latifolium*. *Convallaria polygonatum*. *Rumex acetosa* β . *Alisma natans*. *Elatine alsinastrum*. *Andromeda tetragona*. *Andromeda calyculata*. *Pyrola umbellata*. *Saxifraga aizoides* (nb. non confundenda cum autumnali). *Lychnis apetala*. *Rubus arcticus*. *Potentilla nivea*. *Aconitum napellus*. *Ranunculus nivalis*. *Pedicularis hirsuta*. *Draba incana*. *Tutterøen*. *Cardamine trifolia*. *Cardamine petræa*. *Pisum arvense*. *Phaca alpina*. *Astragalus uralensis*. *Sonchus sibiricus*. *Arnica montana* β . *Viola montana*. *Satyrium nigrum*. *Satyrium repens*. *Ophrys cordata*, *Loeseii*, *paludosa*, *monophyllos*, *corallorrhiza*. *Cypripedium calceolus*, *bulbosum*. *Carex globularis*. *Najas marina*. *Salix phylicifolia*, *hastata*, *myrsinites*, *arbuscula*, *glauca*, *aurita*, *lanata*, *repens*, *rosmarinifolia*, *depressa*. *Acrostichum thelypteris*. *Splachnum rubrum*, *luteum*. *Marchantia hemisphærica*. *Lichen Saccatus*. *Polypodium lonchitis*. *Hieracium taraxaci*. *Scandix odorata*, *Lilium bulbiferum*, *Rumex obtusifolius*. (Disse 3 behøves ikke at tegnes, men bare at anmeldes, naar de forekommer). *Cardamine parviflora*. *Sisymbrium supinum*. *Astragalus pilosus*. *Orchis odoratissima*.

Disse Desiderata ere tagne udaf Linn. fl. sv. og fauna svec. p. 557.

Fuci af d. H.s flora norvegica: n. 310. *F. ovinus*, som efter Raji synonymum skulde være Linnæi *ceranoides*; nr. 311. *F. caprinus*, ligeledes efter Raji Synonymum Linnæi *confervoides*; nr. 312. *F. bifurcatus*; nr. 313. *F. pinnatus*.¹⁾

Jeg har en Teigning fra Island af *Fuco confervoide*, som jeg troer, ligesaa derfra en anden af d. H.s *fuco pinnato*, som jeg synes, og ønskede at conferere dem med d. H.s figurer, da jeg agter at

¹⁾ Er LINN. *Fuc. esculentus* (tilskrevet af Gunnerus).

emplojere disse Teigninger i mit 7de fasciculo. F. hyperboreus, hos Hudson F. digitatus forekommer i samme fasciculo.

[„Iøvrigt meldes om D. Tonning“ — tilskrevet af Gunnerus; smlg. dennes svarskrivelse nr. 259 ovfr.]

695. 1768 12. April fra P. Krog¹⁾, Værdalen. (St.A.)

Høyædle etc. Hr. Biskop! — — — Derforuden har Jeg havt den ære at imodtage D. H.s 2de af 9de April høyst Respective Skrivelser; den eene angaaende General-Told-Kammers og Commerce Collegii Rescript af 26. Martii om Consumption og Folke-Skatt af Kiøbstæd-Folkes Gaarder paa Landet; den 2den om en deel Aske-Træer af min Opælskning, da som det icke skal mangle, at joe den første skal blive Herrets-Brødrene bekjendtgiort, saa er det Mig og en særdeles Fornøjelse, at Jeg efter Skyldighed kan tjene D. H. med noget i mit ringe Eye, men i Forveyen skulle Jeg underdanigst udbeede Mig en Liden Underretning om Tiiden, naar de best kunde optages og plantes, som endnu synes for tidlig i henseende till den tilfrosne Jord; dernæst om Maaden paa hvilken de sikrest kunde indsendes, som synes Mig at Rødderne indsyes i Matter, og bliver daglig vandede underveyes. Jeg vil ellers icke undlade at Lade D. H. hermed viide Deres tykkelse, som nu kan være, som det tykkeste Spansk-Røer, saa ogsaa Deres Høyde, som kan være imellem 4 à 5 al. Iøvrigt etc. etc. P. Krog.

696. 1768 23. April fra L. C. Borchgrevink, Røraas.²⁾ (St.A.)

Høyædle Hr. Biskop etc. Her ved har jeg den Ære at aflægge min allerydmygeste taksigelse for all den Gunst og bevogenhed D. H. har overøset Min Søn med, fornemmelig for den Gunst og Godhed Dem har værdiget ham ved at tage ham i Deris Huus for at vederfahris Velgierninger, alt dette erkiender jeg med underdanig taksigelser samt tager deel i alt det gode, som hannem beviises; Men siden Min Søns Aare tiltager og hand har intet at opholde Sig med, Item har jeg Syv uforsørgede Børn at fremholde, og icke formaar længere at gjøre ham aarlig tilskud; Saa tager jeg mig

¹⁾ Se aarsskr. 1893 pag. 50.

²⁾ Se nr. 28 flg. ovfr.

den frihed allerydmygst at erindre Høyvelbaarne Herre, Deris Gunstige Skrivelse af 1ste Decemb. 1765 med underdanig Bøn, at D. H. ville efter højgunstige Løfte befordre ham til det bæste. Og siden man hører at det Residerende Capelanie i Meldallen er eller straxen bliver vacant, Indfalder jeg videre med allerydmygst Ansøgning, at høyvelbaarne Herre ville ved sin hielp befordre ham til bemelte Embede, eller noget som kunde agtes lige dermed; hvilket skulle forbinde mig betydelig og saaledes som jeg finder mig allermest pligtig samme at forskyldte etc. etc.

L. C. Borchgrevink.

697. 1768 24. April fra C. Hammer, Melbostad, Hadeland. (StA.)

Høyædle etc. Hr. Biskop! Ifølge D. H.s gunstige skrivelse af 24. December Sistleden¹⁾ fremsændes underdanigst 14 Exemplarer af indbydelses planerne til Omsændelse i stiftet. Jeg maae aflægge min underdanige Taksigelse for d. H.s store Bevaagenhed og Tienstfordighed i at vilde udlaane mig til en vis Tiid de 2de korter over Nordland og Finmarken, hvilke jeg ved Lejlighed maae udbede mig tilsændt. Var det muligt at kunde faae tillige en liden og kort Geographisk beskrivelse over Nordland og Finmarken Over ensstæmmende med korterne, Da denne deel af Norge er i almindelighed ikke alle i Sine deele bekjændt; saa vilde ieg med d. H.s Høygunstigste Tilladelse indryke den i et Geographisk Magazin, Som skal bestaae af adskillige Geographiske og specielle Beskrivelser og korter over adskillige stæder, forsaavidt de ikke kand indtages eller Rømmes paa General korterne over stifterne. Jeg ønsket mig underrattet om Oberste Lieutnant Schnitlers²⁾ korter og hvor de skulle findes.

I Forhaabning om d. H.s store gunst og bevaagenhed er jeg etc. etc.

C. Hammer.

698. 1768 15. Juni fra C. v. Linné, Upsala. (VS.)

Hogwordige Hr. Doctor och Biskop. Med wordnad har jag inhandigat Hogword. Hr. Biskopens af d. 21. Maji; och fagnar mig at Dr. Tonning lykkeligen hemkommit.

¹⁾ Er nr. 224 ovfr. G. svarbrev er nr. 225 ovfr.

²⁾ Smlgn. nr. 224 og 380 ovfr.

Lodden lærer Hogword. Hr. Biskopen kienna af den *Eperlanus*, som Dr. Tonning forde med sig uti Spiritu vini, afwen och torde han kiannas af sitt hufwud som des cranium aller lefwande hufwud är så pellucid att man igenem det kan se cerebrum.

Monoculus woro ward att se, for säkerhetens skull.

Det är underligt att intet min *Clio* funnits up i Edert haf, halst Martens¹⁾ har det i sin resa tab. P. fig. F.

Ascidia är ingen twifwel med mindre den är samma genus med mine, och ganska wähl beskrefwen.

Om 6 weckor hoppas jag 3die delen af mitt *Systema*, quæ agit de lapidibus, a prelo exeat; Han blifwer kort, ty species äro få, men varieteter så många som species, ty här blifwer ingen propagatio ex ovo, utan ex miscela fortuita.

Jag anhåller om mycken halsning til Hr. Doctor Tonning, hwars kiarkomna jag tillika med Hr. Biskopens fick; ursachta mig hos honom att jag ej hinner nu skrifwa; oc Hr. Borkgrewink halsas afwen ofwer måttan om han är qwar. Jag forblifwer oaflateligen Hogwordige Hr. Doctorens Biskopens ödmiuke tienare

Carl v. Linné.

699. 1768 3. Aug. fra N. From²⁾, Oure. (StA.)

Høy-ædle Hr. Biskop Gunnerus etc. — — — Herved tager ieg mig og den underdanigste frihed at sende nogle stycker smaa fiske, som af nogle kaldes Næb-Sild, men andre kalder dem Ejder-Naal, hvilke ere vel ej ubekjendte for D. H., men som de ere af diverse slags baade i henseende til størrelsen, da den eene er allereede længere end de andre og sølgelig af et større slags; saa og i henseende til Kiønnet, da der er baade Han og Hun; da ieg bekom dem vare de endda levende, og satte ieg dem strax i Søe-Vand, i tanke at have conserveret dem, og sendt dem levende til D. H., men de døde alle om natten, saa ieg nu maa sende dem, som de ere; her sendes og underdanigst nogle urter, som ieg for kort tiid siden fandt paa et field, hvilke ieg ej haver seet tilforn, ieg spurgte adskillige om Navn paa Dem, men her var

¹⁾ Se aarsskr. 1888—90 pag. 202.

²⁾ Se nr. 70 flg. ovtr.

ingen, som vidste Navn paa dem, de har alle afflorede og begyndt at sætte Bær, dog er der eet af dem, som har et par Blomster i Toppen, som ere liig Lillie Convall undtagen at der var lidet rødt mit paa Bladene, som ere hviide, Skulle det være nogle usædvanlige urter og rare at finde, maa ieg underdanigst mælde, at ieg fandt dem her paa en Myre ved en Gaard kaldet Houen, og det paa et høyt field kaldet Viiga Suulen paa den Nordre Side; der var gandske faae af dem. — — — Jeg vil stedse underdanigst udbede mig etc. etc.

Niels From.

700. 1768 13. Septb. fra C. Duns¹⁾, Scherfœe. (RA.)

P. S. Nu i dette Moment kom Ambtm. Hagerup og Posten. Pat. Hell²⁾ er i Moursund med de andre, vil paa denne aarets tiid til Wardøe, Een desperat reise af desperate Personer!

701. 1768 21. Septbr. fra P. C. Tyrholm³⁾, Øyen, Guldalen. (St.A.)

Høyædle etc. Herr Biskop etc. Udi en Koffert indlagt sendes herved 17 Packer Blomster og Urter⁴⁾, hvilcke alle jeg vil formode at være vel bevarede. Det skal overmaade glæde mig, om de for det første kunde tiene en Videnskabernes saa stor Patron og Elsker som D. H. til nogen Behag, hvorefter jeg vil adlyde D. h.s Ordre til hvad videre med Dem er at gjøre. Paa Auction i Kiøbenhavn kunde de vel udbringes til noget; Ellers har en god Ven der foreslaget mig at offerere dem til hr. Greve Tott, hvoraf dog neppe ville følge andet end den brave Herre igien overlod dem til en mig ubekient botanicum. Det er mig selv icke angelegen at beholde nogen af dem uden alleene det lille Bind af Haveurter, om deraf kunde gives mig nogen Anledning til med Tiden at kiende hvad af den slags behøves i en liden nye anlagt Have ved min Gaard. Et illumineret Exemplar af det første hæfte til flora

1) Se nr. 381 ovfr.

2) Se nr. 126 flg. ovfr. med dertil hørende indledning.

3) Peter Christian Tyrholm, sorenskriver i Guldalen, født 1727, døde 1795.

4) Heraf fremgaar altsaa, at Tyrholms herbarium blandt selskabets botaniske samlinger skriver sig fra denne og ei som antaget i Oversigt over samlingerne i aarsskr. 1880—90 pag. 80—83 fra N. H. Tyrholm (se nr. 220 ovfr.). Smlgn. ogsaa Tillæg til den nævnte oversigt smstds. pag. 99.

Danica følger og herved til Sælskabets Bibliotek, om D. H. anseer samme værdig et Stæd derudi. Jeg er med dyb Respect etc.
P. C. Tyrholm.

702. 1768 28. Septbr. fra J. Arøe, Rostvold, Smølen.¹⁾ (StA.)

Høyædle etc. Hr. Biskop! Det skal være Min Kone og Mig en særdeles glæde og fornøjelse, om D. H. (som vi, næst Guds bistand haaber) kom sund og lykkelig hiem til Tronhiem fra sin besværlige lange Visitats-Reyse, og forefant sin Kiære Frue-Søster Breyer med andet Kiært i ald ønskelig Vel-Ergaaende, som Vi og herved allerymygst beeder, Vores allerærbødigste og kiærligste Compliment maatte formældes, og tager Os tillige den frihed at fremsende til Kiøkenet et lidet Fustagie med molte-grød, som ikke maatte forsmaaes, men ønsker, med sundhed fortæres. Ved denne Leylighed vil Jeg og ey ermangle at give mig den ære at tilstille D. H. en Varietet af [en] nye Søe-vext, som ieg ey har seet før, maae skee den kand fornøye Dem, ieg meener, det er en art af Een umoeden Coralle etc. — — — Sluttelig har ieg den ære at recommendere mig etc. etc.

J. Arøe.

703. 1768 30. Septbr. fra E. H. Kempe, Tord-Vigen. (StA.)

Høi-ædle etc. Hr. Biskop etc.! Herved haver jeg den Ære at oversende D. H. 1. en Fisk fra Eidsvogen i Nessæt, hvor den av en sterk Storm var dreven paa Land. Paa samme Maade lander den ogsaa her ved en Hændelse, dog sjelden. Mig synes, det skulde være en Linnæi *Lophius piscatorius*, og, om jeg mindes ret, haer Schottus²⁾ in Phys. cur. en Rana piscatrix cum icone, som seer denne ikke u-liig. 2. et Træ, som her falder temmelig rart, og voxer i Botne-Fjorden. Hr. Capit. Tønder, som i sin Tiid boede her i Prestegjeldet, haer kaldet det Kjeller-Hals og *Frangula*, men mig tykkes, det svarer ikke aldeles til Figuren av *Rh. Frangula* hos hr. Oeder. 3. en Fjeld-Vext, hvilken, da den viser ingen stamina, jeg ikke veed at henføre til nogen Classe.

¹⁾ G.s svarbrev er nr. 81 ovfr.

²⁾ Casp. Schott, 1608—1666 i Würzburg, matematiker, jesuit. Det nævnte verks titel er *Physica curiosa s. mirabilia naturæ et artis*.

4. en *Lichen* fra Fjeldet, sortagtig og glindsende. Mon det ikke være den, som hr. Strøm omtaler p. 103 s. pubescens? 5. en soert ditto, bladagtig, som sidder meget fast i de bare Fjeld Klipper. Den forekommer mig, som en *L. pustulatus*. 6. Kortet over Tingvold, som jeg i sin Tiid forglemte at tage med mig, og derfor nu følger med for at forevises D. H. H., hvorefter ydmygst udbeder mig at maatte faae samme tilbage, siden jeg ikke besidder meere end dette samme Exemplaire. Det vilde være et Beviis paa D. H.s Bevaagenhed, om D. H. maatte behage gunstigen at anmerke de Poster, hvori det kunde og burde forbedres. Nogle Navne, seer jeg nok, maae Deels rettes, Deels tilsettes. For en Maanedes Tiid siden fandt jeg Leilighed, paa en kort Reise til Romsdalen, at anprise en Deel av Presteskabet Hr. Capit. Richelieus¹⁾ Arbeide over samme Fogderie, og at tilkjendegive D. H. H.s Velbehag i dette patriotiske Verk og dets Befordring, hvilket var ikke uden Virkning, saa jeg nok troer, at Capitainen, i det mindste paa nogle Steder, vil finde fornøden Assistense. Han skal og, efter Beretning, allerede være paa Reisen for at gjøre en Begyndelse. Hr. Skanke fik jeg ikke tale med, ti han var samme Tiid borte; men jeg tvivler ikke²⁾ paa, at jo eet Ord fra D. H. vil hos ham være nok, ja meere end 100 av mig. Iøvrigt er det, at jeg med allerstørste Soumission haver den Ære at henleve etc.

E. H. Kempe.

Gunnerus har i margen tilskrevet følgende (antagelig et udkast til svar paa brevet):

ad. 1. den 15. Nov. — Ved *Lophius pisc.* rigt[ig].

ad. 2. Naar det var kjell-hals, var det *Daphne mezereum* p[aa] n[orsk] Tys-vedd, som derpaa kjendes at blomsterne ere sessil. in trunco og at barken er saa bidende, at lepperne og interna oris hovne op, naar mand tygger derpaa; noget exempl. af træet fik jeg ei med brevet.

ad. 3 flg. Hvad Fjeld-vægsten angaar og de 2de Lichenes, saa kom de blandt mine andre papirer og Sager ved det at de vare smaa og løse, og det er mig umuligt at finde dem igjen,

¹⁾ Se nr. 103 og 104 (med svarbrev 445), 688 ovfr. og nr. 706 nedfr.

men jeg skal nok lade dem vide navnene derpaa, om de har endnu 1 exempl. af hvert at indsende.

De 2de *lichen.* fik jeg ikke see paa. Urten saae jeg paa og var mig bekjent, men jeg erindrer ei formedelst adskillige andre anden steds fra indsente urter, som jeg tillige havde under hænderne, om det var *silene acaulis* (i den gl. edit. af S[ystemet] *cucubalus acaulis*) eller *Azalea procumbens*.

Kartet sendes hermed tilbage, og jeg tvivler ei paa, at jo D. V. sørger for, at det bliver saa acurat og fuldstændigt, som mueligt er, og at navner allevegne, saa vidt ske kand tilsettes.

704. 1768 6. Oktober fra J. Lemvig Lüster¹⁾, Agerøe. (StA.)

Høyædle etc. Hr. Biscop etc. — — — Efter Løfte saavel som skyldighed fremsendes hermed nogle flere rødder tilligemed grene af her voxende *Caprifol:*²⁾ — Jeg og flere beklager den Malheur med D. H.s baad, der kuldsejlede, men vi haaber at skaden dog icke strakte sig til noget af betydelig Værdie. — Jeg har forsøgt at plante grenerne af caprifol: som lykkes ligesaa vel som rødderne, thi de ligesom humlen Leede-viis lade sig synderskiære og formeere, naar behandlingen og tiden Dertil ickun ret iaøgtages ved forplantningen. — En urt ieg har indført i min Have og foreviste D. H. i sommer sine blaa blomster af, tillige icke almindelig her; jeg har kun 1 tilbage, men paa Wedøen forhaabentlig nok, sender jeg hermed en rood af, jeg troer nok, den udbreder sig som ukrud — om ieg icke tager feil, holder jeg det for *consolida major*³⁾, men D. H. syntes mig ville give den et andet Nafn. —

Alt er indpakket i en stamp, hvormed ønskes Lyckelig arrive-ment — Øvrigens vil have mig i Høye Bevaagenhed ydmygst re-commenderet etc. etc.

J. Lemvig Lüster.

1) Se nr. 85 ovfr.

2) *Lonicera Caprifolium* L., oftere omtalt i de foregaaende breve, se nr. 99, 107, 572, 592, 617 og Fl. Norv. 307.

3) Anvendes hos botanikere før Linné som navn paa *Symphytum officinale*.

705. 1768 15. Oktober fra P. Hersleb, Foesnæs. (StA.)

Høyædle etc. Herr Biscop etc. — — — Bekiendtgjørelsen fra Hr. Professor Oeder angaaende Prisens Nedsættelse¹⁾ paa Hans Flora Danica, som efter Stifts Provstens H. Mag. Thodes, i D. H. H.s Absence, Skrivelse af 20. juli a. curr., har circuleret i Provstiet, tilstilles ogsaa med Paategning. P. Hersleb.

706. 1768 4. Novbr. fra I. C. v. Richelieu²⁾, Eide Gaard, Romsdalen. (StA.)

Høy Edle etc. Herr Biscop etc. Jeg haver den Ære herved at tilsende D. H. det belaavede Carte over Wedøens samt et dito over Grøttens Præstegield, ieg beder ydmygst at Excucere det arbeidet ey er saa zierlig som ieg gjerne ønskede, hvortil mine slette Øyne ere aarsage, men det er min Løcke det ieg hved det D. H. seer meere til accuratesse en til Zierligheden, hvilket første ieg haver den Ære at forsickre.

Det fortrød mig meget det ieg ej samme tiid kunde fortfare med mine øvrige Operationer efter som der indfalt et meget godt Veier, men aarsagen dertil var, det ieg ej nød den forventende Assistence hos Præsterne, og min egen liden Cassa ville ej heller længere gjøre bistand, ti saa havde ieg bleven ferdig med de øvrige 3 Præstegield i Vinter samt med General Cartet over heele Provstiet, hvad beskrivelsen angaar, da haver ieg overdraget Skov-Fogden Hr. Schnitler samme, og samme haver den ære at frem-sende sidst i denne Maaned.

Skulle nu D. H. finde at dette mit ringe Arbeide kunde tiene Publicum, da ville samme forøge min Løst dermed at fortfare, og Ønskede det mine Omstendigheder var af den Beskaffenhed det ieg tillige kunde bestride de derved faldende udgifter, men da ieg ej haver andet en min Pension 175 rd., hvoraf den halve deel afgaar udj de mange Skatter, da er det øvrige kuns lidet til een talrig Familie at underholde;

Skulle nu D. H. ved Sin høy-Formaaenhed finde nogen ud-veie til udgifternes bestridelse, som ieg formeener, det den Konge-

¹⁾ Smlgn. nr. 694 ovfr.

²⁾ Se nr. 103 og 703 ovfr.

lige Cassa fandt udveie til, naar forslaget kom fra saadan een Haand som D. H.

For at foretage noget i Vinter til een Beskrivelse over Nordmøre, da beder ieg ydmygst, om D. H. befinder det for godt, at tilskrive Præsterne paa Nordmøre det de behagede med allerførste at tilstille mig hvad Antiquiteter, Monumenter, Gamle Breve, Rone Bogstaver eller Skrifter om Folkets Nærings-Brug, Agerdørkningens maade, samt Sæder, med meere som D. H. bedere hved hvad oplysning ieg kan behøve, over hvert Præstegield, ti Sommeren vil gaa bort med Reiser og Carters forferdigelse.

Ønsker nu at dette mit gjorde Forslag maate finde D. H.s Bifald, da vil samme forøge min Løst (efter min liden indsigt) at forfahre med arbeidet saa vidt den naadige Gud vil forunde mig Kræfter.

Da ieg i Øvrig etc. etc.

C. J. Richelieu.

707. 1768 26. Novbr. fra Thv. Pennant¹⁾, Donning in Flintshire, England. (VS.)

To The high Revd. Doctor Gunner Bishop of Drontheim. My Lord. It is no small happiness I have in view, when I flatter myself with enjoying the pleasure of corresponding with a Prelate who so well knows how to mix with the study of his profession, the relative science of natural history. Our employs, my Lord, have been in some degree similar, each of us having devoted our Pen to the illustration of the animale creation of our own country. It was once my happiness to enjoy the correspondence of your countryman Mr. Fleischer²⁾, who generously gave me his whole collection of birds: it is my design to do honor to his memory in the publication of such part of them as are not found in my own country; but it is my wish to augment it with such as have been discovered since Mr. Brunnich³⁾ favored the world with his ornithologia Borealis. It would give me infinite pleasure, if your

1) Thomas Pennant, 1726—1798, fredsdommer, bekendt engelsk zoolog. Hans hovedverker er: British zoology (Lond. 1766—76), History of quadrupeds 1791 og Arctic zoology 1784 - 87.

2) Se aarsskr. 1888—90 pag. 240 flg.

3) Se aarsskr. 1888—90 pag. 239.

Lordship could point out any method by which I might deserve your friendship and put me in such a situation as might encourage me to hope for a collection of the Naturalia of Drontheim, I mean those only which relate to the animal kingdom. I shall take the liberty of naming: The head of an old Elk with both its horns on, any uncommon birds, a collection of the shells of the Norwegian sea, especially the *Echini*, and *Lepades*, any curious marine insects particularly the crabs; the *onisci* etc. also the marine vermes.

I shall not presume to ask for any fish; I flatter myself that your Lordship will continue to favor the world with the accurate and beautiful icons of them like those I see in your excellent work. It will give the learned world great satisfaction to see faithful figures of the cetaceous fish, which seldom frequent our shores; but are said to abound on yours. It would be a great addition to natural history and what is much wanted. I should also be very glad to hear some account of the *Spekk huggeren* a fish we here are quite ignorant of.

I have tho' one request to make; which is to favor me with a piece of the jaw of the *squalus maximus* with the teeth; and also with those of the *orca*.

I fear I have tired your patience. I have only to beg that your Lordship will command my Services in this country. If so poor a gift as the British Zoology in 3 octavo volumes comprehending a history of our Quadrupeds, Birds Fish and Reptiles would merit your acceptance, I would forward it to you next spring. but if you can point out any other mean by which I can do you pleasure, you will confer a singular favor on, my Lord, your most obedt. humble servant.

Thv. Pennant.

708. 1768 3. Dec. fra Oeder, Kjøbenhavn. (VS.)

Højædle etc. Herr Biskop, Højstær. Ven og Velynder! Jeg har været fraværende den seenere deel af Sommeren paa en Reise til Bronsvig, og da har min Tiener, til min store Fortrydelse, forsømt Leiligheden at befordre til Trdhj. saavel de begiærte asparges Planter, som Exemplarerne af floræ danicæ nye eller 7de fascicul, og beder jeg ydmygst ikke at legge mig denne forseelse til Last.

Begge deele ere nu parat til første Leilighed, som vist skal iagttages, og skal Asparges planterne saaledes pakkes, at de paa ingen af Aarsens tiiderne kand lide skade paa transporten. Jeg skulde og til desmeere Sikkerhed bede, at Skibs leilighederne herfra til Trdhj. mig maa navngives, og om muelig een eller anden Skipper expresse til mig anvises, thi for mig er det virkelig mange Gange vanskelig at viide om deres ankomst og bortgang.

I indliggende Brev skriver jeg til Hr. Dr. T[honning] mine Tanker om hvad ved hannem kunde gøres til floræ danicæ forfremmelse, hvorom han uden tvivl raadfører sig med d. H.: og jeg er viss paa bliver bestyrket i hans gode forsætt. Jeg beder nu ogsaa d. H. at formane Hr. Hveding, og Hr. Parelius, den første at give mig dog eengang Efterretning om fl. Dan. fasc. 6to, og den anden at sende mig aftrykkene af *Pinguicula alpina*, og *Ophrydibus, alpina* og *corallorhiza*¹⁾, med hans illumination, at jeg maa kunde bruge disse Plader til det forestaaende 8te fascicul.

Hernæst har jeg en Begiæring til d. H. til Publici Beste. Jeg er i Begreb med arbeidet paa trende Bøger.

1mo. en Bog om Urternes Nytte, hvortil tages til fundament de copieuse Samlinger, som findes i Hr. v. Hallers nye Bog: *Historia plantarum Helveticarum indigenarum*, og ere frugten af en mageløs Læsning.

2do, en systematisk fortegnelse af saavel de allerede bekiendte, som og en deel formodentlige indigenis af de danske Lande, hvoraf jeg næste gang skal sende d. H. det første Ark, som jeg for visse Aarsagers skyld har ladet trykke som en Prøve, og hvoraf den største deel af *Cryptantheris* er færdig i msto.

3tio, en *nomenclator botanicus*, hvortil udarbeidelsen af fortegnelsen har givet mig Anledning. Da denne fortegnelse skal blive en Lommebog, brugelig ved excursioner, saa for at spare Rummet til de Ting, som egentlig hører til *agnotionem plantarum*, har jeg fundet for godt at udelade paa det sted *nomina vernacula*, og heller à parte at udgive en *nomenclator*. Denne *nomenclator* er sammensat af: 1. en *nomenclator Synonymico Linnæanus*, hvor de hos usystematiske auctores brugelige tildels barbara, men dog hos

1) Se nr. 692 ovfr.

medicinske auctores og andre ofte forekommende Nomina latina staae efter Alphabethet først, og ved Siden af hvert nomen Linnæi genericotrivale. 2. Pharmaceutico-Linnæanus, om de paa Apothekerne i dispensatoriis foreskrevne. 3. Linnæano-Germanicus. 4. Germanico-Linnæanus. 5. Linnæano-Danicus. 6. Danico-Linnæanus. 7. Linnæano-Svecicus. 8. Svecico-Linn. 9. Linnæano-Gallicus. 10. Gallico-Linnæanus. 11. Linnæano-Anglicus. 12. Anglico-Linnæanus.

Denne Nomenclator saaledes bestaaende af 12 smaa Nomenclatoribus vil formodentlig udgjøre 10—12 Ark 8o fiin Tryk og er mp.tet færdig, at det kand komme under Pressen saasntart et Skib fra Bourdeaux arriverer, som har Papiir inde, som dertil skal bruges, og ventes hver dag.

Nu er da min begiæring, at d. H. vilde til des meere fuld-stændighed af Nomenclatoribus Linnæano-Dan. et Danico-Linn. communicere mig de af dennem samlede nomina norvegica (med meldning af Stederne hvor de ere brugelige) saa mange, som ikke staaer allereede i deres flora Norvegica. De behøver kuns at extrahere dem, eller lade extrahere dem af en læselig Haand, ud af deres adversariis, uden orden, og kun eengang hvert, lige-meget enten Linnæanum eller vernaculum staaer først. De skal nok blive bragt her i den alphabethiske orden, og Publicum erindres at jeg og det har d. H. at takke for communicationen. Turde jeg haabe at see min Begiæring opfyldt, saa kand disse tvende nomenclatores, for at vinde Tiid, blive de sidste i Trykken, saasom det er aldeles ligegyldig hvilket Sprog der staaer først eller sidst. Men, med mindre at Papiiret skulde forulykkes, maa denne Nomenclator, efter Contracten med bogføre:en være færdig til Leipz. Paaske Messe. Til deres Mpts. Nedsendelse her ved Hs. Exc. Grev Moltkes Couvert til Tieneste.

Maaskee jeg turde haabe samme Føjelighed i Hensigt til min Bog om Urternes Nytte, og at d. H. ved at sammenholde deres Observationer med foromtalte H. v. Hallers Samling, maatte finde Behag i at communicere mig deres Tilleg, at insereres i min Bog med deres egne ord? Til den Ende er et Exempl. af Opera Halleri gratis til Tieneste.

Jeg har den ære med største Højagtelse og Hengivenhed at
være d. H.s ydmyge Tiener Oeder.

709. 1768 28. Decbr. fra E. H. Kempe, Tordvigen. (StA.)

Høiædle etc. Hr. Biskop etc. Vel haver jeg fornunmen, at min Syster skal have anholdet om D. H.s Recommendation for mig til at nyde Agerøen, men dette er noget, som jeg ingenlunde tør anmode D. H. om.

Meget meere er jeg for nærværende beskjeftiget med et Forsøg til en physisk-oeconomisk Beskrivelse¹⁾ over heele Nordmør, som forhaabentligen kunde vorde ferdig til neste Aars Udgang, i Fald andre Patrioter, og i sær Presteskabet, vilde komme mig til Hjelp med Efterretninger. Til dette Forset er jeg bleven foranlediget ved en Deel Samlinger, som jeg i Anledning av Tingvold haver gjort, hvilke, som betreffende enten det hele Fogderie eller andre dets Deelee, kunde paa saadan Maade komme til Nytte.²⁾ Saa er jeg og fra Christiansunds Toldboed bleven forsyned med adskillige Aars Extracter, som vil give Lyys til Landets Producter og Oeconomie. Min Plan bliver omtrent efter Hr. Strøms. Een Ting fattes mig fornemmelig, navnlig et rigtigt Kort over det heele. Vel haver Hr. Capit. Richelieu³⁾ givnet mig Haab om sammes Forferdigelse til Sommeren, da jeg bekoster hans Reise; men, som Arbeidet er vidtløftigt, og han endnu haver halve Romsdalen tilbage, saa frygter jeg, at han maatte trettes eller betenke sig. Dog, dersom D. H. H. vilde være mig saa gunstig, ved givnet Leilighed at opmuntre Capitainen til dette Forehavende, vilde saadant uden Tvivl hos ham, som en actif og ære-kjær Mand, udrette det bedste til at see mit Haab opfyldt. — For min slette Helbreds Skyld, som trenger til hastig Hjelp, haver jeg tenkt at gjøre en kort Rejse til

¹⁾ Smlgn. nr. 85, 90, 92.

²⁾ I et brev af 8. aug. samme aar (StA.), der indeholder anmodning om recommendation ved eventuel vakanse i et eller andet prestekald, efterat han nu i 11 aar har udtømt sine kræfter ved kapellantjeneste, ytrer Kempe følgende: „Jeg tør og forsikre, at min Tingvoids-Beskrivelse intet vilde tabe ved den Forflyttelse, da jeg Deels haver dertil samlet noget av hvert, Deels ved Correspondence og Hjelp av gode Venner her paa Stedet kunde erholde Resten.“

³⁾ Smlgn. nr. 706 ovfr.

T.hjem i tilkommende Janr. eller først i Februari, om D. H. vil tillade det.

Herren bevare og velsigne D. H. H. etc. etc.

E. H. Kempe.

710. 1769 12. Januar fra Henning J. Kaurin¹⁾, Vardø. (RA.)

Høyædle etc. Hr. Biskop etc.! Deres høystrespective av 6te Octob: a: p: har Jeg havt den ære at erholde, for Same nedlægges hermed min allerydmygeste tak. — — —²⁾

Jeg har efter ordre frembragt Deres Compliment for Hr. Professor Heil og Selskab³⁾, som alle værende tiid befinde dem enda vel, og har de nylig før Jull faaet deres Observatorium færdigt ikke uden med stor møye og bekostning, men har de ey al den tiid, de hidtil har været her, havt mer end en Avten saa klart veyr, at de har kundet observere, og Maanes formørkelse fik de ey see, hvor det vil gaee med den 3die Juni⁴⁾ vil tiiden lære, dog skal Jeg spaae av erfaringhed, kand Jeg ey love dem meget godt her den Aarets Tiid. — — — Forresten vil Jeg have mig recommenderet etc.

Henning Junghans Kaurin.

711. 1769·19. Januar fra M. Bruun⁵⁾, Dolstad. (RA.)

P: S: Jeg haer overkomet en Rar Søefisk, dend ieg i et vel Conserveret glass Fransch Brendv. haer bevaret, og skal med sin beskrivelse — saavit er erfaret — blive Høygunstig Herre ved Leilighed tilsendt.

712. 1769 4. Marts fra C. v. Linné, Upsala. (VS.)

Högwordige Hr. Doctor och Biskop. Med en Norsk Capitain hade jag i går Högword. Hr. Biskopen mer än jag kan beskrifwa angenäma gåfwa, som borttog hela förledne natten, ty jag kunne

1) Se nr. 147 ovfr.

2) Takker for tilladelse til at reise til Trondhjem og haaber at blive forflyttet fra „dette fatale stæd“, medens han endnu har „lidet af helbred igien og førend han fordybes ganske i giæld.“

3) Se indledningen til nr. 126 følg. ovfr.

4) Den dag, da Venuspassagen skulde foregaa.

5) Mathias Bruun, paa den tid sogneprest i Vefsen, se nr. 332 ovfr.

ej lämna att läsa denne 4de tomen af actis, innan jag den hehl och hållen genomgådt. Där uti war så mycket artigt och förunderligt, att jag aldrig sedt des like.

Historien om Delphinus och Squalus war förtrefelig.

Madrepora prolifera t. 2 f. 1, 2 är satt i så klar dag, att aldrig någon kan mera fortaga sig på denne.

Serpula norvegica t. 2 f. 11, 12 är ett alt för artigt nytt species.

Madrepora aspera t. 8 f. 3, 2 torde blifwa varietet af Madr. virginea, som jag med första skall utransaka och conferera Hr. Biskopens sände specimina med mina.

Millepora tarandicornis t. 1 f. 6 är min Cellepora ramentosa.

Proteus, min Millepora polymorpha, håller Pallas¹⁾ for species Milleporæ; om hans varieteter äro riktige samma species, torde den blifwa ett Species af Millepora, men jag tillstår att jag aldrig sedt poros uti de nordiska specimina. Det woro önskeligt att någon af Societeten hos Edér, där den finnes så omnagt, wille ex professo taga för sig denna corall och examinera huru den produceras, ty jag kan aldrig concipera en Coral mera utan porer och diur, än en Planta utan fructification.

Alcyonium arboreum med sine Diur är en förtreffelig observation. Jag har aldrig kunnat begripa hwar fructificationen war på denna hafs wäxt, förän Hr. Biskopen den så tydeligt wisat.

Fucus pinnatus p. 84 och ovinus p. 85 kiänner jag ej wähl, och undrar om de ej kunna föras till Ulvas, men kanske intet.

Fucus bifurcatus faller mig alt för synnerlig om den ej är varietet af något annat species.

Scomber pelagicus eller norvegicus lærer säkerligen wara annat species än pelagicus; men jag undrar om denna kan blifwa ett Species af Scomber, hwilket doch Hr. Biskopen sielf bäst kunnat se af habitu & facie, emädan Scomber Scombrus hos Eder är den almannaste fisk i hafwet. Det som här till gifwer

1) Peter Simon Pallas, berömt naturforsker, födt i Berlin 1741, indkaldt af Katharina II til Rusland, hvor han foretog sine bekjendte videnskabelige reiser; døde i Berlin 1811.

mig anledning att dubitera är figuren, som repræsenterar pinnam ventralem så långt bort om pinnas pectorales, att jag af figuren skulle tro det fisken hörde till Abdominales, där Scomber doch är en Piscis thoracicus; men sittia pinnæ ventrales på sielfwa sternum äller bröstbenen måste han wähl blifwa en Scomber, doch underligen edentulus.

Med ett ord, här äro så många artiga observationer, att aldrig nogen Societas literaria har kunnat någonsin framställa en sådan tome; jag håller nu att . . .¹⁾ dem, hwar på sitt ställe uti mine adversariis. Naturkunnigheten har igienom denna societet ej allenast fått en ny province, utan en ny we[rld?], då alt under norra polcircelen, som liggat uti obscuro ab orbe condito nu kommer i en lius dag.

Att Artedi²⁾ noga examinerat och beskrifwit vår större Eperlanus äller Slom är ingen twifwel, ty jag mins han hade samma Slom för sig hwar wårthid och wille änteligen hafwa honom till ett distinct species, om det warit möyligt. Dett öfversända specimen war jag ej mächtig att examinera, såsom torkat, men skall i vår inlägga ett friskt Specimen af Slom, så snart fisken ankommer och det med första lägenhet öfversända. Jag framhårdar Högwordiga Hr. Doctorens Biskopens ödmiuka tienare Carl v. Linné.

[Tilskrevet af L. i margen]: Pro mure alpino devotissimas [grates] reddo, qui eundem numquam ab eo, quo in albis proficiscebar tempore, conspexi. Librum tradidi Dno. Ihre³⁾, qui ambo pro eodem grates reddimus maximas.

713. 1769 S. April fra H. J. Kaurin, Wardøe. (VS. 128 Fol.)⁴⁾

Høyædle etc. Hr. Biskop etc. Endskiønt Jeg siden min ankomst hid til stædet har virkelig giordt mig al umage for at kunde skaffe noget til Deres berømmelige Naturaliers forøgelse⁵⁾, Saae har Jeg aldrig været saa lykkelig at kunde komme over noget

1) Hul i mskr.; maaske: införa.

2) Se nr. 254 ovfr.

3) Se nr. 655 ovfr.

4) Gjengivet i „Naturen“ 1886 p. 187—188 af M. K. Håkanson-Hansen i en artikel „Nogle gamle Iagttagelser over Lodden“.

5) Smlgn. nr. 149 ovfr.

enten av Søens eller Landets producter, som efter mine ringe tanker fortjæne at drage en Kienderes opmærksomhed til sig, thi Naturen synes her at have nægtet os alt saadant.

Av Søen skulde vi vel her vente de merkværdigste, derfor har Jeg og i sær merket paa de Ting, som den har bragt her til Landet, men intet fundet efter mit ringe skønne merkeligere end den lille fisk Lodden¹⁾ kaldet; thi den har gemenlig her været et godt forbud paa at dette Lands Indbyggeris eneste (skønt i disse Aaringer) slette Levebrød nermede sig under Landet: sc. Torskefiskeriet, saa vi her ingenlunde anseer denne Smaaefisk saa slem, som Hr. Proecanc: og Biskop: Pontoppidan efter Hr. Dassis beretning har avmalet den.

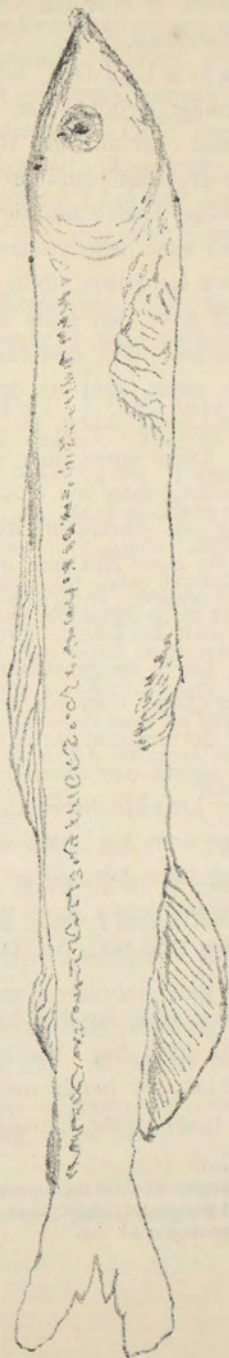
Jeg vilde gjerne, om De ey behager at tage det unaadigt op, give Dem den underretning om denne fisk som erfaring nu i 5 Aar har lært mig. Dens almindeligste størrelse med finner og florfjærer er som indelagde ringe avrisning med Blyant viiser, den Jeg vil ønske maatte holde saa længe, saa Papiret til den kunde værdiges deres gunstigste Betragtning.²⁾ Den seer forresten ud som en maadelig lille Sild, undtagen den er smalere og har ey saadan rist paa sig som Silden, men er ganske glat, dog har den adskillige smaa forskielligheder efter sine særskilte arter. Disse ere saa vidt som Jeg har kundet komme efter fornemmelig 4re slags.

Iste Species kaldes her Rogn Lodden, siden den som hun af slaget har allene Rogn udi sig, den hun ved sin ankomst til Landkysterne udi Febr: eller Martii Maaneder gyder av sig, og bliver derfor en temmelig tiid staaende under Landet, en tiid av 6 uger, ia 2de Maaneder iblandt. Denne art er det, som i sær er en overmaade begiærlig Lokkemad for Torskefisken, den hun enten strax drager den³⁾ efter sig under Landet, eller den³⁾ kommer en kort tiid efter hende for at opsøge den, og slaar det neppe feyl,

1) Angaaende lodden smlgn. nr. 152, 159—61, 579 og 595 ovfr., samt Buchs udaterede brev af 1769 nr. 729 nedfr. Se ogsaa Gunnerus' anmerkninger i Leems beskrivelse over Finmarkens Lapper pag. 323 følg.

2) Paa brevetts bagside har Gunnerus skrevet: Rids af lodden. Det er gjengivet her næste side.

3) den tilskrevet over linjen, men er i første tilfælde overflødig.

Rids af lodden.
(Bilag til nr. 713).

at ved de Kyster, hvor denne er eller har været, io kommer i det minste noget af samme Torskfisk.

2den Spec. kaldes Jæren Lodden, og er iust den art indlagde Exempl. saa godt muligt er udtrykker. Den kaldes saa efter mine ringe tanker, fordi den over sin hele Ryg er saa graae som Jæren, da den ovenmeldte er langt blankere over alt. Denne som hand av slaget haver alleneste Mælke udi sig. Samme søges med stor begiærlighed af qveiten eller helleflynderen.

3die Spec. kaldes faks Lodden, fordi den paa begge Sider fra hovedet til sporen, der hvor den sorte stræg er paa Papiret, er tykt besadt med smaa haar eller fine finder, ey smalere men vel bredere end malningen viiser, som ere omtrent saa lange som et 4re à 5 dagers gammelt Mands skiæg, thi Jeg veed ey hvormed Jeg skal helst ligne den. Disse smaa haar saae vel ligeledis [ud som] paa nest ovenmeldte art, men ey i saa stor overflødighed som denne. Denne er og den største art av Lodden, i almindelighed som en middelmadig stoer Not sild, men smalere. Samme søges ogsaa begiærligen af qveiten, hvalfiske og andre fiske.

4de Spec. kaldes straaek Lodden, fordi den har denne beskaffenhed, at den aldrig bliver længe staaende paa et stæd som dog forommeldte 3de arter giøre, men stryger bestandigen om fra et stæd til et andet og er derfor den omstreyfende Seyes begiærligste føde. Denne art er ogsaa den allerminste av Lodden. Paa denne maatte nok helst hr. Dassis bebreydelse passe sig.

Tang arter saa mange som Jeg enten alt har, eller fremdelis kand komme over, skal Jeg have den ære at bringe Dem, om Gud vil Jeg skal komme til Throndhien i Aar, thi Jeg er sandelig ey i stand at holde det længere ude her, det faar i Jesu Navn gaae Mig, som Gud vil.¹⁾

Blandt andre smaa Ting, som Jeg har havt den ære at profitere av Hr. Professor Hell dette Aar, har Jeg og havt den fornøyelse at betragte ved hiælp av hands microscopio aarsagen til den saakaldte Morild, sc. nogle smaa Insecter²⁾, som ved Bevæ-

¹⁾ Smign. nr. 710 ovfr. (noten).

²⁾ Tilskrevet af Kaurin i margen af brevet: Bemeldte Insecter øste mand med en skee av Søen med søevandet udi et stort glas, og saa snart Vandet blev bevæget, gave de Lysningen av sig.

gelse i Søen giver materie til den bekiendte lysning av sig og saa vidt Jeg kand begribe kand Jeg ey see nogen anden og rimeligere aarsage dertil end samme. Hr. Prof. giver vel fuldstendig beskrivelse over Dyret og sit gjorde Experiment der[med]¹⁾. Jo nermere det nu kommer til den 3die Junii²⁾ [jo]¹⁾ mere betages vi av frygt for at alle vore ans[trengelser]¹⁾ til samme vil blive forgiæves. Saa god en vin[ter]¹⁾ som hidtil i Aar har Jeg ikke havt og kand ingen mindes paa Wardøe, dog grasserer Scørbugen stærkt. Forresten beder jeg etc. etc. Henning J. Kaurin.

NB. Sild, som fanges med Not, mener Jeg overalt, hvor Jeg mellem den og Lodden gjør Sammenligning.

714. 1769 8. April fra P. Krog, Wærdahls Præstegaard. (StA.)

Høyædle etc. Hr. Biscop. Med D. H.s sidste Høystærede af 24. Febr. fulgte een Plan till Hr. Thornings³⁾ Bibel- og Kirke-Historie. Samme har jeg ladet circulere till prænumeration i Nordre Deel af Provstiet, men fandt ingen Liebhabere. Nu er dend igjen, efter Paategnelse af mig og mine Sønner for 3de Exempl., afsendt i dend Søndre Deel, med Anmodning, at Hr. Frugaard⁴⁾, som sidste Mand, ville till D. H. see dend befordret, og at de Lyst-havende ville self besørge Deres prænumeration Dem tillskicket. Hvad sig angaar Vores prænumeration her fra Wærdahlen, da saasom dend icke sikker kand sendes med Postbudet, skall dend med anden første Lejlighed rigtig ihukømmes. . . . Næst at udbede mig etc.

P. Krog.

715. 1769 27. April fra P. F. Suhm⁵⁾, Kjøbh. (VS.)

D. H. høystærede Ven! Førend Kongen reiste ud i fior tilbød Grev Thot mig at blive Conference Raad, med vilkaar at sidde i høyeste Ret. Men jeg undskyldte mig med min svagelige helbred og med de historiske Arbeider, som jeg havde under hænder; bad ham tilligemed aldrig mere at tænke herpaa, da det var en vær-

1) Hul i originalen, hvorfor enkelte bogstaver eller smaaord mangler.

2) Venuspassagens 'dag, smlgn. 710 ovfr.

3) Se nr. 312 ovfr.

4) Hans Frugaard, paa den tid sogneprest i Selbo, se nr. 155 ovfr.

5) Angaaende G.s breve til Suhm, smlgn. 242 ovfr.

dighed jeg ey attraaede. Men i aar gjorde han Titulaturen færdig, førend jeg vidste noget deraf, og uden vilkaar. Dette skrives i sengen, som jeg har maat holde i nogle dage formedelst et anstød af Podagra. Med skipper Kruse har jeg opsendt til D. H. tvende exemplaria af min nylig udkomne bog¹⁾, eet til dem selv og eet til Societetet; Altsammen under adresse til hr. Agent Lysholm. Grev Thot har været længe sygelig, saa der ei længe er bleven holdt Societæt; Med første tænker jeg nok, at D. H. bliver der antaget som Medlem.²⁾ Sagen angaaende Klæboe hviler endnu i Kirke Inspectionen; Cancelliet havde snarere expederet den. Bisp Harboe³⁾ har dog nu lovet mig at gjøre sit til dens befordring. Hvad fiskenes etymologie angaar, da har Ha eller Haa uden tvil navn af Har ∴ stor, høy, og betyder saa meget som den store fisk. Horrebow⁴⁾ er en slet autor, og jslænderne sige ey Hav-kall, men Haa-kall. Hafur vil vel sige saa meget som hav fisk. Det er uden tvil rigtig at Heiddungur har navn af sin ondskab. Hadunefur kiender jeg intet til. Reidr er vred, betyder ogsaa et fuglerede. Geir-slidr; Det første ord betyder et spyd, og ogsaa vultur. Hafur-kitte er en haf kat. I hensende til Raudkemingur er jeg eenig med Wachster. Nar er rigtig nok et cadaver. At Na betyder luridus er mig ikke bekiendt. Stockr er en frøgt som kommer en til at flye; Maaskee denne fisk, af frøgt for en anden, springer ind paa skibet. Hafur betyder og paa Islandsk en giædebuk; Maaskee denne fisk er lystigere end andre, og springer mere, eller og er den stærkere end andre, og vil ligesom støde. Dulr er stultitia, dulen ∴ gal, Dur en let og liden søvn; om nogle af disse ord kan passe sig paa Durner veed jeg ey; Nera er at nyse, pruste; Det kunde maaskee passe sig paa den sidste stavelse, Mida er at sigte, mede, og mialkur mælk. Deraf mener jeg at denne fiskes navn kan forklares. Jeg er altid med en bestandig hengivenhed og høyagtelse Totus tuus

P. F. Suhm.

Hermed sender jeg en prænumeration paa en bog af en Is-

1) Rimeligvis: Forsøg til et Udkast af en Historie oyer Folkenes Oprindelse etc. Kjøbh. 1769.

2) Se nr. 717 nedfr.

3) Se nr. 219 ovfr.

4) Se nr. 130 ovfr.

lænder Olavio¹⁾ Bogen har jeg læst i Manuscript. Der er meget anførdt af utrøkte Islandske love, og et artigt glossarium ved. D. H. gjorde mig en stor tjeneste om han ved sin famulum vilde samle prænumaranter.

716. 1769 2. Mai fra E. M. Tyrholm²⁾, Stangvig. (StA.)

Høyædle etc. Hr. Biscop! Hernest giver ieg mig og herved den ære at tilbagesende Dem den mig tilsendte plan til den Bibel og Kirke Historie, som Hr. Thorning³⁾ i Riber Stift har under Hænder, paa det at af paaskriften kand sees, hvor mange liebhavere dertil findes her i Provstiet, og da bemeldte paaskrift udviiser at 9 Exemplarer deraf forlanges, saa sendes iligemaade en anviisning paa Sr. Høyer for prænumarations pengene, som à 4 mark for Exemplaret udgjør for disse 9 Exemplarer tilsammen 6 Rd.⁴⁾ Hvornest ieg forbliver med Soumission

E. M. Tyrholm.

717. 1769 20. Mai fra Hielmstierne⁵⁾, Khvn. (VS.)

Høiædle og Høiærv. Hr. Biskop! For længe siden hafde det Kongl. videnskabers Societet her ynsket at kunde regne D. H. iblant sine Medlemmer, dersom De ei hafde frygtet for, at den forbitlighed d. H. stood i med det Trundhiemske Selskab, hindrede dem fra at træde i noget andet Selskab, hvor Mand ynskede og og holdt sig for en Ehre, at see sine acta prydede med Piecer og Observationer, som vare udkomne fra saa lærd og erfaren en Pen som D. H. Men da Confer. R. Suhm har betaget Societetet denne Frygt, er det at Hs. H. G. Excellence Præses, og det gandske Selskab har i sidste Samling, paalagt mig at indbyde D. H. som Membrum af dette her oprettede videnskabers Societet. Da baade Præses og det gandske Selskab ynsker Sig Self meere til Lykke

1) Se nr. 315 ovfr.

2) Se nr. 59 ovfr.

3) Smlgn. nr. 714 ovfr.

4) Brev af lignende indhold ogsaa fra E. Røring 28. april s. a. (StA.)

5) Den bekjendte mæcenat Henrik de Hielmstierne, f. 1715, 1744 assessor i høiesteret, 1747 adlet, 1776 justitiarius i høiesteret og præses i det danske videnskabselskab, døde 1780.

med dette Wall end D. H., Hvis stoore Indsigt og utrettelige fliid, som i andre videnskaber, saa og i sær i den norske natural Historie D. H. har allereede givet sine landsmænd saa mange Prøver paa. Paa det Kongl. videnskabers societets vegne

Hielmstjerne.

718. 1769 22. Jun. fra I. H. Chemnitz¹), Helsingør. (VS.)

Hochwürdiger Hochgelehrter Insonders hochzuverehrender Her Bischof. Ew. Hochw. werden hiedurch ehrerbietigst gebeten dem H. Pat. S. T. Hell bey seiner Zurückkunft von Wardhuus — die er vermuhtl. über Drontheim nehmen und daher gewisz bey denenselben einsprechen wird — folgendes zu notificiren: „dasz sich der ehemalige Königl. dänische ihm wohl bekandte Legations Prediger Chemnitz nicht mehr zu Rendsburg sondern amjetzt zu Helsingör als Schlosz und Guarnisons Prediger bey der teutschen Gemeinde befinde. Der H. Pater würden daher ersucht nun desto eher dero gegebenes versprechen zu erfüllen und bey der Rückreise mit der gesellschaft bey ihm zu Helsingör einzukehren.“

Bin ich hiesigen orts im Stande Ew. Hochw. gefällige Gegen- dienste zu erweisen, so soll es mit der grösten Bereitwilligkeit geschehen, da ich dieselben wegen der ausnehmenden Verdienste und ausgebreiteten Gelchrsamkeit ungemein hochschätze so ist die Ehrerbietung und Ergebenheit desto gröszter mit der ich verharre Ew. Hochwürden ganz ergebenster diener I. H. Chemnitz.

719. 1769 8. Jul. fra Oeder, Kjbhvn. (VS.)

Høyædle etc. Herr Biskop! Nu er mit 8de Hefte, saa og den beviste²) Nomenclator færdig, men jeg tager i billig betænkning at sende noget videre til Trdh., førend jeg veed, hvorledes jeg er faren med H. Daniel Hveding, som endnu ikke har giordt Rigtighed for det 6te og 7de Fascicul³), og er det derfor jeg seer

¹) Johan Hieronymus Johannsen Chemnitz, f. 1730 i Magdeburg, 1753 legationsprest i Wien, 1768 compastor til Christ kirke i Rendsborg, 1769 garnisonsprest i Helsingør, 1772 tysk garnisonsprest i Kjøbenhavn, hvor han døde 1800. (Se S. V. Wiberg Dansk Præstehistorie). Han samlede paa konkylier, se nr. 731 og 739 nedfr.

²) = omtalte (tysk bewusste).

³) Se brevene ovfr. fra Oeder nr. 692, 694 og 708.

mig nødsaget vedbørlig at anmode d. H. om at anvende deres gode officia i denne Sag. Jeg ved sandelig ikke hvad jeg skal tænke eller sige om H. Hveding, som ellers har været saa accurat, men nu paa nogle Aar ikke har værdiget at give mig Svar paa igientagne Erindringer, da jeg sandelig paa min Side ikke ved af nogen billig Aarsag til Fortrydelse. Behager han ikke længere at vedblive Commissionen, saa var det jo best at sige sig fra den, og ikke at lade mig blive ved at sende Bøgerne op, og holde mig fra at overdrage Commissionen til nogen anden, f. E. H. Parelius. Ere Kiøberne af *Flora danica* forsømmelige i Betalingen (endskjønt det ikke er ventelig, at da det altsammen er u-illuminerede Exemplarer, Folk skal giøre difficulteter for $2\frac{1}{2}$ rl. skyld) saa er det best at abstrahere fra vanskelige Folk, at betale mig de afsadte Exemplarer, at sende mig de uafsadte tilbage, og at advare mig i henseende til suiten, at jeg ikke maatte sende flere Ex. op end der var afsættelig.

Jeg beder altsaa indstændig, at d. H. vilde see denne Sag bragt i Rigtighed for det forbigangne, og om muelig i rigtig Gang for det tilkommende. D. H. bifalder mig uden tvivl i det jeg søger at undgaae Tab i en Handel, hvor dens Fordeel er kun maadelig, og ikke sende min vare bort paa en uviss Speculation i en Mands Hænder, som jeg seer negligerer den.

Jeg havde foreskrevet fra England for d. H. *Zoologia britannica*, men saasom den syntes dem for dyr, har H. Conf. R. Suhm hiulpen mig af med den. Ellers har jeg fra England for deres Regning faaet Plukenets opera¹⁾, et smukt og vel conditioneret Exemplar, som d. H. havde bestilt for nogen Tiid siden, da bogen ikke strax var at faae. Den koster 25 rl. 36 skill. d. Hr. Henningsen²⁾ har imodtaget den, men endnu ikke betalt den, og venter først ordre, som jeg vist haaber han vil faae. Jeg har den Ære med største Høiagtelse at være d. H. H.s hengivne Tiener
Oeder.

1) Se nr. 301 ovfr.

2) Sekretær Fr. Henningsen, Gunnerus' kommissionær paa den tid i Kjøbenhavn, smlgn. 307—309 samt 509 ovfr.

720. 1769 20. Juli fra P. Hersleb, Foesnæs.¹⁾ (StA.)

Høyædle Herr Biskop etc. Det har varet længe, førend Jeg paa Hr. Thornings Bibel- og Kirke-Historie har faaet nogen Prænumeration. I Begyndelsen, da den tilsendte Plan circulerede, havde Ingen Lyst dertil. Endelig har dog Hr. Darre²⁾ prænumereret paa 1 Exemplar, og siden Provsten Broch³⁾ paa 1, fra hvilke tilligemed Mig, som prænumererer paa 2de, hermed følger 2 Rd. 2 ort 16 skl. udi en forseiglet Tout. — — — Jeg tilbeder etc.

P. Hersleb.

721. 1769 14. Septbr. fra Ole Lie⁴⁾, Møchlingen, Støren. (StA.)

Høyædle etc. Herr Biskop etc. Efter D. H.s Forlangende skikker jeg dem her 7 Rødder af *gentiana purpurea*⁵⁾, hvilke jeg i Sommer fik fra Budalen og strax satte i denne Bøtte. Formedelst stærk Solskin, som den tid indfalt, visnede Bladene paa dem, men i det Regnvær, som derpaa fulde, udspirede andre Blade, hvoraf sluttes at Rødderne ere friske, og herefter vil bestaae sig. De kan sættes enten i Have eller andensteds i Jord uden Frøe, hvilket jeg har forsøgt, med nogle, som jeg endnu har i min Have og i en liden Øe ved min Gaard, alleneste Rødderne maa legges i Jorden, ligesom de ere voxne og tilforn har lagt. Tilligemed sendes nogle Frøe af *Tamarix germanica*. Jeg ønsker at dette indsendte maatte være til Behag og i øvrigt næst min og mines venligste Hilsen til D. H. og fornemme Familie stedse med all Høyagtelse forbliver etc.

Ole Lie.

722. 1769 25. Septbr. fra J. Arøe, Rostvold Præstegd., Edø. (StA.)

Høyædle etc. Hr. Biskop! — — — Ellers for ydmygst at efterkomme mit Løfte til D. H., tager Jeg mig herved den frihed at fremsende 2 Krager i en Bomme i Papir til beviis, at samme æder korn, ja. alt for meget, som baade leg og alle alt formeget

1) Gunnerus' svarbrev er nr. 56 ovfr. Smlgn. nr. 312, 714 og 716 ovfr.

2) Jørgen Darre, f. 1711, 1758—1791 sogneprest til Overhalden, provst i Namdalen fra 1780.

3) Ludvig Fredrik Broch, provst til Fosen og sogneprest til Nærø, se nr. 40 ovfr.

4) Se nr. 22 ovfr.

5) Se nr. 23, 598 og 600 ovfr. samt vidsk. selsk. skr. III. 571—76.

maae beklage, besynderlig i denne sommer; thi de hâr været meget glubske paa Ageren i dette aar, saa mand ej hâr kundet holde hende derfra, hverken med Skræmseler ved Inventioner eller Børse; disse hâr ieg nu ladet opskiære for at udtage Indvoldene, undtagen Kroen eller Kraasen, hvor øyensynlig heel Korn ligger i, desuden Hendes Excrementa, som ligger i mængde strøed runden omkring Agrene paa marken, saa den Sag er uimodsigelig. Ligeledes en liden Raer fugl, som ey ofte faaes fat paa eller sees, men vel høres i Luften høyt oppe, besynderlig imod Regn og storm om Sommeren, den kaldes her Hommer-Goug, søndenfjælds Raae-Geed, hvilket sidste nok bliver det Rætteste nafn, fordi den skriiger høyt oppe i Luften, ligesom en anden Geed, men enten det er dens Egenlige Lyd igiennem nebbet eller det er med vingerne, som eendeel her vil paastaae, bliver endnu, i mine tanker, et Problema, som vel D. H. bedre skionner efter Deres Høye Indsigt, vist nok er det, at samme flyver meget hastig op og ned i luften, som Een Piil, og derfor, kandskee riimelig nok, at vingerne og vinden for-aarsager denne lyd. En Boor-fiærd¹⁾ hâr jeg og bekommet, men ieg troer, om mindes ræt, D. H. hâr skrevet om den i Een af sine Actis, saa De vel ey skiøtter om Den, hâr derfor tiltænkt Stift-Befalingsmanden²⁾ samme, der og nylig hâr anmodet os Præster om Naturalibus etc.

Sluttelig hâr Jeg den ære at recommendere mig etc.

J. Arøe.

P. S. Min Kones og min saavel ydmyge som ærbødige Compliment beeder Jeg i Kiærlighed maatte andmældes Deres Kiæreste Frue-Søster Breyer.

723. 1769 1. Oktbr. fra J. D'Alembert³⁾, Paris. (VS.)

Viro illustrissimo & Venerando Joan Ern. Gunnero. D. & Prof. Theologo, Diœcesis Nidros. in Norvegiâ Episcopo, Regiæ Societatis Scientiarum Norvegicæ directori et vice-Præsidi S. P. D. Joannes D'Alembert.

¹⁾ Maaske Borrefjert, smlgn. nr. 243 ovfr.

²⁾ D. O. von Grambow, se vidsk. selsk. skr. 1891 p. 117.

³⁾ Den berømte franske matematiker og encyklopædist Jean le Rond d'Alembert, f. 1717, d. 1783. Koncept til G.s brev til ham findes i G.s konceptbog (VS.)

Litteras Tuas, vir eximie, die 23 junii ad me datas, circa finem tantum mensis Septembris accepi, rure per sex circiter hebdomadas commoratus. Vix urbem redux, nihil antiquius habeo, quam gratias TIBI, vir celeberrime, et illustrissimæ societati regiæ Scientiarum Norvegicæ, agere quam plurimas. Quantis me affecerit honoribus, cum in Suorum celeberrimorum Sodalium numerum cooptaverit, valde sentio. Etiamsi tam eximio titulo parum dignus mihi videar, novis tamen laboribus, quantum in me erit, conabor efficere, ut illustrem Vestram Societatem Suum me dixisse non omnino poeniteat. TE vero, Vir Illustrissime, ut Eam de gratitudine ac veneratione meâ certiores facias, enixe rogo. Vale.

Dabam Lut. Paris. Die 1â. Oct. 1769.

724. 1769 5. Oktbr. fra C. Linné, Upsala. (VS.)

Högwordige Hr. Doctor och Biskop. Oändelig tacksägelse för de friske frön af *Tamarix germanica*, som jag ej hafwer i trädgården, men nu hoppas få.

*Gentiana*¹⁾ är just den samma, som Oeder har tab. 317 fast han säger sin wara flore 5fido; men han har fått sin af Koenig, som funnit den på Island, och jag fick exemplar afwen af Koenig ifrån Island, som war flore 4fido, accurat lika med Hr. Biskopens nu sände specimen, så att Koenigs med Oeders och Hr. Biskopens äro aldeles den samma. Jag har och *Gentiana ciliata* ifrån Canada, som till alla delar är lik, men blomman mycket större och cilia corollæ dubbelt längre än den italienska, som Columna²⁾ och andra afritat, men den söderlänska äller italienska är tillika så lik både den canadenska och nordiska att de tyckas omögligen bora skillias in specie, utan considereras som varieteter, då blommorna i de warmare lander få längre cilia och större blommor, som ej är sälsamt.

Hr. Professor Hells har jag ej ännu fådt de små Hafs insecter, som lysa i morkret; men det är mycket troligt; ty jag wet för ut att de mäste mollusca, besynnerligen pelagica på storsta diupet lysa om natten, att de må se hwar andra och falla hwar

1) Cfr. Gunnerus' Flora Norv. nr. 733 og 819 samt aarsskr. 1892 p. 30.

2) F. Columna (1576—1648), italiensk jurist og botaniker.

andra till rof; ty alliest woro och deras ögon onödige på det morke hafsens diup, så att positio unius non est exclusio alterius, så att många flera lära äfwen lysa i morkret og phosphoresiera.

Hela 14 dagarne har jag arbetat att få någon studerande artig ungar till Hr. Oberst von Krogh¹⁾, men förgiæfwes. Här finnas wid hela academien ej mer än 3 studenter, som äro både fardige i fransoska och Mathesi tillika; desse hafwa och redan sådane conditioner att de ej willia byta. Nog får man både de som kunna fransoska och Mathesis men ej in uno eodemque subjecto, mer än desse trenne, som omögligen willia slappa det de hafwa. Jag beklagar att jag ej kunnat göra här uti tjenst. Forbl. med all estimé Högwordige Hr. Doctorens Biskopens ödmiukaste tienare

Carl Linné.

725. 1769 13. Oktbr. fra Frammery, Paris. (VS.)

Monsieur L'Eveque. Je n'aurois pas attendu si longtems a vous rendre compte des commissions dont vous m'avez chargé lors de mon depart de Dronthiem pour la France, si je n'avois cru devoir attendre pour cela une occasion favorable, moins dispendieuse que celle de la poste.

J'ai remis, Monsieur, a M. Ogier²⁾ la lettre et le Memoire que vous m'aviés chargé pour luy; L'un & l'autre ont été acceuillis avec tous les égards, et ce plaisir qu'il resceut pour tout ce qui lui vient de votre part: ce seigneur m'a chargé de vous jnformer, Monsieur, que ses occupations, et son voyage de Fontaineblau l'avoient empêché de vous remercier de votre attention a lui envoyer le memoire de M. Lineus dont la lecture lui a causé beaucoup de plaisir, et de repondre à vôtre Lettre avec son exactitude ordinaire; qu'il se proposoit de le faire jncessement.

M. Jussieu³⁾, savant très Estimable, avec qui je me suis longtems entretenu, à montré par ses manieres, et dans ses discours être très flaté de la lettre que je lui ai remise de Votre part, et je

1) Smlgn. nr. 498 ovfr.

2) Se nr. 243—244 ovfr. Konzeptet til G.s brev til ham udateret, men rimeligvis af 23. juni s. a., findes i VS.

3) Den bekjendte botaniker Bernhard Jussieu, f. 1699, d. 1777 i Paris. Konzeptet til G.s brev til ham af 23. juni s. a. findes i VS.

suis persuadé, Monsieur, qu'il y a déjà répondu avec ces sentimens (qu'il m'a laissé voir) que Vôtre réputation et vos procedés obligans, lui ont jnspiré, c'est ce savent qui m'a jnformé que M. De Reaumure étoit mort depuis quelques années¹⁾, et que par conséquent la lettre que vous m'aviez remise pour lui, devoit par là sans objet. Je la garde par devers moy, pour vous la remettre lors que je serai arrivé a Dronthiem.²⁾

Je n'ai pas eu l'honneur de voir, M. D'Alembert; lors que je fus chez lui j'appris qu'il étoit à la campagne et y devoit rester quelques Semaines; votre lettre fut remise a une personne de confiance de sa maison, pour lui être donné à son retour.

Quoy que mes services ne peuvent être que de mediocre jmportance, je ne laisserai pas que de vous les offrir, pour tout ce que vous jugerés a propos, Monsieur, de me charger pendant mon séjour dans cette capitale, ou lors de mon retour pour Dronthiem, que j'espere sera pour le printems prochain; je m'en acquitterai avec de zele et cet empressement, que m'inspire le desir de vous temoigner la reconnoissance, que ma famille et moi de vous a l'amitié distinguéé et aux politesses, dont Vous nous avés honnore.

Permettés, Monsieur, que Madame Vôtre soeur, et Vôtre chere famille trouvent ici les assurances de mon profond Resspect.

J'ay l'honneur d'être tres Respectueusement, Monsieur L'Eveque, Vôtre très humble & très obeissant Serviteur Frammery.

726. 1769 16. Novbr. fra F. C. Hagerup³⁾, Skierstad. (RA.)

Høy-ædle etc. Herr Biskop! Jeg har havt den Ære at modtage D. H.s gunstige Skrivelse af 4de octobris, som communicerer mig Hans Kongl. Mayestæts Naade at befordre mig til Frue Sognekald i Tronhiem. Da jeg billigen bør ansee denne Forfremmelse som en Frugt af den høye Gunst og Bevaagenhed, som Guds gode Forsyn har opvakt hos D. H. til mit Beste; Saa nedlægger jeg for D. H. den underdanige Erkiendtlighed og Taksigelse, jeg føler i mit Hierte, og skylder en saa stor og bevaagen Godhed. — — —

¹⁾ René Antoine Reaumur, den berømte fysiker (f. 1683) døde allerede 1753.

²⁾ G.s originalbrev, der altsaa er tilbagesendt, findes endnu i VS., ligesaa sammesteds i hans conceptbog en concept til brevet.

³⁾ Smlgn. nr. 188 ovfr.

Det er ikke længe siden, jeg lærte at kiende *Pinguicula alpina* ved sit Navn, som D. H. gunstigt bekræfter; men som uden Tvivl en stor Raritet fandt jeg den med flore gemino i Ofoten; ligesom en *osmunda lunaria*, den vivipara, i Steensværret ved Bodøen. Uagtet mit Forraad til Saltens Beskrivelse¹⁾ er saa saare liden, som min Tiid har været til at samle; Saa overgiver jeg dog ikke alt Haab at anvende derpaa den Roelighed, jeg ønsker mig, at være allerede bragt udi D. H. H.s

F. Hagerup.

727. 1769 11. Decbr. fra Qvisling²⁾, Tingvold Præstegd. (StA.)

Høyædle etc. Hr. Biskop etc. Med Hr. Foged Wedeges Søn³⁾ har jeg den Ære at tilsende den fra 13. Julii a. h. forfaldne Rente af de 100 rd., jeg skylder til Seminarium Lapponicum, med 4 rd., som underdanig ombeder D. H. H. ej ville tage til fortrydelse, har staaet saa længe hen; Hvornest det ogsaa ej maatte henregnes til nogen forsømmelse af mig, at de smaae Eege-Stammer, jeg, ved seeneste Høje Nærværelse, her paa Tingvold, lovede at forskaffe D. H. H., ej ere fremkomne; da jeg dog gjorde mig al umage for at faa Dem, og brugte ikke mindre forsigtighed i at conservere Dem, men foraaret efter, jeg Høsten tilforn havde indsat Dem i een Misbænk, for at bevares vinteren over, maatte jeg fornemme at Røderne vare borttørrede, samme Vandhæld havde og Hr. Kempe med Sine smaa Eeger, ellers havde Han gjerne overladt mig Dem til D. H. H.s Tjeneste. Med al — — forønskning etc. etc.

Qvisling.

728. [1769]⁴⁾ fra J. C. v. Richelieu, Eidet, Romsdalen. (StA.)

Høy Edle etc. Herr Biskop etc. Det ieg ej haver kundet fuldføre mine Carter⁵⁾ over de 3de manglende Romsdalske Præstegield, samt General Cartet over Provstiet dette aar, dertil er den flittige Hr. Kiempe aarsage, der endelig til neste Foraar agter at

¹⁾ Smlgn. nr. 189 ovfr.

²⁾ Christen Qvisling, sogneprest til Tingvold, se nr. 11 ovfr.

³⁾ Se nr. 103 ovfr.

⁴⁾ Under brevet staaer kun: Eidet den ; men paa brevets bagside staaer 1769

⁵⁾ Se G.s brev til ham af 13de Jan. d. a. (nr. 105 ovfr.) og brevene fra ham selv ovfr. (nr. 444 og 706).

levere sit smukke Skrift samt 8 Carter over Nordmøres Provstie¹⁾ under Pressen, haver derfor maattet employere denne Sommer (saa vit som Embedets forretninger haver villet tillade mig) at Reise²⁾ for at forferdige de herhos overleverede 3de Carter, vil særdeles fornøje mig om samme besynderlig maate nyde D. H.s, som flere Høye Herrer i Selskabets høygunstige Bjfald, som ieg fra min siide haver brugt all muelig Forsigtighed og Fliid til dens Accurateste forferdigelse; hvoraf Hr. Kiempe haver faaet sine gienparter, som skal Stickes i Kaaber, og disse Originaler følger Selskabets Archive, og maaskee ieg endnu skal have den ære i Høst at overlevere et Carte over Stangviigens Præstegield, saa bliver da tilovers til neste Sommer (ifald den Naadige Gud forunder mig Livet og Hilsen) Smødens og Aure Præstegield, samt General Cartet over Nordmøres Provstie, mit arbejde. Jeg haver tilskrevet Hr. General Vej-Mester Krogh, det hand paa det nøyeste ville Examinere Hr. Strøms Carte over Syndmøre, eftersom mine fleste Broulions derover ere bortkomne, da tæncker ieg ved slutningen af mit ringe arbejde at forferdige et General Carte over heele Amtet, og paa saadan maade maate vj med tiiden vente temmelig Accurate Carter over vores Fædrene Land, saafræmt ieg havde nogle med-Arbejdere, som er mere at Ønske en at haabe; ieg vil ej opholde D. H. med nogen vitløftig beklagelse i denne post, da De seer dens mangel Langt bedre en som ieg kan forklare; Vil kuns ydmygst bede, det ieg og mine stedse maa være Recommanderet etc. etc. — —

J. C. v. Richelieu.³⁾

Det Carte over Tingvold Præstegield er et Prøve Arbeyde af min Søn.

729. [1769]⁴⁾ fra P. C. Buck, Hammerfest (VS. 243 qv.)

Høj Velædle etc. Hrr. Patron. Deris Høj Vel ædle og højærverdigheds, Respective Skrivelse af 6. octbr. 1768⁵⁾ haver ieg

¹⁾ Se nr. 688, 703 og 709 ovfr.

²⁾ Se nr. 709 ovfr.

³⁾ Se om ham personalhist. tidsskrift, 2 r., V, p. 173, stamtavlen.

⁴⁾ Brevet er ei dateret, men da G.s svarbrev (nr. 153 ovfr.) er dateret 11te septbr. 1769, maa det være skrevet dette aar, rimeligvis i begyndelsen af aaret (paa grund af angivelsen 27. januar henimod brevets slutning).

⁵⁾ Er nr. 152 ovfr.

Rigtig bekommet, Det skulle for længst, have været min Pligt, Samme at besvare, men ieg ønskede først, at kunne faae de Forlangte Lodder¹⁾ og andre Naturalier, men des være det gaar mig icke her efter ønske. Ieg Sændte til Stapen 1 flaske med Camfær-br.vin og til Ingøe 1 ditto, og med Nogle Norfr.²⁾ af Tromsen længer øst 1 ditto, men 2de af dem blev Synder Slagen og den som var i behold unskyltte Sig med at Loden i aar icke kom Saa langt op, som før Siden den kom Saa Silde, da de før kunne have Øst den med Houv, og de som fickes i fisken, var ganske bedrevet; paa Sørøe i Mædfjord Sændte ieg 2de Botheler, alt i de Tanker at faae nock og deverse Slags; udi Een Bothelie fick ieg de saa kaldet Hand, eller Fax Lodde, men hun eller Rogen Lodde eller Strøg Lodde Siger de, at de icke fornam, Siden loden kom Silde, men som den Lodde de Saae var Multen I fisken kunne de væl icke kiende den ene for den anden her Siges og at Loden icke holdt Sig Saa høyt op at nogen færsk kune faaes, men de faae som fiskes blev kiørt af en Mængde fisk og udi fisken, Toges disse Som de nu er. — Jeg haver Spurt, hos en og anden, om Lodden haver Tænder, men de Siger at de icke nogen Thid haver Seet nogen, ieg viste dem det Exemplar, Som mig er Sænt, de mener at det icke, er den Slags Som her falder, en Norfr. Siger, Saa Smaae Sees i Hunde dagene og om høsten i visse fiore ved Elven I blant Smaae Sil og kaldes Strøg Lode, er dette Sant, som ieg I nu icke er over bevist om, er der 3 Slags, alt Saa gav ieg Norfr. en Bothelle Camfer, som hand Skulle Sanke mig nogen udi, om hand da Siger Sant, Skal Bothelen følge Posten, men des være disse folk er kuns Slæt at Sætte liden Til, I hvor væl mand dem end vil betale, Jeg haver alt Saa icke faaet noget, som var værd at frem Sænde uden disse faa Mælke Lodde eller Fax Lodde kaldet, der næst haver ieg fanget nogle af de saa kaldet Mor-Ild, som er virkelig Smaae Insægter, og kand ved Søe Siderne fanges ganske læt, af Kammer Collegio haver ieg faaet Perevelgio at maae for egen Regning udi Kars Jog³⁾ og andre

1) Smlgn. nr. 713 ovfr. og de der anførte breve om lodden.

2) Nordfarere.

3) Karasjok.

Elve udi finmk.¹⁾, fange Perler, men dens bekostning er Saa Stoer, ved andre at ieg i de 2de Aar ieg haver gioert forsøget, Ser mig Aarlig Een Stor udgift, foer ieg Sælv, var det væl bædre, men udgiften og forlisen ved handelen, blev langt Støre, alt Saa er er dette mig Til ingen Nøtte for Nærværende Thiid, dog Skal 2de Mænd I aar, og op, Løcken Staaer I Guds hand, faaes noget Rart Skal Samme faare-Vises Amtmand Hagerup.

De I foer bekomne, var af ingen Wærdie.

Disse Smaae Dyr, er de, som Sees Saa u Talige af I Siøen, naar det er hort ver og Mørck, og kaldes her Maar Ild; disse blev Tagen Paa denne Maade, I Over værelse af Studiose Mons. Therkel Therkelsen, Klocker Rasmus Nielsen Hundslund²⁾, Bødker Niels Jørgensen Mægelgard, den 27. Januarj 1769.

Da Siøen Stærk bevægede Sig ved Breden, kom op I mellem Snen udi mørke en Mængde, Som gav udi Snen et Stort Skin, dette Skin med Sne og alt, blev lagt udi et Glas, Stærkt Fransk brenn Vin og det Saa ofte mand for gaaet befant, Siden naar Snen udi Stuvan var Smældet, I blant br. vinet, Saaes Paa bunden disse Smaae lige Som Lopper.

Dagen efter giortes for Søg om de gav Glans udi Mørke, nogle gav lidet, men I Sær naar mand med den anden finger, lige som Krøstede dem i Støcker, saa at Indvolden kom ud, andre Gav icke Glans, Som Thiener Til behagelig efter Rætning for Coriose Herrer.

P. C. Buck.

730. 1770 6. Januar P. M. fra P. Ascanius³⁾, Bergen. (VS.)

Da ieg sænder dette⁴⁾ under D. h. Couvert vil ieg tillige have den ære at hilse paa dem til nye Aar. Ieg gratulerer til Deres

1) Finmarken.

2) Et brev fra denne er anført ovfr. nr. 347.

3) Se nr. 692 ovfr. og aarsskr. 1888—90 pag. 261.

4) Næmlig to smaa afhandlinger, som optager de foregaaende sider af arket:
1. *Charadrius alexandrinus*, Strand spurv, dateret Augusti 1769, og
2. *Tethys frondosa*, Søe-bladet, dateret Septbr. 1769, begge udgivne efter Gunnerus' død 1774 i selskabets skrifter V 153—158 under titelen Beskrivelse over en norsk Sneppe og et Sødyr ved P. Ascanius. Gunnerus har dels i teksten, dels paa en vedlagt seddel foretaget nogle uvæsentlige ændringer, saaledes er i afhdl. 2 *Tethys* overalt rettet til *Amphitrite*. Slut-

værdige og vakre anstalter og den ære De har inlagt Dem her ved i Nat. hist. i almindelighed og Ichtyol etc. Dette alt releverer den gamle Tronhiemske bye og Nationen. Ieg gjør nu en Reise, hvis plan ieg lagde for 10 aar siden, men hvis udførsel, meget mod min villie, ieg nu først har kundet udføre, imidlertid har dog med fornøielse af kierlighed til videnskaben, seet at andre og D. h. i sær have gjort saa meget. Forige Sommer blev af mig tilbragt i den sydlige deel af Xstiansands stift og denne har ieg continueret fra Næsset og hid til Bergen. Ieg kan hidtil nogenledes være fornøiet med min Reise og løber min samling af teigninger vel snart til 100 Species mest fiske, hvor iblant en deel saa vakre som nogen af indiernes. Ingen veed bødre end M. hrr. hvor meget vi mangle udi dette fag. Det første hæfte af mine Icon[es] var saa got, som mine inskrænkede omstændigheder det da tillod og aldeles paa min egen bekostning, Nogle kiendere have været meere fornøiede der med end ieg selv. Ieg haaber de følgende skal blive noget bødre. Vores haaebrand er ei endnu hos Lin[né] ret determ[ineret], hørende ikke under den siste division og haver den 2 fossulas i stæden for en. En anden besynderlig fisk findes her af det store slags, som ieg kun saa løslig har examineret, men kan ei faae den til noget bekient slægt. Men Videre her om en anden gang Valeas mihi que favere ne desinas. Ascanius.

731. 1770 8. Jan. fra I. H. Chemnitz¹⁾, Helsingør. (VS.)²⁾

Hochwürdige Hochgelehrter Hrr Doctor, Hochgeehrtester

Hrr. Bischof; verehrenswürdigster Gönner.

Die unverdiente und unerwartete Ehre welche mir die berühmte Kgl. nordische durch Ew. Hochw. gestiftete und unter dero Vorsitz und Aufsicht blühende Gesellschaft der wissenschaften erwiesen, da sie mich zu ihrem Mitgliede erwehlet erkenne ich mit

ningen af afhandlingen fra: Jeg har allerede meldet, at Dyret ligner noget Tethys (selsk. skr. l. c. p. 167 fig.) er tilføiet af Gunnerus paa seddelen, hvorimod Ascanius' beskrivelse: Tethys frondosa, corpore fimbriato, tentaculis binis capitis apice cochleatis ei er medtaget ved trykningen.

1) Se nr. 718 ovfr. Hos Ew. Åhrling (Linnés Brevvexling) staar feilagtig F. A. Chemnitz.

2) Besvaret d. 17. Martii 1770 (G.s paaskrift).

der verbindlichsten dankbarkeit. Zugleich verspreche ich es aufs feierlichste, dasz ich es nur zur Pflicht und Schuldigkeit rechnen werde die Absichten der Gesellschaft erfüllen zu helfen, und dasz es mein gröstes Vergnügen seyn werde in meinem geringsten Theile zum Hauptzweck derselben das Meinige beyzutragen. Nächstens werde ich hiezu den Anfang machen und da die natürl. Geschichte und in derselben hauptsächlich die Conchyliologie meine Lieblingswissenschaft ist so werde ich auch aus dieser meine Beyträge hernehmen.

Die kleinen Aufträge welche mir Ew. Hochw. im abgewichenen Jahre zu machen beliebt, habe aufs richtigste und bereitwilligste besorget. Ich zweifle auch nicht der Ritter Linné wird denenselben den richtigen Empfang längstens gemeldet haben.

Durch den Kgl. Schw. H. Secr. Wargentín¹⁾ — an den ich E. H. Sachen bisher immer adressiert — habe zuerst einen Avis brief mit der Post und darauf ein ziemlich groszes Paqvét gedruckter Sachen für dieselben mit einem Schwed Schiffer — den auch dafür befriediget — erhalten. Da aber seit der Zeit kein Schiff mehr durch unsern Sund nach Drontheim passiert -- so fleiszig ich mich auch darnach erkundigen lasse, so erwartet disz Paquet bey mir eine gute Gelegenheit und E. Hochw. weitere Befehle.

Für die geneigte Ausrichtung meiner Bestellungen an den Pat. Hell und für die freundschaftl. Beantwortung meines Briefes erachte mich denenselben gar sehr verbunden. Bey dem Hr. Pat. u. Prof. Hell stehen E. H. im besten u. frischesten Andenken. Er erinnert sich mit Freuden des mit denenselben gehabten vergnügtesten Umgangs und er redet davon bey aller Gelegenheit mit gröster Rührung.

Vermuthlich sammeln E. Hochw. bey Ihren Naturalien auch die Conchylien. Wänn es denenselben angenehm gegen einige ost- u. westindische Schnecken und Muscheln ein Kästchen oder kleinen Verschlag mit Nordischen Echinis allerlei Art etc. zu schicken, so wolte dazu bey mir und meinen Freunden alle Anstalt machen. Es ist wahre Ehrfurcht mit der ich verharre Ew. Hochwürden ergebenster u. verbundester diener I. H. Chemnitz.

¹⁾ Se nr. 30 ovfr.

732. 1770 2. Febr. fra C. v. Linné, Upsala. (VS.)

Reverendissimo D. Episcopo S. T. Doctori Gunnero
s. pl. d. Carl v. Linné.

Ad Tuas V. R. die 6. januarii confestim respondeo, ne mss.
ad typographum transmittendum differatur.

Saxifraga prothea prima est.

Saxifr. petræam associas *Sax. tridactylitæ*, quamvis ipse
hoc non lubenter auderem, tamen non multum repugno, cum utraque
caule multum ramoso, foliis laciniatis et viscidæ, forte in calidis-
simo climate-luxuriando quadruplo major evaderet *petræa*, ut in
Italia, quod tamen deberet satione confirmari.

Saxifr. cæspitosam posse sororem *tridactylitæ* evadere
non capio.

cæspitosa perennis est sempervirens; *tridact.* annua s. biennis.

cæspitosa fasciculos cæspitosos facit; *tridact.* numquam.

cæspitosa caule simplici præter pedunculos; *tridact.* ramosa.

cæspitosa caule uno alterove folio sed indiviso integro.

tridactylita caule polyphylo foliis divisivis.

Certe ego hoc non possum concipere, nisi videam. Deberet
satione seminum confirmari, antequam hoc ego auderem facere,
mihi certe paradoxon.

Saxifr. adscendens numquam a me agnosceretur pro *tri-
dactylitæ*. *Adscendens* Radice lignosa etiam supra terram est per-
ennis, caule crassitie pennæ anserinæ, pedalis, simplex. Foliis
numerosis alternis palmatis crassis, tamen viscida, floribus parvis,
plerumque sessilibus. Potius hanc conciperem e *tridactylita* ortam
quam *cæspitosa*; tamen ego non credo.

Saxifr. grœnlandica specimine sicco non est in mea
collectione. Vidi specimen olim in Herbario Royeni¹⁾, tum mihi
videbatur diversissima. Dillenius caules multos in fasciculum
collectos habet.

Saxifraga hypnoides toto coelo differt a *Sax. tridactylita*,
vidi millies vivam, in Hortis Belgicis cultam. Rami steriles pro-
cumbentes, longe diffusi copiosissimi, quæso ne umquam cogites
hanc combinare cum *tridactyl.*

1) Se nr. 306 ovfr.

Saxifrag. Oederi t. 71 synonymam feci *Saxifr. cæspitosæ*, an vere ipse judices: ego sic judicavi ex loco, ubi alia mihi non nota, propior accedens, cæspites format; sed Folia latiora.

Ipse forte habes specimina et certius concludas.

Gouani¹⁾ autoritas me non movebit; an fidus author? *Saxifr. tridactylites* apud nos semper crescit in aridissimis, habet tum folia caulina sæpius indivisa linearia, et misera apud nos plerumque provenit.

Saxifr. cernua caule erat simplicissimo absque ramis, ea æstate, qua ego in alpibus vestris hærebam. Postea per discipulos e Lapponia habui specimina ramosa et quidem plurima, simulque multiflora. Oederi tab. 22, licet humilior, forte eadem erit, cum petala acuta, cujusmodi mea erant, si rite recorder; at Oederi tab. 390 pingit forte eadem petalis emarginatis, an varietas.

Saxifr. bulbiferam judices eandem cum *cernua*, sed proxima est *Saxifragæ granulatae*. Seguier²⁾ dicit absolute *bulbiferam* esse meram varietatem *Saxifr. granulatae*, qui ipse vixit in Baldo. Notissimum est quod Receptaculi situs superus et inferus florum dabunt certissimam notam; a pistillo aut calyce in fructum abiente Tournefortius³⁾ desumpsit plerosque suos ordines, et ob hanc causam divisit Saxifragas in duo genera: in *Saxifragam* et *Geum*. *Saxifr. bulbifera* gerit absolute flores superos, uti *cernua* flores inferos, nec potest hæc nota variare. Ego certe nullum vidi exemplum.

*Cerastium alpinum*⁴⁾ meum⁴⁾ nihil quidquam habet cum *Cerastio viscoso* commune. Habebis forte in manibus longe aliam plantam.

Ulva pruniformis et granulata sunt ambiguae plantæ et dici posse Fucum et non potuisse refelli.

Fucus scoticus Sibbald. Ad hæc nequeo nunc respondere, qui hæreo in prædio, remotus ab urbe et Bibliotheca, interim Sibbaldius⁵⁾ lævis est author, nec Botanicus.

¹⁾ Antoine Gouan, se nr. 500 ovfr.

²⁾ Jean Francois Seguier, f. i Nimes 1703, d. smsts. 1784, juris consultus.

³⁾ Se nr. 309 ovfr.

⁴⁾ Rettet fra *Stellaria cerastoides*, derfor staar *mea* i originalen.

⁵⁾ Se nr. 300 ovfr.

Stellaria cerastoides ane stylo simplici?

Fucus palmatus dicitur (Ulva) quæ tum differentia characteristicæ inter Ulvas et Fucus?

Centunculus si apud vos frequens occurrat aliquot semina miri exorarem.

Chrysosplenium oppositifolium, ane potius *alternifolium*.

733. 1770 5. Februar fra C. Weldingh, Wadsø. (RA).

Høyædle etc. Hr. Biskop. For den Deel af Wardøe Kirkes fra sin Reparation overblevne Materialier, som hr. Professor Hell blev overladt, gav jeg Monsr: Borchgrevink ved hands Nærværelse paa Wardøe en Regning liigelydende med indlagde; i samme er begaaet en Misregning i Summeringen over 56 tylter Granbord à 2 Rdr. 8 Skl. tylten paa 4 Rdr.; hvorover Regningens Summa 147 Rdr: 74 Skl:¹⁾, som jeg af Monsr: Borchgreving har bekommet og qvitteret for, er bleven saa meget mindre, end den skulde være: Jeg vilde altsaa hos D. H., ved hvis Hjælp jeg nærmest troer at kunde faae denne Fejl remederet, ydmygst udbede mig den Godhed, at indlagde Regning maatte Monsr: Borchgrevink, som formodes at være i Trondhjem, blive tilstillet, og Hand til D. H. maatte levere slig manglende 4re Rdr.; med mindre det skulde findes, at jeg paa Bordene i Betragtning af, at de vare de sletteste, som Bygnings Folkene hafde skudt, selv skulde have afslaaet bemældte 4 Rdr. Da det icke kand tvivles paa, at jo Betaelingen af denne Misregning, som maaske allereede er, eller dog maa blive observeret, vil blive Hr: Borchgrevink paa sit Stæd igjen uden mindste Vandskelighed gotgjort: Og maatte det for denne Gang icke ilde optages, om det imidlertid, indtil jeg om denne Sag kommer til behørende Rigtighed, noget længere henstaaer med mit Wardøe-Kirke-Regnskab, end sædvanligt er skeet. Jeg forbliver stædse etc.

C. Weldingh.

¹⁾ Smlgn. indledn. til nr. 125 ovfr.

734. 1770 25. Marts fra C. Linné, Upsala.¹⁾ (VS.)

Hogwordige Hr. Doctor och Biskop. Igår hemkom jag till Upsala ifrån Stockholm, där jag uppehallits mäst en hehl månad, då jag fant för mig en myckenhet bref, som redan bort warit beswarade och ibland dem besynnerligen Hr. Biskopens af d. 3. Februarii, men det är ej min egen skuld.

1. Lithoxylon gemmiferum. Kniphofs²⁾ bok har jag intet; kan altså ej här om dömma.
2. Lichen normoricus. Jag kan ej gå ifrån min förra tanka; Hr. Biskopen som har på honom tillräckelig tillgång lärer bäst sielf där om kunna dömma.
3. Fucus pectinatus. Om här äro varieteter äller definite species är swårt för oss att dömma, som äro aflägsne från hafwet; uti Fucus måste wij lära af Eder, som hafwa dem tillräckelige med åtskillige specimina, och bäst kunna se graderne. Wij, a mare remoti, måste taga efter specimina som wij dem fått.
4. Gnaphalium decumbens är *Gnaphalium supinum* uti Syst. nat. vol 3. p. 234 nämligen uti appendice till stenriken.
5. Serapias latifolia är aldeles *Serapias latifolia* Syst. nat. 2. p. 593.
6. Concha bivalvis paa denne kan jag ej nu swara, ty hon är uti mitt Museo, in prædio ab urbe remoto; då jag kommer dit, skall jag se äfter.
7. Likaledes.
8. Ulva är både min (Mantissa 134 n. 38) och Hudsoni³⁾ *Fucus crispus*, men ännu äro ej limites nog tillräckeligen utstakade emellan Ulva och Fucus, ty antingen måste man räkna till Ulvas alla de Fucus som äro pellucidi utan visibel fructification, äller och allenast kalla Ulvas alla de som äro tubulosæ.
9. Tethys, det är forskräkelig swårt för mig att determinera Genus på et så underligt diur, som jag det aldrig sedt. Hälst

¹⁾ Besvaret d. 21. april (G.s paskrift).

²⁾ Johan Hieronymus Kniph of, f. 1704 i Erfurt, 1727 dr. med. smstds., 1745 prof. i kirurgi, anatomi og botanik. Døde 1763.

³⁾ W. Hudson, 1730—93, apoteker i London, udgav en Flora anglica 1762.

ock jag fructar att flere genera måste constitueras af Molluscis än de ännu äro upfunne; till *Limax* tyckes den ej wähl kunna föras, fast jag tilstår att den lärer gå närmast; *Tethys* tyckes mig den ej kunna blifwa. Kanske det wore bäst göra af den ett nytt genus, till des flere Mollusca blifwa uptäkte.

Detta i hast, jag lefwer Hogwordige Hr. Biskopens odmiukaste tienare
Carl Linné.

När jag blifwer hedrad med Hr. Biskopens skrifwelse, beder jag att utanskriften ställes: Societati Regiæ scientiarum Upsaliæ.

735. 1770 27. Marts fra Jens Lemvig, Opdal. (StA.)¹⁾

Høyædle etc. Hr. Biscob etc. Det har vel taget nogen tiid med den anbefaelede oversættelse i det ægte norske sprog, men beder allerydmygst, at det ey fortrydeligt optaeges, tiiden har gaaet meget med at samle den hertil fornødne underretning, efterdj faae har veedst at opgive de ældste og meest beqvenne ord, ja mange ord har ey ladet sig oversætte anderledes, end at de falder ud paa svensk noget; nu ieg har da gjort mig den yderste fliid baade med talemaader at samle, og med skrifnigen at indrette alt efter den blant bønderne brugelige og grove accent, hvilket vil altid passes av dem, som skal læse op saadant skrift, her fattes vel en liden deel, som ieg ey faar tid nu at oversætte, da posten ventes hvert øyeblik, og siden ieg er komen saa nær til ende med arbeidet, vil ieg nødig opholde det over denne post, ieg fremsender allerydmygst det som er forfærdiget, og skulle noget derimod at være at erindre, eller forandre, eller D. H. skulle ville have den resterende deel oversat, da beder ieg ydmygst, at det svenske exemplar sendes mig igien, da skal ieg saasnart Paaske-høitiden er over, forfærdige det. Næst at udbede mig etc. etc. Deres etc. Jens Lemvig.

736. 1770 23. April fra Jens Lemvig, Opdal. (StA.)

Høyædle etc. Hr. Bischob etc. Jeg har herved underdanigst den ære at tilsende det resterende av den svenske afhandling oversat paa bondemaal, og er nesten den 90de ϕ alme oversat, og

¹⁾ G.s svarbrev er nr. 25 ovfr.

ligesaa den Iste ψ alme vers for vers. Intet skulle være mig kiærere, end at posten saa betids maatte fremkomme, saa det maatte indløbe D. H., førend Deres foresatte Visitatz reyse antrædes, til hvilken at fuldende med fuldkommen helbreed gud forleene D. H. naade, kraft og lykke, hvornæst ieg uafsladelig vil have mig recommenderet etc. etc. Deres etc. Jens Lemvig.

737. 1770 30. Mai fra C. Hammer, Melboestad, Gran.¹⁾ (StA.)

Høyædle etc. Hr. Biskop! I anledning af min Andsøgning under 26de Martij sidstleeden, som ieg vil haabe, at D. H. med Posten er tilhænde kommen, tager jeg mig nu herved den underdanige friehed, at fremsænde 16 Subscriptions planer, som ieg underdanigst beeder D. H., ville være saa Gunstig at lade omsænde til Prousterne i Stiftet, hvor om jeg ogsaa her jndlagt har tilskrevet Deres Amanuenis Hr. von der Lippe Parelius, om een Liiden underretning, Betræffende Subscribenternes antal, hvorefter trykningen jndrættes. I underdanigst forhaabning og tilliid til D. H.s Gunstige Bevaagenhed herudjnden, har jeg den ære at være med aller største Høyagting Deres etc. C. Hammer.

738. 1770 8. Juni fra E. H. Kempe, Tord-Viig. (StA.)

Høiædle etc. Hr. Biskop etc.! — — —.²⁾ Hr. Major Richelieu³⁾ haaber at blive ferdig med sit generale Charte over Nordmør sidst i denne Maaned, hvorefter han vil have den Ære at fremlegge samme for D. H.s og Selskabets gunstige Øien. Han er og nesten overtaled til at paatage sig et ligesaadant Arbeide over Store Fosens Fogderie. Hvis jeg i min allerunderdanigste Ansøgning maatte reussere, skal det være mig en meget angennem Skyldighed at acorder ham saa anstendig Belønning baade for Reiser og Umage, at han kan vorde fuldkommelig overtaled. Hvo veed, om det ei vilde overtale andre til at gjøre det samme i fleere Provstier?

1) Smlgn. nr. 224 og 697 ovfr.

2) Begyndelsen af brevet indeholder ansøgning om det ledige Agerø kald, i hvilken anledning han siger: „Agerøen er fremfor mange andre et Sted, som vilde give mig Lelighed til at tjene Videnskabernes Selskab, hvortil intet andet end Evne hidintil haver manglet.“

3) Smlgn. nr. 728 ovfr. og de der anførte breve.

Forynskende D. H. H. en velsigned Reise under den Almeg-
tiges Beskjermelse etc. etc. Deres etc. E. H. Kempe.

739. 1770 12. Jun. fra I. H. Chemnitz, Helsingør.¹⁾ (VS.)

Hochwürr. Hochgelehrter Her Bischof Insonders Höchstgeehr-
tester und werehenswerthester Gönner. Hiebey übersende das
Paquet mit gedruckten Sachen welches ich für dieselben von Stok-
holm erhalten. Ich würde solches weit eher gesandt haben wenn
ich nicht aus dero lestern ersehen, dasz Sie sich fast den ganzen
Sommer hindurch mit der Visitation aller Kirchen Ihres Biszhums
beschäftigen würden. Die gütige Anerbietung dasz mir E. H. mit
einer Menge nordischer Meer Igel gern dienen wollen vergnüget
mich ungemein. Ich werde dagegen denenselben mit allerhand
andern Naturalien sonderl. Conchylien aufzuwarten suchen. Es
ist die gröste und vollkommenste Hochachtung mit der ich zu
verharren die Ehre habe Ew. Hochwürden gehors. ergebenster
diener

I. H. Chemnitz.

Dasz der P. u. P. Hell bey seiner Abreise von unserm Könige
eine goldene mit des Königs Portrait gezierte und reichlich mit
Diamanten besetzte dose, item Pat. Sainovics gleichteils eine dergl.
dose, doch ohne Portrait erhalten wird Ew. hochwürden wohl schon
bekant seyn.

740. 1770 30. Juni fra Chr. Sommerfelt²⁾, Suchstad, Toten. (StA.)

Højædle etc. Hr. Biscop! Jeg skulde frygte for, at D. H.
vilde undres over at faae [et Brev fra mig som en gandske ube-
kjendt, dersom jeg ikke vidste, at enhver Elsker af Videnskaberne
har en Velynder i D. H.

Jeg har først lært at kjende D. H. som Philosoph, da jeg havde
den Lykke at informeres af den værdige herr Riisbrigh³⁾, nu
Professor i Kjøbenhavn. Da jeg siden begynte at studere den
skjønne Natur, fandt jeg D. H. igjen i denne fortreffelige Videnskab.

¹⁾ Se nr. 718 og 731 ovfr.

²⁾ Christian Sommerfelt, f. 1746 paa Toten, hvor faderen var sorenskriver,
1776 sekretær i kommercekollegiet, 1779 renteskriver i rentekammeret, 1781
amtmand i Kristians amt. Døde 1811. (Smlgn. aarsskr. 1888—90 pag. 205).

³⁾ Se nr. 344 ovfr.

D. H.s Fortjenester og Bemøjelser for at ophjælpe Videnskaberne i vort Fæderneland og oplyse dets Naturhistorie behøve icke min Roes; men de have opvakt hos mig en inderlig Lyst til den Ære at blive D. h. noget meere bekjendt.

Jeg har den Lykke at være i et Selskab med D. H., siden det Kongl. danske Landhusholdings Selskab har behaget at optage mig til sin Corresponderende Medlem.

Den Videnskab, som D. H. saa meget befordrer er jeg gandske indtaget af, og jeg har foretaget mig at beskrive denne Egn efter hr. Strøms Maade. Dog havde jeg neppe dristet mig til at begynde paa dette Arbeide om jeg icke var bleven opmuntret af hr. Prof. Oeder, hvis Underviisning og Omgang tilligemed hr. Zoegæ jeg har at tacke for min første Indsigt i Botaniken.

Men jeg maae beklage, at her omkring icke findes nogen, af hvilcken jeg kunde vente hjælp, men maae i alt være min eegen Vejleder.

En temmelig Deel af vore Væxter har jeg undersøgt, men endnu ikke fundet noget særdeeles. I blandt Fuglene derimod har jeg fundet 2, som, om jeg icke tager feil, maae være noget rare her.

Den eene holder jeg for at være *Colymbus Troille* Lin. Fn. Sv. 149. Den blev tagen paa Isen paa Mjøsen sidst i Jan. dette Aar efter et haardt Vejr. Den er sort oven paa hoved, hals, Ryg, Vinger, Rumpe. Hviid under og paa Siiderne af hovedet, paa Bryst og Bug. Fra Øjnene gaaer en sort Streeg igiennem det hviide næsten indtil det sorte bag paa hovedet. Omkring halsen en sort Ring, som dog er lidt hvidspettet midt under. Paa Siderne under Vingerne hviid og lidt sortspettet. Remiges secundar. ere alle meget kortere end primariae, og have hviide Spidse. Nebbet længer end hovedet, sort, spids, cultrat. Tanden ved Spidsen næsten ukjendelig. Fødderne, som sidde langt tilbage, palmati, den inderste Taae paa hver Fod kortere end de andre. Rumpen lidt over en tome lang. Det besynderligste er at Linné siiger om den l. c. habitat in alto mari septentrionali. Man kunde nock ogsaa mærke at den icke havde hjemme her.

Den anden Fugl kommer i alt overeens med Character og Be-

skrivelse av *Corvus Corone* Lin. Fn. Sv. 86, alene Rectrices ere ikke synderlig acutæ. Den er noget mindre end den almindelige Krage.

De som jeg har viist disse 2 Fugle veed icke at have seet dem her før.

At Silcke-Orme kand æde Sallat-Blade, er nock bekjendt; men jeg veed icke om det er saa gandske bekjendt, at de aleene dermed kand fødes fra først til sidst; dette har lykkedes mig i 2 Aar, og Ormene voxede indtil $2\frac{2}{3}$ tome, men spandt kun lidt Silcke, icke stort over et gran hver. Jeg har og uden Skade givet dem Blade af hvide Rose-Træer.

Alt dette er vel ickun Smaaeting, men da jeg veed, at en Naturkyndig gjør sin Videnskab stor ved at kjende mange smaae Ting, har jeg icke frygtet for at foruleilige dermed.

Jeg udbeder mig D. H.s Gunst, og har den Ære etc. Deres
Christian Sommerfelt.

741. 25. Septbr. fra J. J. Arøe, Rostvold, Smølen. (St.A.)

Høyædle etc. Hr. Biskop! I haab om, at D. H. nu er hiemkommen fra den lange og besværlige Nordlandske Reyse, som hiertelig ønskes maatte have gaaet lykkelig og vel for sig i alle maader!¹⁾ tager Ieg mig her ved den frihed allerydmgst at fremsende 2de Vild-giæsser, som ieg meener er Een af hvert slags, og, om saa er, ønskede Ieg D. H. saa lykkelig, at kunde faae unger af dem til vaaren igjen, hvilket var jo en stor fornøjelse, endskjønt ieg aldrig hâr kundet blive saa lykkelig her hos mig, som dog er prøvet; Ligeleedes en Ung Ørn, der er fanget i Reedet i vaar, hvilken ieg heele Sommeren hâr haft staaende i band med Iern-Lænke ved foeden, at Hand ey skulde bidde det af og flyve bort, siden Hand hâr begge sine vinger, men for sikkerheds skyld kunde mand lade klyppe den Eene vinge, saa kunde Hand gaae Løs i gaarden, naar der ikke vare andre Creature, som kunde giøres skade; Hans føde hâr imidlertid været alle slags fiske, ferske, saltede og tørrede, og undertiden kiød og vand, ligesom hâr kunde forefaldet, undertiden hâr ieg ladet skyde krager og kastet til ham. Hvornæst Ieg hâr den ære etc. etc. Deres etc. J. J. Arøe.

¹⁾ G. kom ifølge visitationsberetningen først tilbage 11. oktbr.

742. 1770 4. Octbr. fra I. Beckmann, Göttingen.¹⁾ (VS.)

Hochwürdiger Hochgelahrter, Höchst zu verehrender Herr Bischof. Die Verdienste Ew. Hochwürden um einige Theile der Gelehrsamkeit, die ich hier zu lehren habe, haben mir schon längst den Wunsch verursacht, Ew. Hochwürden bekant zu werden und Ihre Gewogenheit zu verdienen. Jetzt da ich eine Gelegenheit habe, einen Brief nach Norwegen zu senden, so wage ichs, Ew. Hochwürden selbst um die Erfüllung meines Wunsches gehorsamt zu bitten. Ich würde mich glücklich schätzen, wenn ich Gelegenheit finden könnte, Ew. Hochwürden angenehme Dienste zu erweisen. Vielleicht ist es Ihnen nicht unangenehm, einige Naturalien aus Niedersachsen; z. b. Erze vom Harze, Petrefacta, Pflanzen, imgleichen hier aus Göttingen Dissertationes, Instrumente oder andere Sachen zu erhalten. Mit Vergnügen würde ich dazu Befehle annehmen und befolgen; und da es denen, die ihre Naturaliensammlung zu vermehren suchen, nicht übel zu nehmen ist, wenn sie etwas eigennützig sind; so erdreiste ich mich, den Wunsch zu äuszern, dass es Ew. Hochwürden gefallen möchte, meine Sammlung, die ich auf meinen Reisen in Holland, Rusland, Dännemark, Schweden und Deutschland zusammengebracht habe, durch einige marina, sonderlich Lithophyta, zoophyta und Amphibien, gütigst zu vermehren. Ew. Hochwürden würden mich dadurch in den Stand setzen, meine Vorlesungen über die Naturgeschichte lehrreichere zu machen, und meinen Auditoribus die Gränzen dieser Wissenschaft, die Ew. Hochwürden so ansehlich erweitert haben, begreiflicher zu machen. Die Übersendung würde leicht über Lübek oder Bremen geschehen können und gewis würden Ew. Hochwürden diese Gewogenheit keinem dankbarern erzeigen können.

Ein anderer Wunsch, der mich antreibt, Ew. Hochwürden zu schreiben, ist: die Bekantschaft und Gewogenheit der Königl. Norwegischen Gesellschaft der Wissenschaften zu erhalten. Zu dieser Absicht nehme ich mir die Freyheit, die 3 ersten Stücke meiner Bibliothek zu übersenden, mit gehorsamster Bitte, solche der Königl. Gesellschaft, mit Bezeugung meiner Hochachtung zu zustellen. Im viertem Stücke werde ich von dem vierten Theile der Schriften

¹⁾ Se nr. 655 ovfr. Svarbrev af 9. febr. 1771 findes i G.s konceptbog.

der Gesellschaft, den ich eben erhalten habe, Nachricht geben. Ew. Hochwürden würden mich zum gehorsamsten Danke verpflichten, wenn es Ihnen gefällig wäre, mich mit der Königl. Gesellschaft in Verbindung zu setzen. Derjenige, der sich erbothen, diesen Brief zu besorgen, ist H. Mag. Hammer¹⁾ aus Norwegen, der sich hier in seinem jährigen Aufenthalte, aller Achtung erworben hat. Ich habe das Vergnügen, ihn als einen unablässig fleiszigen Zuhörer in meinen Vorlesungen über die Mathematik und die Mineralogie zu kennen. Er hat sich besonders auf Mathematik und Physik gelegt, und wird gewis Ew. Hochwürden Protection erhalten, wenn er nur das Glück hat, Ew. Hochwürden näher bekant zu werden.

Die edle Denkkungsart Ew. Hochwürden læst mich eine angenehme Antwort hoffen. Mit der vollkommensten Hochachtung habe ich die Ehre zu seyn Ew. Hochwürden unterthäniger Diener

Johann Beckmann,
profes. p. ordin. oeconomiae.

(Oplæst i det Kongl. Norske Vidensk. Selskab d. 4. Februar 1771. I. N. Brun.)

743. 1770 8. Novbr. fra H. Chr. Glahn²⁾, Kjøbenh.³⁾ (VS.)

Høyærværdige og Høylærde Hr. Biskop Gunnerus! Jeg tager mig herved den Friehed at tilsende D. H. et Forsøg til en Afhandling om Grønlændernes Skikke til Hvalfiskeriet.⁴⁾ Jeg har troet, at en Afhandling, som handlede om et Folk, der har fra gammel Tid lagt under den norske Krone, staaet under den trund-

1) Even Hammer, f. 1732 paa Næs paa Hedemarken, student fra Kristiania skole 1752, lærer sammesteds 1756—68, tog 1758 magistergraden. 1768 reiste han paa egen bekostning udenlands og studerede ved universiteterne i Oxford, Cambridge, Leiden, Göttingen og Paris. 1771 blev han sekretær i det norske kammer, 1773 renteskriver og samme aar amtmand i Romsdalen. Døde 1800. Var medlem af videnskabselskabet i Trondhjem og det nordiske selskab i London.

2) Henrik Christopher Glahn, f. 1738 i Jylland, teol. attestats 1761, 1763 missionær i Grønland og 1769 viceprovst og visitator der, 1771 sognepræst til Kingservik i Hardanger, 1778 til Tingsted og 1781 til Nørre Vedby paa Falster. 1779 fik han titel af professor i det grønlandske sprog. Døde 1804.

3) Besvaret d. 29. juni. (G.s paaskrift).

4) Trykt i Norske vidsk. selsk. skr. Ny saml. I 269—72. Sammesteds ogsaa andre afhandlinger om grønlandske forhold.

hiemske Biskop, og i de nyere Tider opledt igien af en Præst fra Trunhiems Stift, burde ikke melde sig nogen Steds snarere eller vente større Beskyttelse hos nogen, end hos en Biskop i Trunhiem, der følger saa vel sine priisværdige Formænds Fodspor. Jeg venter derfor og beder, at det maa forundes Sted iblant det Trunhiemske Sælskabs Skrifter, om det ellers findes værdigt til at staae ved Siden af saa mange Lærde Mænds Arbeyder. Finder dette Biefald, er det mig i stæden for Befaling til at lade fleere følge, hvoraf en Deel ligger næsten færdige til Trykken. Det er maaskee formeget og dristigt at udbede mig Underretning, om Sælskabet modtager og lader i sine Skrifter indrykke Afhandlinger om en og anden Deel af den grønlandske Sproglære, da jeg kunde maaskee fremviise et og andet, som enten hidtil har været ubekjendt, eller dog ikke noksom bekjendt. Nød jeg den Lykke at see Svar fra D. H. kunde Brevet adresseres til Hr. Professor Egede. Hvad mig selv angaaer, da har [jeg] tient paa syvende Aar i Grønland som Missionarius Ordinatus ved den Holsteinsborgske Mission og hiem gik i Fior som Vice-Proust og Visitator i Grønland. Jeg haaber D. H. undskylder min Dristighed i at tilskrive Dem, som jeg er gandske ubekjendt for, og som havde ikke heller vovet det, hvis ikke D. H. selv havde givet Andledning dertil i deres Indbydelse i Fortalen til det trunhiemske Sælskabs Skrifter.

Maatte jeg nyde den Lykke, at mit forsøg maatte finde saa stor en Kienderes Yndest, og at frugten deraf blev at en fra Grønland kommende Præst maatte blive Medlem af det Sælskab, hvori D. H. er Præses, vilde jeg holde det for Belønning nok for den Umage, jeg har gjort mig med at opdage eller oplyse en Deel, som henhører til Grønland.

I øvrigt henlever jeg med den dybeste Ærefrygt etc.

Henric Christopher Glahn.

744. 1770 10. Novbr. fra J. Willer¹⁾, Welle, Beitstaden. (StA.)

Høy-ædle etc. Hr. Biscop etc. — — — Angaaende den Beskrivelse over Bedstaden, som D. H. befallede Mig at forfærdige, da haver ieg allerede gjort De største Anmærkninger baade om

¹⁾ Se nr. 55 ovfr. og selsk. skr. 1893 pag. 34.

et og andet. Men ieg maae Underdanigst forespørge Mig hos D. H., hvordan samme Beskrivelse skal indrættes, om det skal være Capitul viss; Exp. g. 1. om Bøydens Situation og med hvilke andre Bøyder den grændser. 2. om der skulde være nogle Mærk-værdigheder at observere, saasom om Vande, Fielde, Skove og gaarde etc.; eller og om Beskrivelsen skal være uden Capit. Om hvilket ieg underdanigst beder at maae faae D. H.s gunstige Ordre; da ieg skal, saasomt som Muligt er indsende min Beskrivelse. Nest at udbede Mig D. H.s Gunstige Bevaagenhed, haver ieg den ære med allerstørste soumission at forblive etc. etc. J. Willer.

Gunnerus har oventil paa brevet gjort følgende udkast til besvarelsen:

Kort legges til Grund.

1. 1 Capit. Hoved Kaldet og annexerne geographice, neml. med Nabo Kalden, deres længde og bredde og situation med fjelde, berger, dalè, vande, Elve og beliggenhed. Hvad Søen angaaer.
2. Cap. Gaardene, deres skyld, Selvejere, Lejlændinger og Husmands Pladser og Sæterboliger.
3. Cap. Næringsbruget i henseende til 1) Fædrift, 2) Agerdyrking, 3) Skoubrug, 4) Fiskerie, 5) Fabrikvæsenet.
4. Cap. mærkværdi[gheder].

745. 1770 5. Decbr. fra C. J. Richelieu¹⁾, Wesdalen.²⁾ (VS.)

Hey Edle etc. Herr Biscop! Jeg haver til slutning den ære her ved at overlevere General Cartet over Nordmøres Provstie, eller Fogderje, samt 3de Speciele Carter, nemlig 1 over Aure og Smødens Præstegield tilsammen, 1 over Stangviigen, og 1 over Christiansunds Bye.

Det er een almindelig Regel, det intet kommer til Fuldkommenhed, uden det som stedse bliver forbedret, derfor overleveres samme D. H., som den der allestæder er bekient, til bedere Eftersyn.

Jeg haver fundet mange Feiler udj Capitaine Wangenstens Carte³⁾, saavel i Landet som ved Søe-Køsten, imellem Stevnshest

¹⁾ Smlgn. 738 og 728 ovfr. med de der anførte breve.

²⁾ Vistdalen, nær Molde.

³⁾ Ove Andreas Wangensteen, kaptein i det norske artillerikorps, udgav 1761 et kort over hele Norge og 1763 et over Agershus stift.

og Ædøen, saa ieg derover haver maattet anstille en deel Mathematiske Operationer, det være langt fra at laste bemelte Capitains arbejde, men tvertimod maa rose ham, som den der efter Correspondence og samlede Stycker haver bragt samme til det Maal, og er mig ubegribelig hvor hand kunde bringe det saavidt, desuagtet han benyttede sig af Magt. Ramj Carte, som ieg saag hos ham 1762 i Rensburg. Jeg kan ej hvente herved at være saa Lyckelig at have opnaaet Selskabets Øyemercke, tj saa var ieg og forvisset om Publici Yndest til giengeldelse for min hafde møyе og umkostninger, som Ligesom ville give mig nye Kræfter og Løst at fuldføre mit begyndte Arbejde over Romsdals Provstie, men da der fattes meget til mit Øyemerkes opfyldelse, saa kan ej ventes nogen tack; Thj det var et Ønske det mand kunde udfinde Midde til, at alle øde Jorder, Heeder, Moratser som ere ubeboede, kunde blive Dyrcket, som for nerværende tiid er ganske unyttig for Mennisker og Quæg.

Jeg vil sige og fant nødvendig det hved hvert Præstegield ved Separate Carter skulle hvises, hvad Gaarde saadanne Udørkede Jorde ligger under, dets Størrelse, dets fordeelagtige Beliggenheder, om Gaardene og derved ej mistede den fornødne Gresgang om Sommeren etc.

Men da ieg maa Suspendere min Forstand i hovedknuden hertil, nemlig fattelse af Folck, enskiønt de som er, bruger mere deres Gaarde efter gammel hvedtægt en efter Jordarternes Egen-skaber, altsaa overdrages samme til høyere Eftertanke, og kuns aliere de Economiske Tancker udgivne 1757 pag. 58 med tillæg.

1. Om det ej var giørlig, det at saadan Udørkede Jorder af dets Eiere, enten ved Lyfter af Belønninger som smaa premiers udsættelse, eller og hved Trudsel, af at miste samme fra sin Gaard, skulde formaaes at tage samme i brug, og da maate ham forelægges en hvis deel hvert aar, og naar saa al den overflødighed af Giødsel som Ligger til ingen Nøtte paa Bøndernes Sæterstøler og de fleste med Commodité kan faa ned om Vinteren, dertil blev forbrugt, tør ieg nesten sige det Bonden ved Søkanten inden 4 à 6 aar kunde Selge Korn istæden for at Kiøbe.

Skulle dette ej hielpe, da fræmsettes for det

2det Et hvert Compagnie her i Norge bestaaer af 102 Mand, Ex. g. Et saadant stycke Jord bliver dem af de dertil Ordinerede anviist, derpaa skulle enhver Soldat — imod 16 Skill. Daglig — arbejde i 6 dage i Haabollen, derfor optages Dagl. 4 à 5 Favner Vejter eller Grøfter pr. Mand, hvis beløb bliver pr. Compagnie imod 3000 Favner, som allerede i første aar i hvert Destrict var en god begyndelse, for at faa Giødsel, da findes som ovenmeldt saa mange Sæterbøle $\frac{1}{2}$ Miil à $\frac{3}{4}$ Miil fra Gaardene og det i stoer Overflø-dighed, tj bonden bruger desuden aldrig den Giødsel at Kiøre hjem paa sine Agre, men lader den ligge Aar efter Aar, Mand efter Mand paa Sæterstøet til ingens Nøtte, men da kunde de bønder i et hvert Bøygde Lav, hvor ermelte Jord var anlagt, befales at Kiøre fra ermelte Sæterstøl hver 6 à 8 Læss, da var ieg forhvisset der altid fantes dem der antog saadan stycke Jord imod Skatters ydelse, naar ham kuns blev anviist Tømmer til dens bebyggelse, og paa denne maade ville Kongen faa en mengde Jorde-Gods igien i Norge.

Jeg formoder til slutning af Romsdals Beskrivelse, at Jordarterne paa de betydeligste steder bliver umstendeligere beskrevne, med meere som Situationen vil give Lejlighed til.

Og imidlertid med største høiyagtning altid haver den ære at være etc.

C. J. Richelieu.

746. 1770 8. Decbr. fra Jørgen Grach¹⁾, Agerøe. (StA.)

Høyædle etc. Hr. Biskop etc.! — — — Da mig nylig er falden i Hænder en liden Steen, af anseende som poleret Staal eller Iern, der her kaldes Blod-Steen, maaskee formedelst de røde Plætter i den, med hvilken, naar den vædes, eller skaves lidet, man kand tægne og skrive rødt; saa er det jeg og underdanigst fordrister mig at have samme herved oversændt til D. H. H.s naadige an-seende.

For D. H. H.s naadige Villie og Godhed, i at fortroe mig dette Kalds Betjening, (som og underdanigst udbedes at maatte nyde til

¹⁾ Jørgen Grach, f. 1735 i Kristiansand, exam. theol. 1762, 5 aar huslærer hos provst P. H. Bruun i Gildeskaal, 16. decbr. 1768 pers. kapell. til Grytten (ordineret april 1769), 1774 til Akerø, 1778 sogneprest til Borge i Lofoten. Døde 1788. Smlgn. ovfr. nr. 101, 672 og 689 ovfr.

Successors Ankomst); Maa mit Sind meest rørende og underdanigst takke! Menighederne ere fornøjede med Kaldets Betjening af mig, og viise mig all ufordret Goddædighed. Jeg tilbeder mig etc. Deres

Jørgen Grach.

747. 1770 26. Decbr. fra D. Tilas¹⁾, Stockholm. (VS.)

Högvyrdige Herr Doctor och Biskop, samt Vice Præses i det kongelige Videnskabers selskab.

Sedan jag sent omsider fådt wisshet, at Mitt wördsammeste swar til Herr Doctoren och Biskopen²⁾ dateradt 1769 i Majj Månad ifrån Rigsdagen i Norrköping, treffat ut för omilde händer, bör jag icke dröya, at hos Herr Doctoren och Biskopen lägga Min oskuld å daga för et fel, som wore för stort, emot den Gunst och besynnerliga Heder mig är bevist medelst kallelsen til ledamot udi det lustre Kongl. Norrske och Trondhiemske Videnskabers selskab. Jag bör berätta sammanhanget, som är korteligen detta: at då jag hade den äran at erhålla Kallelsen igenom Herr Doctoren och Biskopens gunstiga Bref, war här, medelst Riksdagsanstalterne all ting i oro och giäsning af Syslor och Riksdags Relationers upställande, forutan det, at jag såsom en af Riddarehus Directeurerne måste något tidigare anträda Resan til Norrköping för Archivets skuld, så at det altså war mig omöjeligt, at innan afresan beswara en så hedrad och wälkommen skrifwelse. Enär sakerne änteligen i Norrköping kommit til någon stadga, tog jag mig före, at beswara de å sido lagde brefven, och deribland, utom det til Herr Doctoren och Biskopen, 2ne stycken til Wänner på Gräntzen, hwilcke ifrån Norrköping afgingo Weckan före Pingeshelgen. Uti mitt wördsamste swar utbad jag mig gunstig underrättelse om Respective Selskabets Arbetsplan, och utkomne skrifter m. m. emedan jag ännu icke hade någon tilräckelig kundskap derom, och af de senare correspondenterne wäntade jag swar, paa hvad Jag dem tilskrifwit. När alt går omkring, får jag ifrån desse den kundskap, at Mine Bref aldrig kommit dem tilhanda, hwaraf jag säkert må sluta det samma om Trondhiemska Brefwet.

1) Se nr. 615 ovfr.

2) Gunnerus' brev af 18. januar 1769 findes i hans conceptbog (VS.)

Jag har ej wäl kunnat begripa hvad öde desse Brefwen undergådt, såframt Politiqven ej derutinnan tagit någon del, i en wefwa och conjuncture, da misnögd folck hemligen behagade utsprida rygten om befarade oroligheter ifrån Nabolaget, och hvarigenom Bref åt den kanten blefwo underkastade nyfikenhet.

Skulle mitt Bref, hvarom jag likwäl storligen twiflar, dock undslupit curiositeten, så itererar jag härmedelst Min ödmiuka og wördsammaste tacksäjelses afläggande så hos Herr Doctoren och Biskopen som det kongl. Widenskabers sällskapet, för den mig updragne heder och kallelsen til ledamotskapet, och önskar ingen ting högre, än at Mine ringe kundskaper kunde på något sätt swara emot det gracieusa och utmärckta förtroende, som det högst berömmelige kongl. sällskapet för mig behagat yttra.

Den önskan som jag i mitt bref anmälte, har jag nu fulleligen erhållit, sedan jag ifrån Köpenhamn, fådt mig tilhanda de fyra förste Tomerne af det kongelige sällskabets skrifter, och deraf ej allenast inhämtat Hans konglige Maj:ts allernådigste confirmation och arbetsplanen, utan ock med fågnesam förundran, läst de ganska wackre afhandlingar.

Tvenne Herrars arbeten hafwa deribland serdeles frapperat mig, med sin förtreffeliga Soliditet: det ena accompagnerat med et det skarpsyntaste observations öga, och det andra med en owanlig widsträckt läsning. Den Högste unne dem begge til sitt fäderneslands förmån och den lärde werldens allmänneliga gagn, få i långlige tider niuta hälsan och hög ålder, så wist som deras åstundan at gagna, synes outtröttelig.

Den wittre och arbetsamme Herr Schönings berättelse om Mel-dahlske kaaberwercket har fornögd mig; Men det är skada, at Carterne icke äro på det sättet arbetade som de borde wara, ty de äro blandade med sådan prospect och perspective som aldrig i Naturen kan gifwas: Och är wäl detta en olägenhet, som Nordandfiellske Bergwercken i långlige tider dragits med, at icke äga et wäl inrättat Marckscheiderie. Jag känner af altsammans ej igen mera än belägenheten af Participantbyggningen; tör hända deraf, at jag år 1735 i Sal. Jungkhanses tid, mädde der i någre dagar

ganska wäl. Likwäl är situationen, som jag mycket wäl minnes, ganska okiännbar; Men jag röyer förbittida critiquen.

Herr Schönings gissning¹⁾ i Qvirini Resebeskrifning om Stichimburg, är aldeles richtig, då han menar det wara Stegeborg. Nog har resan emellan Stegeborg och Wadstena gådt långsamt, när dertil fordrats 5 dagar, Men då Man considererar at det war en art af Pillegrims färd, och många fotgängare i följe, wägarne ej heller den tiden, så upbanade som nu, så ock at någre stunder torde gådt med om dagen, til at under en sådan andackts resa, recitera Ave Maria och läsa på radband, så kan det ej annars än quadrera. Hade det warit almarstäk, så hade Resan oundwikeligen bordt skie igenom Stockholm, som redan den tiden war en märkelig och befast ort, och altså ej kunnat undgå Qvirini anmärkning. Lodese som der nämnes, är hvad nu för tiden kallas Gamla Lödese, 4 mil ifrån Götheborg, och i stället för stad, allenast en Bondeby.

Jag nämnde Marckscheiderie. Deraf kommer jag i hug en gammal concept Ritning, som jag för 4 år sedan treffade ibland en gammel Marckscheider Naucleri²⁾ efterlemnade papper, och ehuru derå ingen rubriqve war skrefwen, kände jag likwäl igen at det war Trundhiems Domkyrcka³⁾, och jag satte derföre så mycket mera wärde på den, som jag trodde, at neppeligen något utseende af Tornets förriga skapnad mera wore at finna. I bland de Böcker, som jag i höstas fick i från Köbenhawn, war ock Herr Schönings wackra beskrifwelse öfwer Thronthiems Domkyrcka, deri jag med fägnad finner kyrckans fordna utseende wara conserverad. Eljest war denna Nauclerus med i det Toget, då de swenske på en kort tid i förra Seculo innehade Trondhiem, och

1) Det Trondhjemske selsk. skr. l. c.

2) Olof Nauclerus, f. 1626 i Enköping, studerede i Upsala, men fik 1657 ansættelse i bergvæsenet og medfulgte som landmaaler 1658 til Trondhjem, der dette aar var afstaaet til Sverige, fra hvilket aar ogsaa tegningerne af Domkirken maa være. 1665 blev han overmarkscheider ved Stora Kopparberget i Dalarna. Døde 1706 (G. Storm paa det nedenfor anførte sted).

3) De her omtalte tegninger af Domkirken findes nu i det kgl. bibl. i Stockholm, se G. Storm i Folkebladet 1894 nr. 3.

war då en art af Ingenieur, och om jag minnes rätt, lära flere geographiske ritningar ännu finnas efter honom öfwer ortens belägenhet, hvilket jag wid tilfälle skal närmare underrätta mig om: Den gången jag såg dem, stack Domkyrckioritningen mig mäst i ögonon.

Iag vågar mig väl icke at föra process med Herr Rector Schöning om ämnet eller stenarten i Domkyrckiobyggnaden pag. 30, emedan alle Mine skiäl, jag menar observationer och profstenar, föringo för mig i 1751 års brand här i Stockholm, hvarförutan Mitt minne ifrån år 1735 mycket kan taga fel, Men likwäl innan jag underskrifwer någon capitulation, önskade jag, at han ville lo. med aqvafvit försöka stenarten i de hvite Pillarerne, om den intet gifver medelst Sempel anstrykning på friskt brott, tilkänna någon gäsning eller siudning, og för det 2a. om stenen i friskt brott ej wiser någre particulas planas et nitentes. Wist är det, at de icke, som han sielf säger äro af alabaster, som ej heller sådant gryt, är at wänta i det Nordanfiellska Norrige; Men så mycket jag wil draga mig til Minnes, bestå de af hvitt spatgrynigt kalck ämne. At de mycket utarbetade och liksom med filigrans arbete huggne Zirater för Westra porten och flere städer äro af en lösare telgsten, det är aldeles ricktigt; Men männe icke ock den så kallade grå Marmoren pag. 29, har samme stenslag til basis, fast än med sandgryn til en gröfre art upblandat.

När Zoologi och Botanici hafwa öfweralt determinerade characterer och känneteckn, at beskrifwa sine Subjecter efter, så kunna Mineralogi aldrig med wisshet påstå sig finna exact enahanda Species i den ena werldens del som i den andra, at icke en hop imixtioner kunna gifwa owäntelige utslag, och 1000 variationer.

Om något här i orten, kan wara til Herr Doctoren och Biskopens tjenst, så utbeder mig at derutinnan få gå Herr Doctoren och Biskopen tilhanda. Olycka är, at swalget oss emellan är för stort.

Til det nu snart infallande årskiftet, har jag den äran at tilönska Herr Doctoren och Biskopen all sielfbehagelig sällhet och wälgång; och jemte det jag utbeder mig at wara i gunstig minne

innesluten, samt beder om Min ödmiska hälsning och Recommendation hos samtige Herrar och Ledamöterna af det kongelige Selskapet, har jag den äran med all högacktning at framlefwa Högvyrdige Herr Doctoren, Biskopens och Wice Præsidis ödmiuke Tienare

Daniel Tilas.